

Projektą iš dalies remia Europos Sąjunga
Projektą remia Lietuvos Respublika

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDRASIS PLANAS

STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO ATASKAITA

Planavimo organizatorius:
Panevėžio rajono savivaldybės administracija

Plano rengėjas:
UAB, "Panprojektas"

TURINYS

1. IŽANGA	4
2. PAGRINDINIAI PLANAVIMO TIKSLAI, SAŠAJA SU KITAIŠ PLANAIŠ IR PROGRAMOMIŠ	4
3. EUROPOS BENDRIJOS ARBA NACIONALINIŲ LYGMENIŲ NUSTATYTI APLINKOS APSAUGOS TIKSLAI	7
4. TERITORIJŲ NAUDOJIMAS	8
4.1. PAGRINDINIAI TERITORIJŲ PLANAVIMO TIKSLAI	8
4.2. PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ŽEMĖS NAUDMENOS	8
4.3. SPREŠTINOS PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS RAIDOS PROBLEMOS	9
4.4. TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI REIŠMINGAI PAVEIKTOS	11
4.5. GALIMOS REIŠMINGOS PASEKMĖS APLINKAI	23
4.6. PRIEMONĖS GALIMOMS REIŠMINGOMS NEIGIAMOMS PASEKMĖMS APLINKAI IŠVENGTI, SUMAŽINTI AR KOMPENSUOTI	24
4.7. PASIRINKTOS PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO ALTERNATYVOS	26
4.8. VERTINIMO PROBLEMOS	27
4.9. NUMATYTŲ TAIKYTI STEBĖSENOS (MONITORINGO) PRIEMONIŲ APRAŠYMAS	27
4.10. INFORMACIJOS SANTRAUKA	28
5. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA, SUSISIEKIMAS	28
5.1. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS PLANAVIMO TIKSLAI	28
5.2. ĖSAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ	29
5.2.1. Vandentiekia ir vandenvala	29
5.2.2. Elektros energijos tiekimas	33
5.2.3. Atliekų tvarkymas	34
5.2.4. Šilumos ūkis	35
5.2.5. Dujų tiekimas	37
5.2.6. Ryšių sistema	38
5.2.7. Susisiekimas	41
5.3. TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI REIŠMINGAI PAVEIKTOS	45
5.4. GALIMOS REIŠMINGOS PASEKMĖS APLINKAI	47
5.5. PRIEMONĖS REIŠMINGOMS NEIGIAMOMS PASEKMĖMS APLINKAI IŠVENGTI, SUMAŽINTI AR KOMPENSUOTI	48
5.6. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS SEKTORIŲ PLĖTRA	48
5.6.1. Vandentiekis ir vandenvala	48
5.6.2. Elektros energijos tiekimo vystymas	51
5.6.3. Šilumos ūkio vystymas	52
5.6.4. Dujų tiekimo vystymas	53
5.6.5. Atliekų tvarkymo sistemos vystymas	54
5.6.6. Ryšių sistemos vystymas	55
5.6.7. Susisiekimos sistemos vystymas	56
5.7. VERTINIMO PROBLEMOS	57

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

5.8. NUMATYTŲ TAIKYTI STEBĖSENOS (MONITORINGO) PRIEMONIŲ APRAŠYMAS	57
5.9. INFORMACIJOS SANTRAUKA	58
6. SAUGOMOS TERITORIJOS, GAMTINIS KARKASAS IR REKREACINĖS TERITORIJOS	59
6.1. PLANAVIMO TIKSLAI	59
6.2. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ	59
6.2.1. Saugomos teritorijos	59
6.2.2. Nekilnojamas kultūros paveldas	63
6.2.3. Gamtinis karkasas	77
6.2.4. Rekreatinės teritorijos ir išteklių	78
6.3. APLINKOS APSAUGOS PROBLEMAS PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE	80
6.4. SAUGOMŲ TERITORIJŲ IR GAMTINIO KARKASO VYSTYMAS, REKREACINIŲ TERITORIJŲ PLĖTRA	81
6.4.1. Gamtos paveldo apsauga, pritaikymas ir tvarkymas	81
6.4.2. Nekilnojamojo kultūros paveldo pritaikymas ir tvarkymas	81
6.4.3. Gamtinio karkaso ugdymas	83
6.4.4. Rekreatinių teritorijų plėtra	86
6.5. TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI REIKŠMINGAI PAVEIKTOS	87
6.6. GALIMOS REIKŠMINGOS PASEKMĖS APLINKAI	88
6.7. PRIEMONĖS REIKŠMINGOMS NEIGIAMOMS PASEKMĖMS APLINKAI IŠVENGTI, SUMAŽINTI AR KOMPENSUOTI	89
6.8. VERTINIMO PROBLEMAS	89
6.9. NUMATYTŲ TAIKYTI STEBĖSENOS (MONITORINGO) PRIEMONIŲ APRAŠYMAS	90
6.10. INFORMACIJOS SANTRAUKA	91

1. ĮŽANGA

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (toliau vadinama SPAV) objektas – 2007 m. birželio mėnesį pradėtas rengti Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Teisinis pagrindą Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrajam planui rengti sudaro Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2005 m. sausio 20 d. sprendimas Nr. T-684, „Dėl pritarimo Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo“, Teritorijų planavimo įstatymo (Žin., 1995, Nr.107-2391;2004 Nr.21-617) 10 str. 2 dalis.

Panevėžio rajono savivaldybės bendrasis planas rengiamas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo nuostatomis, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu (Žin., 1994 m., Nr. 55-1049; 2006-04-27 aktuali redakcija), Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. D1-354 „Dėl apskrities teritorijos bendrojo plano (generalinio) plano rengimo, savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo ir miestų ir miestelių bendrųjų planų rengimo taisyklių patvirtinimo pakeitimo“ (Žin., 2007, Nr. 73-2917).

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentas rengiamas, vadovaujantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (Žin., 2004, Nr. 130-4650). Šis direktyvinis dokumentas nustato vertinimo ataskaitos sudėtį ir vertinimo sritis, kriterijus ir kitus reikalavimus, keliamus vertinimo ataskaitai. Pagrindiniai strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumento tikslai yra:

- nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimas reikšmingas plano įgyvendinimo pasekmes aplinkai;
- užtikrinti, kad bus konsultuojamasi su tam tikromis valstybės ir savivaldybių institucijomis, visuomene, atsižvelgiama į šių konsultacijų ir kitų viešumą užtikrinančių procedūrų rezultatus;
- užtikrinti, kad plano organizatoriai turės išsamią ir patikimą informaciją apie galimas reikšmingas plano įgyvendinimo pasekmes aplinkai ir atsižvelgs į ją.

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentas padės nustatyti galimą bendrojo plano sprendinių įtaką Panevėžio rajono savivaldybės gamtinei ir socialinei - ekonominei aplinkai, įvertinti galimas reikšmingas plano įgyvendinimo pasekmes atskiroms rajono savivaldybės teritorijos dalims, be to, sumažins siūlomų alternatyvų neigiamų pasekmių riziką. SPAV dokumentas padės išvelgti bendrojo plano koncepcijų trūkumus ir tobulinti strateginius plano sprendimus ankstyvojoje planavimo stadijoje. SPAV procedūrų metu galima pakeisti pradinius planavimo tikslus ar jų įgyvendinimo priemones. Taip pat SPAV užtikrins konsultavimąsi su įvairių lygmenų institucijomis ir visuomene bei sudarys sąlygas atsižvelgti į jų nuomonę, o plano rengimo organizatoriai turės patikimą informaciją apie plano įgyvendinimo pasekmes.

2. PAGRINDINIAI PLANAVIMO TIKSLAI, SAŠAJA SU KITAIŠ PLANAIŠ IR PROGRAMOMIS

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendruoju planu siekiama suformuoti rajono teritorijos vystymo strategiją, kurioje bus nustatyti teritorijų naudojimo prioritetai ir ilgalaikės jų tvarkymo perspektyvos, nustatyti gamtinės aplinkos apsaugos prioritetai, vystymo principai ir tvarkymo reglamentai. Tai leis numatyti ir apibrėžti darnią socialinės, ekonominės ir gamtinės aplinkos raidą bei nustatyti tolesnio rajono teritorijos vystymo gaires.

Rengiant Panevėžio rajono savivaldybės plėtros koncepciją ir bendrojo plano sprendinius, buvo atsižvelgta į šių dokumentų nuostatas:

- Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą, patvirtintą LRS 2002-10-29 nutarimu

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

- Nr. IX-1154 (Žin., 2002, Nr. 110-4852);
- Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymą (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2005, Nr. 152-5532);
 - Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 1995, Nr. 60-1502; 2000, Nr. 58-1703; 2001, Nr. IX-628);
 - Lietuvos Respublikos žemės įstatymą (Žin., 1994, Nr. 34-620; 2004, Nr. 28-868);
 - Lietuvos Respublikos geriamojo vandens įstatymą (Žin., 2001, Nr. 64-2327);
 - Lietuvos Respublikos vandens įstatymą (Žin., 1997, Nr. 104-2615; 2000, Nr. 61-1816; 2003, Nr. 36 - 1544; 2004, Nr. 73-2528);
 - Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymą (Žin., 1992, Nr. 5-75; 1996, Nr. 57 - 1335; 1997, Nr. 65 - 1540; 2002, Nr. 2-49; 2003, Nr. 61 - 2763; 2004, Nr.36-1179; Nr.60-2121; Nr. 36-1179);
 - Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymą (Žin., 1999, . Nr. 98-2813);
 - Lietuvos Respublikos statybos įstatymą (Žin., 1996, Nr. 32 - 788; 2000, Nr. 84 - 2533; 2001, Nr. 101 - 3597; 2002, Nr. 124 - 5625; 2003, Nr. 104 - 4649; Nr. 123-5592; 2004, Nr.37-545; Nr. 103 - 3787; 2005, Nr. 143-5175);
 - Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą (Žin., 1998, Nr. 61 - 1726 ; 2002, Nr. 72 - 3016 ; 2004, Nr. 73 - 2544);
 - Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymą (Žin., 2003, Nr. 51 - 2254);
 - Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą (Žin 1995, Nr. 3-37; 1997, Nr. 30-713, Nr. 67-1676, Nr. 96-2421; 2000, Nr. 40-1114, 2001, Nr. 39-1346; 2002, Nr. 68-2775, Nr.123-5552; 2004, Nr.153-5571);
 - Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą (Žin. 2000, Nr. 39-1092);
 - Lietuvos Respublikos turizmo įstatymą (Žin., 1998, Nr.32-852; Žin., 2002, Nr. 123-5507);
 - Lietuvos Respublikos sveikatos programą (Žin., 1998, Nr. 64 - 1842);
 - Lietuvos Respublikos Seimo Rezoliuciją „Dėl Lietuvos sveikatos programos įgyvendinimo“ (Žin., 2005, Nr. 78 - 2813);
 - Valstybės ilgalaikės raidos strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2002-11-12 nutarimu Nr.IX-1187;
 - Nacionalinę energetikos strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-10 nutarimu Nr.IX-1130;
 - Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą, (Žin., 2003, Nr. 24 - 998);
 - Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymą (Žin., 1997, Nr. 112-2824);
 - Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-03-05 nutarimą Nr. 286, „Dėl ekonominės veiklos, kuria verčiantis visuomenės sveikatos stebėseną yra privaloma, sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 24 - 998);
 - Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimą Nr. 1160, „Dėl nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (Žin., 2003, Nr. 89 - 4029);
 - Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo priemonių planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-09 nutarimu Nr. 1568 (Žin., 2003, Nr. 116-5282);
 - Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų veiklos programą, pritartą LR

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

- Seimo nutarimu 2004 m. gruodžio 14 d. Nr. X-43;
- Lietuvos nacionalinę visuomenės sveikatos priežiūros strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-07-27 nutarimu Nr. 941 (Žin., 2001, Nr. 66-2418);
 - Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-24 nutarimą Nr. 315, „Dėl LR Vyriausybės 2004 - 2008 m. programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr.40-1290);
 - Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-02-28 nutarimą Nr. 221, „Dėl LR Vyriausybės strateginių tikslų (prioritetų) (Žin., 2005, Nr. 30 - 944);
 - Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-01-21 nutarimą Nr. 54, „Dėl Lietuvos konvergencijos programos“ (Žin., 2005, Nr. 11-341);
 - Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikę strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-06-12 nutarimu Nr. 853;
 - Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 2001-12-19 įsakymą Nr. 452/607, „Vandenių apsaugos nuo taršos azoto junginiais iš žemės ūkio šaltinių reikalavimai" tvirtinimo" (Žin., 2002, Nr. 1 - 14);
 - Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 2004-01-20 įsakymą Nr.D1-35, „Dėl rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 18-554);
 - Infrastruktūros plėtros (šilumos, elektros, dujų ir naftos tiekimo tinklų) specialiųjų planų taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004-06-11 įsakymu Nr. 4-240/D1-330;
 - 2002-2015 m. Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programą. VĮ „Transporto ir kelių tyrimo institutas“. Kaunas, 2001;
 - Nacionalinių dviračių trasų specialųjį planą, 2006;
 - Lietuvos valstybinę aplinkos apsaugos strategiją, 1995;
 - Lietuvos kultūrinio turizmo plėtros programą, 1998;
 - Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategiją (Žin., 2005, Nr.66-2370);
 - Lietuvos Respublikos architektūros politikos kryptių įgyvendinimo 2006–2010 metų priemonių planą (Žin., 2006, Nr.75-2861);
 - Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių planą (Žin., 2005, Nr.103-3808);
 - Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepciją (Žin., 2002, Nr. 96-4240);
 - Dvarų paveldo išsaugojimo programą (Žin., 2003, Nr.38-1740);
 - Ilgalaikę medinių dvarų paveldo objektų tvarkymo darbų programą (2005-01-05 KVAD prie LR KM direktoriaus įsakymas Nr.Į-04);
 - Ilgalaikę dvarų paveldo objektų – istorinių želdynų (parkų) tvarkymo darbų programą (2005-01-10 KVAD prie LR KM direktoriaus įsakymas Nr.Į-09);
 - Želdynų apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo strategiją (Žin., 2003, Nr.1-9);
 - Lietuvos etnografinių kaimų išlikimo ilgalaikę programą (Žin., 2003, Nr.89-4033);
 - Etninės kultūros plėtros valstybinę programą (Žin., 2003, Nr.60-2725);
 - Lietuvos kurortų plėtros koncepciją (Žin., 2002, Nr.104-4671);
 - Lietuvos kurortų plėtros įgyvendinimo 2005–2008 metų priemonių planą (Žin., 2004, Nr.177-6564);
 - Panevėžio rajono savivaldybės strateginį plėtros planą 2003-2008 m. (2005-09-22

- Panevėžio rajono savivaldybės Tarybos sprendimas Nr.T-840);
- Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programą (Žin., 2008, Nr.15-536);
- Nacionalinę žemės konsolidacijos strategiją (Žin., 2008, Nr.18-635);
- kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, nutarimus, įsakymus, statybos techninius reglamentus, projektus ir planus nurodytus planavimo sąlygose.

3. EUROPOS BENDRIJOS ARBA NACIONALINIŲ LYGMENIU NUSTATYTI APLINKOS APSAUGOS TIKSLAI

Pagrindiniai tikslai, kurie gali būti įgyvendinti bendrajame plane:

1. Tikslai, numatyti Europos Parlamento ir Tarybos 2000/60 EB direktyvoje, nustatančioje Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus: kiekviena šalis turi neleisti toliau prastėti vandenių ekosistemų bei šlapžemių, tiesiogiai priklausomų nuo vandenių ekosistemų, būklei:

- valstybės narės apsaugo, gerina ir atnaujiną visus paviršinio vandens telkinius, stengiasi nuosekliai mažinti taršą;
- valstybės narės užtikrina, kad būtų nustatytos ir (arba) įgyvendintos teršalų kontrolės priemonės, numatytos Tarybos direktyvose 96/61/EB; 91/271/EEB; 91/676/EEB (dėl vandens apsaugos nuo žemės ūkyje naudojamų nitratų taršos).

2. Europos kraštovaizdžio konvencijos nuostatos, reikalaujančios kiekvienai šaliai nustatyti savo kraštovaizdžius, juos įvertinti ir užtikrinti jų apsaugą.

Įgyvendinant Europos kraštovaizdžio konvenciją, Vyriausybės nutarimu (2004 m. gruodžio 1 d. Nr.1526) patvirtintos kraštovaizdžio politikos kryptys, iš kurių Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimui panaudotos šios:

- saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- užtikrinti kraštovaizdžio ekologinį stabilumą;
- užtikrinti biologinės įvairovės apsaugą ir optimalų kraštovaizdžio tvarkymą;
- numatyti priemones istoriškai susiklosčiusiems kultūrinio kraštovaizdžio erdvinėms struktūroms išsaugoti;
- optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos ir technogenizacijos plėtrą.

Tai leistų palaipsniui formuoti kultūrinį kraštovaizdį.

3. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytos priemonės valstybės politikos įgyvendinimui aplinkos apsaugos srityje. Šių priemonių įgyvendinimo pagrindiniai uždaviniai:

- siekti, kad žemės ūkiui netinkama žemė arba mažos ūkinės vertės žemė būtų panaudota miško įveisimui ar kitai ne žemės ūkio veiklai;
- saugoti ir racionaliai naudoti gamtos išteklius, įskaitant rekreacinę, kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, skatinti kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo objektų išsaugojimą;
- optimizuoti žemės naudmenų struktūrą, atsižvelgiant į atskirų teritorijų gamtinius-geografinius ypatumus;
- modernizuojant ūkį, išvengti žalingų jo technologinių pasekmių – dirvų erozijos, biologinio nuskurdinimo, dirvožemio, vandens telkinių ir miškų užteršimo;
- urbanizuotų teritorijų plėtros srityje – plotus, reikalingus miestų, pramonės įmonių plėtrai, smulkiam ir vidutiniam verslui, transporto, energetikos, kitiems infrastruktūros objektams planuoti ten, kur jie turės mažiausią neigiamą įtaką aplinkai ir

kraštovaizdžiui bei jo elementams;

- rekreacinių teritorijų plėtros srityje – rekreacinį potencialą turimose teritorijose sudaryti palankias sąlygas plėsti apgyvendinimo, turizmo ir paslaugų objektus, sukurti reikiamą šių teritorijų infrastruktūrą.

Rengiant Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą, atsižvelgta į aukščiau nurodytus programinius dokumentus ir:

- nustatyti teritorijų naudojimo prioritetai;
- nustatyti gamtinės aplinkos apsaugos prioritetai;
- nustatyti teritorijų tvarkymo reglamentai;
- pažymėtos saugomos teritorijos;
- suformuoti rajono savivaldybės gamtinio karkaso elementai.

4. TERITORIJŲ NAUDOJIMAS

4.1. Pagrindiniai teritorijų planavimo tikslai

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatoma nustatyti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį, naudojimo būdą ir pobūdį, įteisinti rajono savivaldybės teritorijos tvarkymo reglamentus, atlikti teritorijos funkcinį zonavimą, nustatyti rajono savivaldybės teritorijos įtakos zonas, nustatyti teritorijas, kurioms privaloma rengti ar keisti detaliuosius planus, nustatyti šių teritorijų naudojimo, tvarkymo, apsaugos prioritetus ir veiklos juose apribojimus. Svarbūs planavimo uždaviniai yra teritorijų visuomenės poreikiams reikalingiems objektams įkurti, rezervavimas. Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatytos kraštovaizdžio tvarkymo priemonės užtikrins ekologinę pusiausvyrą rajone.

4.2. Panevėžio rajono savivaldybės žemės naudmenos

Lietuvos Respublikos žemės fondo 2007 metų sausio 1 d. Duomenimis, Panevėžio rajono savivaldybės bendras plotas yra 217834,38 ha. Ji užima 27,64 % apskrities ploto ir 3,34 % šalies teritorijos ploto. Panevėžio rajono savivaldybė yra didžiausia pagal užimamą plotą Panevėžio apskrityje.

Žemės ūkio naudmenos sudaro 124424,52 ha arba 57,12 % nuo bendro rajono ploto. Pagal ūkinio naudojimo ypatumus pasiskirsto į ariamąją žemę – 114632,61 ha (92,13 %), sodus – 1836,92 ha (1,48 %), pievas ir natūralias ganyklas – 7954,99 ha (6,39 %).

Panevėžio rajono savivaldybės miškų plotas – 74382,30 ha, rajono savivaldybės teritorijos miškingumas (miško žemės ir visos rajono teritorijos plotų santykis) – 34,15 %. Lyginant su bendru apskrities miškingumu, kuris yra 27,3 %, rajono savivaldybės miškingumas yra 6,85 % didesnis. Lyginant su bendru šalies miškingumu, kuris yra 32,40 % rajono savivaldybės teritorijos miškingumas yra 1,75 % didesnis.

Keliai užima 3706,37 ha, t.y. 1,70 % nuo bendro rajono ploto.

Užstatyta teritorija sudaro 4620,64 ha, t.y. 2,12 % nuo bendro rajono ploto.

Vandenys užima 4565,01 ha, t.y. 2,09 % nuo bendro rajono ploto.

Kita žemė užima 6135,54 ha, t.y. 2,82 % nuo bendro rajono ploto.

4.3. Spėjtinios Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos raidos problemos

Dabartinėje Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos plėtroje yra problemų, kurias reikėtų nedelsiant spręsti. Vienos iš svarbiausių Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos raidos problemų yra:

- žemas urbanizacijos lygis, rajone vyraujančios mažos gyvenvietės ir kaimai, retėjantis rajono gyvenamųjų vietovių tinklas. Dėl to kyla paslaugų pasiekiamumo sunkumai, problematiška tampa viešojo susisiekimo sistemos plėtra, valstybinių ir vietinių kelių tinklo plėtra, kelių techninė būklė priežiūra;
- ryškėjantys gyvenimo kokybės skirtumai tarp Panevėžio rajono savivaldybės kaimo ir Panevėžio miesto gyventojų. Kylantys skirtumai prieštarauja darniosios plėtros principams. Jie išlaiko ir skatina neigiamus procesus: gyventojų emigraciją, priverstinį mobilumą, atskirų rajono dalių degradaciją;
- inžinerinės infrastruktūros sistemos neatitikimas darnios regiono plėtros nuostatomis.

Nemažai problemų pastebima įvairiose Panevėžio rajono savivaldybės gyvavimo sferose: ūkyje, socialinėje ir gamtinėje aplinkose. Svarbiausios spėjtinios regiono ūkio, turizmo ir rekreacijos problemos:

- ūkyje dominuoja mikro įmonės ir smulkios ūkio įmonės, kurių apimtys nedidelės;
- žemas bendras verslumo lygis;
- mažas sukuriamas bendrasis vidaus produktas;
- žemas pramonės ir verslo išsivystymo lygis, nepakankamos tiesioginės (ypač užsienio) materialinės investicijos;
- silpnai išplėtotas (ypatingai kaimo vietovėse) paslaugų įmonių tinklas;
- maži gyvenamosios statybos mastai;
- negausūs rekreaciniai ištekliai;
- trūksta išplėtos viešosios turizmo infrastruktūros, o turizmo paslaugų pasiūla yra minimali (trūksta kempingų, motelių, nakvynės namų, poilsio aikštelių su sanitariniais mazgais ir šiukšlių konteineriais, nepakankamai išvystyta informacinė sistema);
- dauguma esamų rekreacinių rajono teritorijų nėra pritaikyta turizmui (nepakankama infrastruktūra arba jos išvis nėra, netvarkoma aplinka);
- maitinimo įstaigų aptarnavimo lygis tik minimaliai tenkina atvykstančiųjų poreikius;
- rekreacija ir turizmas orientuoti į pavienius gyventojus ir atsitiktinius svečius;
- savivaldybės mastu nėra parengta rekreacinių teritorijų schema, jos nėra apibrėžtos;
- neplėtojamas vandens turizmas, trūksta jam tinkamos infrastruktūros.

Pagrindinės problemos susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros sistemose:

- kelių tinklas reikalauja atnaujinimo ir modernizavimo;
- didelę rajono kelių dalį sudaro žvyrkeliai, jų eksploatacija brangiai kainuoja, tam tikrais metų laikotarpiais jie tampa sunkiai išvažiuojami, nesaugūs, transporto sukeltos dulkės teršia aplinką;
- didelis avaringumas užmiesčio keliuose;
- susidėvėję autobusų parkai neleidžia teikti kokybiškas ir konkurencingas paslaugas;
- geležinkelio linijų techniniai parametrai ir techniškai pasenusios transporto priemonės neužtikrina šiuolaikinio susisiekimo greičio, o ilga kelionės trukmė neleidžia konkuruoti su autobusais ir lengvaisiais automobiliais;
- pakelės infrastruktūros tinklas netolygus ir nepakankamai modernus, trūksta kai kurių rūšių paslaugų;

- nepakankamas degalinių ir pakelės maitinimo įstaigų skaičius;
- rajone (išskyrus Panevėžio miesto priemiesčius) neišvystytos pėsčiųjų ir dviračių trasos bei jų aptarnavimo infrastruktūra;
- tik 45 % rajono gyventojų turi galimybę naudotis kanalizacija;
- apie pusė rajono gyventojų naudoja šachtinių (kastinių) šulinių vandenį, kuris yra kietas, pasižymi dideliu nitratų kiekiu ir mikrobiologiniu užterštumu;
- dėl prastos vandens tiekimo tinklų būklės gyventojams tiekiamas geležingas, drumstas, turintis nemalonų kvapą, netinkamą spalvą vanduo, daugeliu atvejų neatitinkantis leistinių ES (98/83/EC) ir Lietuvos (HN 34, 1998) geriamo vandens reikalavimų;
- daugelis gręžinių nėra inventorizuoti ir įregistruoti Nekilnojamojo turto registre;
- atviri gręžiniai yra vandens teršimo židiniai;
- vandentiekio tinklų būklė yra bloga, dauguma vandens paskirstymo vamzdynų fiziškai ir morališkai yra susidėvėję. Vamzdynų diametrai yra per dideli, srauto greičiai maži, o tai sąlygoja esamų paskirstymo vamzdynų didelį užterštumą geležies nuosėdomis;
- netinkama nuotekų tinklų būklė. Daugelyje rajono kaimų iš viso nėra nuotekų tinklų ir valymo įrenginių. Valymo įrenginių dumblas sandėliuojamas Panevėžio miesto nuotekų valymo įrenginių teritorijoje laikinai įrengtose aikštelėse;
- didžioji dalis rajono gyventojų nuotekas surenka į prastos kokybės išsėmimo duobes. Dėl to vyksta dirvožemio, paviršinio bei požeminio vandens tarša, daromas neigiamas poveikis augmenijai ir gyvūnijai;
- visame rajone bloga lietaus kanalizacijos būklė;
- centralizuoto šilumos tiekimo sistemų būklė prasta. Dėl pastatų laidumo ir susidėvėjusių vamzdynų žemas šilumos vartojimo efektyvumas, dideli šilumos nuostoliai;
- mažai naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai (pastatų šildymui daugiausiai naudojamas kietas kuras – mediena arba anglis);
- spartesnę telekomunikacijų plėtrą stabdo skurdžiai gyvenantys kaimo gyventojai.

Svarbiausi veiksniai, neigiamai veikiantys Panevėžio rajono savivaldybės socialinę aplinką, yra:

- didelė nedarbingų žmonių dalis bendrame gyventojų skaičiuje, per maža gyventojų dalis su aukštuoju išsilavinimu;
- aukštas nedarbo lygis;
- nepakankamas gyventojų aprūpinimas sveikatos priežiūros, teisinėmis, finansinėmis ir laisvalaikio ir kitokiomis paslaugomis;
- problematiškas paslaugų, tame tarpe ir medicininių pasiekiamumas;
- retas bendrojo lavinimo mokyklų tinklas;
- šeimos gydytojų ir gydytojų odontologų trūkumas;
- nepakankama socialinių įstaigų materialinė bazė;
- nepatenkinamas socialinio būsto poreikis;
- neatitinkanti šiuolaikinių reikalavimų mokyklų materialinė bazė, sporto salių jose trūkumas.

Svarbiausi gamtinę ir kultūrinę aplinką bei Panevėžio rajono savivaldybės aplinkos kokybę neigiamai veikiantys veiksniai:

- paviršiniai vandenys turi netolygų nuotėkį, mažus vandens išteklius (vandens baseinų ištekliai turėtų būti naudojami tik toms ūkio šakoms, kur jie nepakeičiami);

- Nevėžio upės vandenys kenčia tiek nuo miesto, tiek nuo pasklidusios žemės ūkio taršos (paviršinio vandens tarša skatina eutrofikacijos procesą ir blogina vandens kokybę);
- gamtiniame karkase yra pažeistų karkaso teritorijų, praradusių natūralią kraštovaizdžio struktūrą ir vertingiausias gamtinius elementus bei negalinčių atlikti ekologinio kompensavimo funkcijų;
- didesnėje rajono savivaldybės dalyje gelmių izoliuotumas yra blogas viršutinėje kvartero nuogulų dalyje arba blogas;
- gruntinis vanduo daugelyje vietų užterštas azoto junginiais – amonio nitritais ir nitratais, jame padidėjęs mineralinių medžiagų kiekis;
- komunalinių atliekų surinkimo sistemos neefektyvios, jų įranga daug kur susidėvėjusi;
- nesutvarkyti sąvartynai, didelė eksploatuojamų sąvartynų dalis neatitinka aplinkosauginių reikalavimų, kai kurie įrengti neteisėtai;
- atliekos nerūšiuojamos, kaimo vietovėse trūksta atliekų surinkimo konteinerių;
- dėl neišplėtos rekreacinių teritorijų infrastruktūros vyksta aplinkos tarša;
- dauguma saugomų teritorijų, gamtos ir kultūros paveldo objektų nenaudojami, neparuošti lankymui;
- dėl teisės aktų kaitos iki šiol nesutvarkyta kultūros paveldo objektų apskaita;
- nėra bendros gamtos ir kultūros paveldo apsaugos programos, siekiančios išsaugoti kultūrinį kraštovaizdį, kaip kompleksinę gamtos ir kultūros vertybę.

4.4. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos

Siekiant efektyviai naudoti rajono teritorijos žemę, reikėtų tikslingai išnaudoti esamas pramoninės, komunalinės ir kitos paskirties teritorijas. Pirmenybė turėtų būti teikiama projektams, kurie numato užstatymo tankinimą bei rekonstrukciją, panaudojant rajono dykras, efektyvesnę esamos inžinerinės, socialinės infrastruktūros naudojimą ir tolesnę plėtrą. Skatinama nebeveikiančių pramonės objektų ir sodų bendrijų teritorijų, ypač esančių šalia Panevėžio miesto, rekonstrukcija ir konversija į gyvenamosios paskirties teritorijas. Žemės naudojimo paskirtis turėtų būti keičiama kartu su socialinės, inžinerinės infrastruktūros plėtra, parengus detaliuosius planus.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas daugiau ar mažiau paveiks visą dabartinę rajono teritoriją, tačiau bendrojo plano poveikis bus nevienodas skirtingoms rajono dalims: naujos plėtros, esamoms užstatytoms, žaliosioms, žmonių poilsiui ir gamtos elementų apsaugai skirtoms zonoms. Bendrasis planas keis rajono žemės naudojimo struktūrą, įtakos ekonomiką ir socialinį rajono veidą, veiks gamtinę aplinką. Todėl išsiaiškinti reikšmingiausiai paveiktas rajono teritorijas galima tik jas išnagrinėjus įvairiais aspektais.

Administraciniu ir demografiniu požiūriu. Panevėžio rajono savivaldybė yra Panevėžio apskrityje, ją sudaro 11 seniūnijų: Karsakiškio, Krekenavos, Miežiškių, Naujamiesčio, Panevėžio, Raguvos, Ramygalos, Smilgių, Upytės, Vadoklių, Velžio. Rajono savivaldybės administracija įsikurusi Panevėžio mieste. Savivaldybėje yra rajono pavaldumo miestas – Ramygalą, 8 miesteliai: Geležiai, Krekenava, Miežiškiai, Naujamiestis, Raguva, Smilgiai, Šilai, Vadokliai, 752 kaimai. Didžiausios gyvenvietės: Dembava, Krekenava, Ramygalą, Velžys, Piniava, Pažagieniai, Jotainiai, Naujamiestis, Liūdynė, Vaivadai.

2006 m. pradžioje Panevėžio rajono savivaldybėje gyveno 43295 gyventojai. Palyginus su 2004 m., jų padaugėjo 224 gyventojais, t.y. 0,6 %. Panevėžio rajono savivaldybė yra pati kaimiškiausia apskrityje. Miesto gyventojai sudaro tik 3,9 % viso rajono gyventojų skaičiaus.

Remiantis pastarųjų metų Statistikos departamento migracijos duomenimis, galima teigti, kad demografinė situacija Panevėžio rajone yra gera.

Panevėžio rajone, kaip ir šalyje, gyventojai lyties požiūriu pasiskirstę beveik tolygiai: vyrai sudaro 48 % visų gyventojų, moterys – 52 %.

Panevėžio rajone gyventojai iki 17 metų amžiaus sudaro 23,3 % visų gyventojų (2006 m. pradžia), o apskrityje – 21,7 %, 16 - 29 metų – 19,5 % rajone, apskrityje – 18,95 %. Taigi, Panevėžio rajono gyventojai apskrityje yra vieni jauniausių. Darbingų žmonių rajone yra 59 %, o pensinio amžiaus – 21,1 %. Tai geriausias rodiklis apskrities rajonų tarpe. Panevėžio rajone 1000 darbingų žmonių tenka 793 nedarbingi žmonės. Tai taip pat geriausias rodiklis apskrityje. Gyventojų tankumas Panevėžio rajono savivaldybėje yra pats mažiausias apskrities rajonų tarpe – tik 19,9 žm./km (vidutinis gyventojų tankumas Lietuvoje - 52,1 žm./km²). Tankiausiai rajone apgyvendinta Velžio seniūnija - 52,0 žm./km². Antra pagal gyventojų tankumą – Naujamiesčio seniūnija. Mažiausias gyventojų tankumas yra Karsakiškio seniūnijoje - 11,4 žm./km².

Žemės naudojimo požiūriu. Žemės fondo naudojimo intensyvumas apibūdinamas žmogaus pertvarkytų plotų (žemės ūkio naudmenų, kelių, užstatytų teritorijų) santykiu su bendru plotu (be stambių vandens telkinių). Pagal šiuos rodiklius Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos žemės naudojimo intensyvumas yra panašus, kaip ir kitose Panevėžio apskrities savivaldybėse, ir nežymiai didesnis (4,86 %), negu šalyje.

Nuo 1995 metų iki 2000 metų bendras žemės ūkio naudmenų plotas pakito nežymiai t.y. sumažėjo 0,60 %. Žemės ūkio naudmenų struktūroje per tą patį laikotarpį įvyko naudmenų persiskirstymas. Padidėjo ariamos žemės plotas 1,08 %, o sodų plotas ir pievų bei natūralių ganyklų plotas sumažėjo 1,03 %. Miško žemės plotas padidėjo 0,09 %. Vandenių plotai padidėjo 0,01 %. Užstatytos teritorijos plotai sumažėjo 0,24 %, kitos žemės plotai padidėjo 0,75 %.

Nuo 2005 metų iki 2007 metų žemės ūkio naudmenų bendras plotas pakito nežymiai - sumažėjo tik 0,19 %. Kasmet didėjo sodų bei ariamosios žemės plotai, o pievų ir natūralių ganyklų sumažėjo 0,84 %. Rajono savivaldybės miško žemės plotas nuo 2005 iki 2007 metų padidėjo 2282,03 ha, t.y. miškingumas padidėjo 1,05 %. 2006 m. sumažėjo 0,23 % kelių plotas, užstatytos teritorijos ir vandenių plotai visiškai nesikeitė. Nuo 2005 iki 2007 metų 1356,67 ha (0,63 %) sumažėjo nenaudojamos žemės plotas.

Nusausintos ir drėkinamos žemės plotas per 2005 – 2007 metų laikotarpį nekito ir sudarė 148876,6 ha.

Pagal pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį žemės ūkio paskirties žemės plotai per 2005 – 2007 metų laikotarpį sumažėjo – 350,43 ha (0,16 %). Privačios žemės plotai per tą patį laikotarpį padidėjo 5,62 %, o valstybinės – sumažėjo 5,62 %.

Miškų ūkio paskirties žemės plotai padidėjo 123,73 ha (0,06 %). Privačios žemės plotai padidėjo 2,71 % ir sumažėjo valstybinės žemės plotai 2,71 %.

Vandens ūkio paskirties žemės plotai per 2005 – 2007 metų laikotarpį nekito. 2005 m. privačios žemės nebuvo, 2006 metais 37,50 ha privačios vandens ūkio paskirties žemės priklausė 14 žemės naudotojų ir sudarė 2 sklypus. Privačios vandens ūkio žemės padidėjo 2,17 %, o valstybinės sumažėjo 2,17 %.

Privačios konservacinės paskirties žemės nėra. 2005 metais 1,28 ha valstybinės konservacinės paskirties žemės priklausė 1 žemės naudotojui ir sudarė 14 sklypų. Tai saugomų gamtos ir kultūros paveldo objektų valstybinė konservacinės paskirties žemės.

Kitos paskirties žemės plotai padidėjo 226,70 ha (0,10 %). Privačios žemės plotai padidėjo 5,85 % ir sumažėjo valstybinės žemės plotai 5,85 %.

Žemės ūkio paskirties žemės naudojimo intensyvumą apibūdina:

- neįteisintos naudotis valstybinės žemės plotas. Kuo mažiau neįteisintos naudotis žemės, tuo žemė naudojama intensyviau;

- laisvos valstybinės žemės plotas. Kuo daugiau privatizuota valstybinės žemės, tuo žemė naudojama intensyviau;
- deklaruotų žemės ūkio naudmenų plotas, lyginant su statistiniu plotu. Deklaruotų plotų santykinis didėjimas rodo didesnę ūkių susiformavimo laipsnį ir žemės naudojimo aktyvumą;
- daug darbo sąnaudų reikalaujančių arba prekybei produkcijai skirtų žemės ūkio augalų ploto santykis su bendru žemės ūkio naudmenų plotu. Šiems augalams priskiriami vienamečiai pasėliai, sodai ir uogynai. Likusį plotą sudaro dviejų ir daugiau metų daugiamečių žolės, pievos, ganyklos, pūdymai ir dirvonai;
- perspektyvių ūkių susiformavimo laipsnis. Kuo didesnę plotą užima ūkininkų ir žemės ūkio veikla užsiimančių juridinių asmenų ūkių žemė, kurioje auginama santykinai daugiau prekybei produkcijai skirtų žemės ūkio augalų, tuo žemė naudojama intensyviau.

Panevėžio rajono savivaldybėje neįteisintos naudotis žemės ūkio naudmenos sudaro 6,89%. Ūkininkų ūkių ir privačių juridinių asmenų ūkių žemės ūkio naudmenos sudaro 16,54 %. Tai rodo, kad žemės ūkio paskirties žemė naudojama pakankamai intensyviai. Kiti rodikliai nedaug skiriasi nuo kitų Panevėžio apskrities savivaldybių bei šalies vidurkio.

Pagal mažiau palankių ūkininkauti vietovių nustatymo tvarką ir mažiau palankias ūkininkauti vietas, patvirtintas LR Žemės ūkio ministro 2004 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. 3D – 72, „Dėl mažiau palankių ūkininkauti vietovių“, Panevėžio rajono savivaldybės Karsakiškio ir Smilgių seniūnija priskirta prie mažiau palankių ūkininkauti vietovių. Žemės ūkio naudmenos šioje seniūnijoje sudaro 11 225 ha. Mažo našumo žemių dalis žemės ūkio naudmenose - 26,2 %.

Žemės ūkio naudmenų našumo įvertinimas atliktas 1990 metais. Panevėžio rajono savivaldybės vidutinis žemės ūkio naudmenų dirvožemių našumas yra 47,5 balai. Lyginant su apskrities vidutiniu žemės ūkio naudmenų našumu, kuris yra 45,6 balai, rajono savivaldybės vidutinis žemės ūkio naudmenų našumas yra didesnis.

Pagal melioruotos žemės ir melioracijos statinių centrinio duomenų banko suvestinius duomenis apie šalies melioruotą žemę ir melioracijos statinius 2007 sausio 1 d. rajono savivaldybėje sausinamos žemės plotas buvo 148876,06 ha, iš to skaičiaus sausinamas drenažu – 115423,68 ha. Iš bendro ploto žemės ūkio naudmenos – 114286,5 ha.

Blogai veikiančio drenažo plotas yra 6100 ha (5,29 % drenuotų žemių ploto). Vienas iš žemės naudojimą apsprendžiančių rodiklių yra sausinimo sistemų būklė. 2006 metais buvo rekonstruota ir suremontuota 4,22 % blogai veikiančio drenažo (186,31 ha).

Rajono savivaldybės teritorijoje vyrauja santykinai nejautrios geosistemos (0 - 1 balai) ir tik upių slėniai priklauso mažai jautrioms geosistemos (1 - 6 balai).

Antropogeninis poveikis aplinkai yra vidutiniškai stiprus ir siekia 16 – 19 santykinų balų. Tai sąlygoja intensyvus žemės dirbimas.

Pagal rajono savivaldybės kadastro vietovėse žemės reformos žemėtvarkos projektų (papildymų) rengimo 2007 m. rugsėjo 01 d. informaciją, po paskutinio patvirtinimo likęs laisvos valstybinės žemės plotas yra 15021 ha (6,90 % nuo bendro rajono savivaldybės ploto). Laisvo fondo žemėje žemės ūkio naudmenų bendras plotas yra 7715,88 ha, iš jo ariama žemė užima 6404,51 ha. Miškai – 4390,54 ha, vandens telkiniai – 147,47 ha, kitos žemės naudmenos – 2718,69 ha.

Pagal 2007 metų sausio 1 d. duomenis, ūkininkų ūkiai (įregistruoti ūkininkų ūkių registre) Panevėžio rajono savivaldybėje naudoja bendrą žemės plotą – 35100,45 ha. Iš jo bendras žemės plotas, priklausantis ūkininkams nuosavybės teise, yra 30098,59 ha, žemės ūkio naudmenų – 14643,09 ha. Ūkininkų ūkių skaičius – 1668.

Asmeninio ūkio žemės naudotojai iš viso iki 2007 m. liepos 1 d. naudojo 25076 ha.

PANEVŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Privatizuotos žemės arba sudarytos valstybinės žemės nuomos sutartys nuo naudojamo asmeninio ūkio žemės ploto iki 2007 m. liepos 1 d. yra 73,11 %; apskrityje – 81,02 %, šalyje – 79,46 %.

Likusių rajono savivaldybės žemės ūkio naudmenų žemę naudoja žemės ūkio bendrovės ir žemės savininkai.

Naudojamų (deklaruotų) žemės ūkio naudmenų plotas – 55568,14 ha. Pagal naudojamų (deklaruotų) žemės ūkio naudmenų plotą vienam ūkiui tenka 33,31 ha. Vyrauja nuo 3 iki 10 ha ūkininkų ūkiai (535 ūkiai).

Iki 2007 m. liepos 1 d. buvo pateikti piliečių prašymai atkurti nuosavybės teises į žemę, miškus ir vandens telkinius 167752 ha plotui. Atkurta 167042 ha (99, 58 %). Lieka 710 ha tolimesniam atkūrimui pagal prašymus; apskrityje atkurta 99,14 %, šalyje – 95,91 %.

Valstybinės žemės ūkio paskirties žemei pirkti iki 2007 m. liepos 1 d. pateikta 296 fizinių asmenų prašymų (6556 ha) ir 16 juridinių asmenų (2598 ha). Užsienio subjektai Panevėžio rajono savivaldybėje, kaip ir Panevėžio apskrityje, išigyti žemės nepageidavo. Sudarytos 31 fizinių asmenų pirkimo pardavimo sutartys 415 ha plotui, o juridinių asmenų sudarytos 3 pirkimo pardavimo sutartys – 192 ha plotui. Laisvos valstybinės žemės savivaldybėje neužtenka, pageidaujantys turės ją pirkti iš privačių asmenų.

Panevėžio rajono savivaldybės bendras ūkininkų ūkių (įregistruotų ūkininkų ūkių registre) naudojamas žemės plotas nuo 2005 iki 2007 metų padidėjo 4159,08 ha. Ūkininkų ūkių skaičius padidėjo 370 ūkiu. Deklaruotų (naudojamų) žemės ūkio naudmenų plotas nuo 2005 iki 2007 metų padidėjo 11510,67 ha.

2006 metais pagal kaimo plėtros 2004 - 2006 metų planą, Panevėžio rajono savivaldybėje pateiktos 1304 paraiškos. 2006 metais pagal kaimo plėtros 2004 - 2006 metų plano ankstyvo pasitraukimo iš prekinės žemės ūkio gamybos rėmimo programos priemonę, apskrityje pasitraukė 777 ūkininkai iš 828 pretendavusių (94 %). Panevėžio rajono savivaldybėje pasitraukė 202 ūkininkai iš 226 pretendavusių (89 %).

Panevėžio rajono savivaldybėje įregistruotų ūkininkų ūkių skaičius yra mažiausias visų Panevėžio apskrities rajonų savivaldybių tarpe.

Palankios klimatinės sąlygos ir pakankamas natūralus žemės našumas leidžia auginti kviečius, rugius, rapsus, cukrinius runkelius ir kitas kultūras.

Turėdamas daugiausia dirbamos žemės apskrityje, Panevėžio rajonas pirmąją cukrinių runkelių, linų auginime bei supirkime ir yra antras regione pagal grūdų ir rapsų derlių.

Rajone vystomas ekologinis ūkininkavimas. 2004 metais rajone buvo 8 ekologiniai ūkiai, kurių plotas sudarė tik 156 ha. 2005 metais ekologiškai ūkininkaujančių skaičius siekė 34 ir naudojo 1605 ha plotą. 2006 metų duomenimis, Panevėžio apskrityje buvo 316 sertifikuotų ekologinių ūkių arba 17704,24 ha ekologinės gamybos žemės ūkio naudmenų.

Palyginus 2004 - 2006 m. nekilnojamojo turto registre įregistruotus ir sandoriais perleistus kitų asmenų nuosavybėn žemės ūkio paskirties žemės plotus, matyti, kad tokios žemės rinkos aktyvumo protrūkis, prasidėjęs 2004 m., pamažu slopsta, nors rinkos augimo tempas dar išlieka pakankamai aukštas (apie 5 %). Pagrindinis padidėjęs paklausos rodiklis yra auganti sandoriais perleidžiamos žemės apimtis. Pasiūlą kol kas daugiausia nulemia žemės gražinimas. Vien privatizuojamos žemės nepakanka patenkinti paklausai, nes likusios privatizuoti žemės nėra daug, o paklausa išlieka pakankamai didelė.

Privačios žemės nuosavybės įteisinimas turi svarbią reikšmę, užtikrinant ūkių veiklos stabilumą ir tolesnės plėtros perspektyvas. Ir nors ūkiai dar gali papildomai nuomotis valstybines ar privačias žemes, konkurencijos ir rinkos sąlygomis tai yra rizikingesnė alternatyva, nei žemės įsigijimas.

Panevėžio rajono savivaldybėje 2006 metais perleidžiamos žemės kiekis padidėjo 31 % lyginant su 2005 metais. 2007 metais Panevėžio rajono savivaldybėje įregistruota 946 privačios

žemės perleidimų, iš kurių net 759 žemės sklypų perleidimų sudaro parduota žemė, o dovanota žemė - tik 187.

Panevėžio apskrityje žemės ūkio paskirties žemė yra brangiausia visoje Panevėžio rajono savivaldybėje. Privačios žemės rinkos kaina daugiausia priklauso nuo žemės ūkinės vertės ir jos perspektyvinio panaudojimo galimybių. Perkamų žemės sklypų perspektyvinį panaudojimą daugiausia apsprendžia galimybė juose statyti pastatus, t.y. juos panaudoti kitai veiklai. Kaimiškose vietovėse perkant žemę, numatomą panaudoti gyvenamajai statybai prie miesto, jos kaina padidėja apie 10 kartų, prie miestelių - 5 kartus, rekreacinėse teritorijose apie 15 - 20 kartų.

Žemės ūkio žemės vieneto vertę įtakojantys veiksniai:

1. Žemės ūkio naudmenų našumo balas. Jis santykinai išreiškia žemės ūkio naudmenų produktyvumą ir įvertina dirvožemius, jų agrochemines savybes bei melioracijos įrenginių įtaką augalų derlingumui. Našesnė žemėse gaunamas ne tik didesnis produkcijos kiekis, bet ir yra galimybė auginti didesnę pilną duodančias augalų rūšis.

2. Žemės ūkio naudmenų santykis bendrame žemės sklypo plote. Žemės sklypai, kuriuose yra mažai įsiterpusių ne žemės ūkio naudmenų, paprastai yra geresnės konfiguracijos, tinkamesni mechanizuotam žemės dirbimui.

3. Žemės sklypo nuotolis nuo miestų arba bendrojo naudojimo valstybinių kelių. Šis veiksnys nėra svarbus tik tais atvejais, kai žemę perka netoliese gyvenantis arba savo žemės valdas plečiantis ūkininkas.

4. Galimybė panaudoti žemės sklypą ūkinei komercinei ar rekreacinei veiklai. Tai labai svarbu priemiestinėse teritorijose ir prie ežerų ar upių esančiuose žemės plotuose.

5. Žemės paklausa ir ūkininkaujančių asmenų tarpusavio konkurencija.

Žemės vieneto vertę apsprendžia geografinė padėtis. Rajonas yra šalia magistralės, turinčios kelių tinklą. Rajoną kerta geležinkelis, jungiantis rytuose ir vakaruose esančius regionus. Pagal žemės verčių žemėlapius, žemės vertė Panevėžio rajono savivaldybėje yra: žemės ūkio žemės vieneto vertė – 1201 - 1500 Lt/ha, aplink Panevėžio miestą vertė yra didesnė ir siekia 2201-25000 Lt/ha; pramonės ir sandėliavimo žemės vieneto vertė yra 41 - 80 Lt/a, apie Panevėžio miestą siekia 401 - 1800 Lt/a; komercinės paskirties žemės vieneto vertė yra 61 - 100 Lt/a, aplink Panevėžio miestą siekia net 401 - 5000 Lt/a; mėgėjiškų sodų žemės vieneto vertė yra 101 - 140 Lt/a, apie Panevėžio miestą siekia 301 - 400 Lt/a; gyvenamųjų teritorijų žemės vieneto vertė yra 61 - 110 Lt/a, apie Panevėžio miestą siekia 301 - 2000 Lt/a.

Rinkos dalyviai, pirkdami sklypus žemės ūkio veiklai, atsižvelgia į žemės našumo balą, todėl aukšto našumo derlingumo šalies teritorijose fiksuojamos aukštesnių sandorių rinkos kainos, lyginant su teritorijomis, kuriose žemės našumo balas žemesnis. Didesnėmis kainomis pasižymintys žemės sklypai yra prie vandens telkinių arba panašiose, rekreacijai tinkamose teritorijose. Miškų ūkio paskirties žemės rinkoje nėra sandorių, kuriuose būtų parduodami žemės sklypai be medynų. Miškų žemės pirkėjams medynai, kaip prekė eksportui ir žaliava medžio pramonei, sudaro pagrindinę tokio sklypo vertę ir apsprendžia sandorio kainą, taip pat ir tokių sklypų paklausą. Miško sklypų dislokacija jų vertei traukos centrų požiūriu yra panaši, kaip ir žemės ūkio paskirties žemės, kadangi medžio apdirbimo įmonių išsidėstymas ir produkcijos realizacijos centrai yra analogiški, kaip ir žemės ūkio pramonės. Atliekant žemės ūkio paskirties žemės sandorių analizę, nustatyta, kad žemės sklypai, kuriuose yra pelkių, nenaudojamos ir pažeistos žemės, 1 ha rinkos pardavimo kainos yra žemesnės, lyginant su žemės sklypų kainomis, kuriose tokios žemės nėra.

Numatoma, kad urbanistinės plėtros ašys Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje formuosios palei pagrindinius kelius. Planuojama, kad teritorijos plėtros židiniu bus centrinė rajono teritorija, esanti ties pietine ir vakarine Panevėžio miesto riba, apimanti priemiestines gyvenvietes: Dembavą, Velžį, Staniūnus, Molainius, Berčiūnus, Pažagienius.

Intensyvaus žemės ūkio veiklai numatoma didesnė Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos dalis.

Ekonominiu požiūriu. Regionų ir miestų ekonominę plėtrą bei ekonominio išsivystymo lygį geriausiai parodo materialinės vidaus investicijos ir tiesioginės užsienio investicijos (TUI), tenkančios vienam gyventojui. Statistikos departamento duomenimis, 2006 m. Panevėžio apskrityje tiesioginės užsienio investicijos sudarė 731,3 mln. Lt arba 4 % šalies investicijų. Vienam apskrities gyventojui teko 2525 Lt., tai siekė 46 % šalies vidurkio. Apskrityje užsienio investicijos padidėjo nuo 1545 Lt vienam gyventojui 2003 metais iki 2525 Lt 2006 metų pradžioje.

2006 metų Statistikos departamento duomenimis, vienam Panevėžio apskrities gyventojui teko 2,2 kartų mažiau TUI, nei vidutiniškai vienam gyventojui Lietuvoje. 2006 metų pradžioje TUI vienam gyventojui Panevėžio rajone sumažėjo iki 19 Lt vienam gyventojui, tuo tarpu 2003 metais teko 119 Lt TUI vienam gyventojui. Lyginant su kitomis šalies savivaldybėmis, Panevėžio rajono TUI vienam gyventojui rodiklis yra vienas žemiausių.

Atskirų regionų ekonominio išsivystymo lygį atspindi sukuriama bendro vidaus produkto (BVP) apimtys, tenkančios vienam gyventojui. Deja, duomenų apie atskiro rajono sukuriama BVP nėra. Pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenis, BVP skaičiuojamas tik apskrityse. Panevėžio apskrityje pastebima BVP augimo lėtėjimo tendencija.

Pramonė ir verslas. Viena iš pagrindinių prielaidų efektyviam Panevėžio rajono ekonomikos funkcionavimui yra smulkių ir vidutinių verslo įmonių veikla, todėl rajone didelis dėmesys skiriamas smulkių ir vidutinių įmonių veiklos skatinimui, pažangaus žemės ūkio kūrimui bei turizmo plėtojimui.

Panevėžio rajono ūkyje dominuoja mikro ir smulkios ūkio įmonės. Verslumas rajone gana mažas, nors įmonių steigiama vis daugiau. Nemažai Juridinių asmenų registre įregistruotų įmonių turi likviduojamos įmonės statusą. Iš Panevėžio rajone 1431 įregistruotų ūkio subjektų veikė tik 750.

Statistikos departamento 2007-01-01 d. duomenimis, Panevėžio rajone daugiausia buvo prekybos įmonių – 409. Apdirbamojoje gamyboje veikė 224 subjektai, transporte ir sandėliavime – 96, viešbučių ir restoranų versle – 57, statyboje – 48, kitoje veikloje – 374.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje gaminama mėsa, dešros ir rūkyti mėsos gaminiai. Jų gamyba pastaruoju metu didėja apie 30 % per metus.

Svarbiausios pramonės produkcijos rūšys: medienos gamyba, baldų gamyba, mėsos, duonos ir pyragų gaminių gamyba.

Didžiausios įmonės, dirbančios rajone, yra Suomijos kompanijos „Kemira Grow-How“ antrinė sėklų gamybos įmonė, statybos ir remonto bendrovė „Piniava“, mėsos perdirbimo įmonė UAB „Krekenavos agrofirma“, UAB „Panevėžio melioracija“, baldų gamybos įmonė UAB „Raguvos baldų dirbtuvės“, žuvies perdirbimo įmonė „Grundalas“, AB „Dembavos šiltnamiai“, Žibartonių žemės ūkio bendrovė, UAB „Eseira“, plastiko perdirbimo įmonė UAB „Veeko“.

Savivaldybės administracijos Ekonomikos ir turto valdymo skyriaus specialistai nuolat teikia kvalifikuotas konsultacijas pradedantiems verslininkams. Panevėžio rajone svarbią vietą verslo aplinkos sistemoje užima Panevėžio verslo konsultacinis centras. Čia SVV subjektams bei asmenims, kurie domisi bei ketina užsiimti verslu, yra sudarytos geros sąlygos gauti kokybiškas bei kiekvienam prieinamas verslo paslaugas.

Formuojant palankią verslui aplinką Panevėžio rajone ir gerinant finansinės paramos sistemą, savivaldybė įkūrė Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondą. Fondo lėšomis yra dengiamos palūkanos už paskolas, gautas verslo projektams įgyvendinti, vykdomas dalinis investicinių projektų rėmimas, skiriama parama už naujai įsteigtas darbo vietas, remiamos

techninės pagalbos priemonės verslumo skatinimui įgyvendinti. 2006 m. fondo lėšomis buvo paremti 23 verslo subjektai.

Panevėžio rajono savivaldybės administracijos ekonomikos ir turto valdymo duomenimis, rajone veikia 112 parduotuvių, 40 maitinimo įstaigų, išduotos 8 licencijos įmonėms vežti keleivius vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutais. Siekdama prisidėti prie Panevėžio rajono paslaugų sektoriaus plėtros, VšĮ „Panevėžio verslo konsultacinis centras“ įgyvendino projektą „Paslaugų pasiūlos ir paklausos tyrimas Panevėžio rajone“ ir, susisteminus anketinės apklausos rezultatus, padarė išvadas, kad:

- daugelyje seniūnijų trūksta teisinių (advokatų, notarų) paslaugų;
- finansines paslaugas rajono seniūnijose teikia kredito unijos, tačiau gyventojai pageidautų, kad seniūnijose būtų komercinių bankų filialai ar bent jau bankomatai;
- ne visose seniūnijose yra šarvojimo salės;
- viena aktualiausių rajono gyventojų problemų – siauras laisvalaikio paslaugų pasirinkimas. Gyventojai pageidauja sporto klubų, baseinų, soliariumų, masažo paslaugų;
- nėra patenkintas interneto poreikis. Viešųjų interneto prieigos taškų skaičius labai ribotas – tokios paslaugos dažniausiai teikiamos tik seniūnijų bibliotekose;
- kai kuriose seniūnijose nėra kirpyklos;
- nuo seniūnijų centrų nutolusiose vietovėse beveik neteikiamos jokios paslaugos.

Žemės ir miškų ūkis. Pagal 2006 metų statistinius duomenis, 7,9 % visų Panevėžio rajone įregistruotų ūkio subjektų veikė žemės ir miško ūkio srityje. Lietuvos Respublikos Žemės fondo duomenimis, 2000 metais Panevėžio savivaldybėje buvo 1213 registruotų ūkininkų ūkių. Šis skaičius per pastarųjų trijų metų laikotarpį nuolat augo: 2005 m. – 1575, 2006 m. – 1668, 2007 m. – 1757. Vidutinis ūkininkų ūkio plotas 2006 metais buvo 32,11 ha. Šis rodiklis buvo žymiai didesnis nei Lietuvos vidurkis (19,52 ha) ir Panevėžio apskrities vidurkis (24,83 ha). Gana pastovus ūkių plotų dydis palankus rajono žemės ūkio konkurencingumo požiūriu.

Pagrindinės Panevėžio rajono ūkininkų veiklos kryptys yra augalininkystė ir gyvulininkystė. Priklausomai nuo kainų ir apyvartinių lėšų santykio, tiek gyvulių skaičius, tiek grūdinių bei techninių kultūrų plotai Panevėžio rajone svyruoja, tačiau šis svyravimas nekelia grėsmės gamybos dydžio pastovumui.

Panevėžio rajone auginamų karvių skaičius sudarė 26,4 % apskrityje auginamų karvių skaičiaus, kiaulių – 39,5 %. Panevėžio rajone 2006 – 2007 metais galvijų skaičius padidėjo 11 %, 3,1 % padidėjo karvių skaičius, 4,9 % sumažėjo kiaulių skaičius.

Pasėlių plotas Panevėžio rajone 2006 m. užėmė 393,9 tūkst. ha, tai sudarė 14,11 % viso šalies pasėlių ploto.

Apskrities savivaldybių tarpe Panevėžio rajono savivaldybė pirmauja išaugintų lauko daržovių ir grūdinių kultūrų kiekiu.

Lietuvos Respublikos žemės fondo duomenimis, 2007 m. sausio mėn. 1 d. Panevėžio rajono savivaldybėje buvo 74382,30 ha miškų. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 1171 „Dėl miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos ir miškų priskyrimo miškų grupėms normatyvų patvirtinimo“, pagal ūkininkavimo tikslus, ūkininkavimo režimą ir pagrindinę funkcinę paskirtį Panevėžio rajono savivaldybėje išskirti specialiosios paskirties miškų grupei priklausantys ekosistemų apsaugos ir rekreaciniai miškai, apsauginiai ir ūkiniai miškai.

Specialios paskirties miškų grupės ekosistemų apsaugos miškai - tai kraštovaizdžio, telmologinių, pedologinių, botaninių, miško genetinių, zoologinių, botaninių-zoologinių draustinių ir šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo

teritorijose esantys miškai, saugomų gamtos išteklių sklypų ir priešeroziniai miškai. Ūkininkavimo tikslas – išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus. Stichinių arba biotinių veiksnių sudarkyti, blogos sanitarinės būklės medynai kertami neplyonais arba plyonais sanitariniais kirtimais. Gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplyonais kirtimais.

Panevėžio miškų urėdija patikėjimo teise valdo valstybinius miškus, kurie išsidėstę Panevėžio rajone bei Kėdainių ir Kupiškio rajonų dalyse. Panevėžio rajone yra 38,2 tūkst. ha valstybinių miškų. Rajone yra 11 girininkijų: Anciškių, Gegužinės, Gustonių, Karsakiškio, Krekenavos, Naujamiesčio, Paežerio, Pyvesos, Raguvėlės, Raguvos, Taruškų. Urėdijos sudėtyje yra medelynas – daigynas ir medienos ruošos, prekybos ir techninis padalinys. Vidutinis girininkijos dydis – 3,3 tūkst. ha. Vidutinis privačios miško valdos Panevėžio rajone dydis - 4,2 ha.

Urėdijoje vyrauja minkštųjų lapuočių medynai, kurie užima 48 procentus medynų ploto, spygliuočiai – 45 procentus ir lapuočiai – 7 procentus. Didžiausią plotą – 11,2 tūkst. ha (32%) užima beržynai. Brandūs medynai sudaro 22,7 % bendro medyno ploto, o ažuolynai tik 2 procentus. Našūs medynai sudaro 43 % medynų ploto. Žemės našumo medynai užima tik 5 % medynų ploto. Vidutinis medynų amžius 54 metai. Vidutinis medynų tūris 199 m³/ha, brandžių medynų – 259 m³/ha. Didžiausias vidutinis tūris yra brandžių juodalksnyčių (303 m³/ha) ir pušynų (283 m³/ha).

Valstybiniuose miškuose, planingai ir racionaliai ūkininkaujant, pagerėjo medynų rūšinė sudėtis, jų našumas, padaugėjo brandžių medynų. Brandžiuose medynuose yra virš 1,7 mln. m³ medienos. Tai leidžia didinti pagrindinių kirtimų apimtį iki 115,0 tūkst. m³ į metus, o kartu su ugdymo sanitariniais kirtimais – iki 170,0 tūkst. m³/m.

Panevėžio miškų urėdija kompleksiškai vykdo miškų atkūrimo darbus - miško sėklininkystę, sodmenų auginimą, iškirto miško atkūrimą, želdinių ir žėlinių priežiūrą ir jų apsaugą. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Miškų įstatymu, urėdija iškirstą mišką atkuria ne vėliau kaip per 3 metus, įveisdama miško želdinius ir skatindama jų savaiminį žėlimą. Pagrindinė pajamų dalis, gauta už parduotą medieną, investuojama į miškų atkūrimą, tvarkymą, apsaugą. Pastarąjį dešimtmetį VI Panevėžio miškų urėdijos valstybiniuose miškuose kasmet buvo atkuriami vidutiniškai po 370 ha kirtaviečių. Apie 70 % kirtaviečių atkuriami įveisiant želdinius ir 30 % paliekama savaime atželti.

Vadovaudamasi Aplinkos ministro patvirtintomis, „Prekybos apvaliaja mediena taisyklėmis“, urėdija vykdo didmeninę ir mažmeninę medienos prekybą.

Be tradicinės veiklos, Panevėžio miškų urėdija vykdo profesionalią medžioklę 10400 ha plote. Pagrindinė profesionaliai medžioklei skirtų plotų paskirtis – medžiojamųjų gyvūnų populiacijos gausinimas, medžioklės tradicijų bei medžioklės turizmo propagavimas.

Rekreaciniai miškai – tai miško parkai, miestų miškai, valstybinių parkų rekreacinių zonų miškai, rekreaciniai miško sklypai ir kiti poilsiui skirti miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti ir išsaugoti rekreacinę miško aplinką. Blogos sanitarinės būklės, sudarkyti stichinių arba biotinių veiksnių medynai kertami neplyonais arba plyonais sanitariniais kirtimais. Gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplyonais kirtimais. Leidžiami visų rūšių ugdymo, sanitariniai ir kraštovaizdžio formavimo kirtimai. Kertama ne poilsio sezono metu, išskyrus stichinių arba biotinių veiksnių sudarkytus medynus.

Apsauginiai miškai – tai geologinių, geomorfologinių, hidrografinių, kultūrinių draustinių, šių rūšių draustinių, esančių valstybiniuose parkuose bei biosferos monitoringo teritorijose esantys miškai, apsaugos zonų miškai. Ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos

funkcijas. Leidžiami neplyni ir nedidelio ploto (iki 5 hektarų) plyni, ugdymo bei sanitariniai kirtimai.

Visi kiti miškai, nepriskirti I – III miškų grupėms, yra ūkiniai miškai. Ūkininkavimo tikslas – laikantis aplinkosaugos reikalavimų, formuoti produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekti medieną. Leidžiami visi kirtimai. Plynų kirtimų biržės negali būti didesnės kaip 8 hektarų.

Ekosistemų apsaugos miškai Panevėžio rajono savivaldybėje užima 4354,21 ha, rekreaciniai miškai – 1186,91 ha, apsauginiai miškai – 4676,38 ha plotą. Didžiausią rajono savivaldybės plotą – 64142,52 ha – užima ūkiniai miškai.

Vandens ūkis. Panevėžio rajone centralizuotu vandens tiekimu naudojasi apie 50 % visų rajono gyventojų. Rajono gyventojams vandenį tiekia VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“, VŠĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“, VŠĮ „Krekenavos komunalinis ūkis“ ir UAB „Aukštaitijos vandenys“.

Aktuali Panevėžio rajono problema – geriamo vandens kokybė. Geriamam vandeniui įtakos turi požeminių vandens išteklių kokybė, centralizuoto geriamo vandens tiekimo tinklų būklė. Dauguma vandens tiekimo tinklų paklota prieš 20 – 30 metų. Pagal tarybinius projektavimo standartus ir kriterijus pastatyti vandens paskirstymo tinklai yra per dideli ir dėl per mažo jų naudojimo susidaro nuosėdos, kurios patenka į geriamą vandenį. 2000 – 2006 m. laikotarpiu vandentiekio tinkluose 2,3 karto padidėjo gedimų skaičius. Natūralios geležies koncentracija tiekiamame vandenyje kelis kartus viršija leistiną normą (geležies kiekis nuo 0,2 mg/l).

2006 m. Ramygaloje pastatyta vandens nugeležinimo stotis. Dabar vartotojams tiekiamame vandenyje geležies kiekis neviršija leistinų normų.

Didesnė dalis rajono gyventojų naudoja šachtinių (kastinių) šulinių vandenį, kuris yra kietas, pasižymi dideliu nitratų kiekiu ir mikrobiologiniu užterštumu.

Tik apie pusė Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų turi galimybę naudotis centralizuotais nuotekų tinklais. Nuotekų surinkimo tinklai rajone yra seni, todėl juose daugėja gedimų. Valymo įrenginių dumblas sandėliuojamas Panevėžio miesto nuotekų valymo įrenginių teritorijoje laikinai įrengtose aikštelėse. Daugumoje rajono gyvenviečių nuotekų valymo įrenginiai yra fiziškai susidėvėję ir morališkai pasenę, todėl juos būtina renovuoti. Didžioji dalis rajono gyventojų nuotekas surenka į prastos kokybės išsėmimo duobes. Netvarkingi tualetai, nesandarios išsėmimo duobės, nepakankami atstumai nuo šulinio iki tualetu kelia grėsmę užteršti dirvožemį, paviršinius bei požeminius vandenis.

Statyba. Panevėžio rajono savivaldybės administracijos duomenimis, 2006 metais statyboms, rekonstrukcijoms ir remonto darbams panaudota 14,16 mln. Lt. Iš jų už 9,75 mln. Lt atlikti darbai mokyklose ir filialuose. Bendruomenių namų remonto darbams skirta 447,0 tūkst. Lt. Panevėžio rajono bibliotekose atlikta remonto darbų už 93,0 tūkst. Lt. Vandentvarkos objektų remonto darbams išleista 132,9 tūkst. Lt. Gyvenamųjų namų ir butų remontuota už 92,4 tūkst. Lt. Atlikti kapinių tvarkymo darbai už 88,0 tūkst. Lt. Panevėžio rajono savivaldybės šilumos ūkio objektų pertvarkymui ir remonto darbams skirta 1,4 mln. Lt. Atlikti darbai vaikų lopšeliuose – darželiuose ir mokyklose už 197,0 tūkst. Lt. Kultūros centrų remontui išleista 102,1 tūkst. Lt. Vietinių kelių ir gatvių rekonstrukcijos, remonto bei priežiūros darbams buvo skirta 3969,58 tūkst.Lt.

Susisiekimas. Statistikos departamento duomenimis, Panevėžio rajone viešojo transporto sektoriuje pervežtų keleivių skaičius buvo: 2004 m.- 532,8 tūkst., 2005 m. – 760,0 tūkst., 2006 m. – 887,1 tūkst. Lyginant su 2004 m., 2006m. keleivių pervežta 300 tūkstančiais daugiau.

Panevėžio rajone 2006 m. užregistruota 20310 įvairių markių lengvųjų automobilių, 468 motociklai, 198 autobusai.

Turizmas. Panevėžio rajono savivaldybė yra viena iš Panevėžio apskrities turizmo informacijos centro steigėjų. Rajone yra įregistruotos dvi turizmo firmos.

Panevėžio rajone yra nedidelių natūralių ežerų. Labiausiai tinkamas poilsiuoti Juodžio ežeras. Daugelis rajone esančių maudyklų bei poilsio zonų yra nepritaikytos žmonių poilsiui. Nesutvarkyti privažiavimo keliai, automobilių stovėjimo aikštelės, nėra būtinos infrastruktūros.

Krekenavos regioniniame parke yra pažintiniai maršrutai: Krekenava - Petriškių kaimas - Rodų dvaro parkas – Ičiūnai – Skruzdėlynė – Laužupis – Vadaktėliai – Ustronė - Leonardavo dvaro parkas - Krekenava. Maršruto ilgis 33 km. Tai žygis šiaurine parko dalimi. Parengtas maršrutas po Smilgių kraštą.

Turistiniai maršrutai per Panevėžio rajoną: Panevėžio apskrities dvarai, Malūnų kelias, Alaus kelias, Lino kelias, Smilgių apylinkėmis, Upytės įžymios vietos – Čičinsko kalnas, Linų muziejus, J.Balčikonio gimtinė.

Karsakiškio, Krekenavos, Miežiškių seniūnijose veikia 6 kaimo turizmo sodybos. Panevėžio rajone yra trys žirgynai, dažasvydžio nuomos punktai.

Prie kelio Via Baltica veikia trys moteliai: „V.Lapėno skraidymo mokykla“, Stanionių k., Panevėžio seniūnija; „Prie Paįstrio“, Gegužinės k., Panevėžio seniūnija; „Berželis“, Piniavos k., Panevėžio seniūnija.

Gamtiniu požiūriu. Panevėžio rajono savivaldybės teritorija patenka į Pabaltijo žemumos fizinę geografinę sritį, Nevėžio ir Mūšos – Nemunėlio fizinius geografinius rajonus.

Dabartinis Panevėžio rajono ir jo apylinkių reljefas neraiškus ir ganėtinai monotoniškas. Vietovaizdį praturtina net nuo Jonavos prasidėjęs ir beveik iki Panevėžio miesto nusitęsęs Kulvos ozo tipo gūbrys.

Panevėžio rajono savivaldybėje žemės paviršiaus aukštis yra nuo 40 iki 90 metrų virš jūros lygio. Žemiausios aukščio altitudės – Nevėžio upės paviršius pietinėje rajono savivaldybės dalyje. Savivaldybės teritorija palaipsniui aukštėja rytų - pietryčių kryptimi.

Panevėžio rajono savivaldybė plyti lygumoje, todėl antropogeninės veiklos padariniai, vertinant įtaką reljefui, yra sąlyginai mažesni, negu kalvotoje vietovėje. Dėl tos pačios priežasties mažesnė gamtinių reiškinių vykdoma žemės paviršiaus erozija, nedidelė nuošliaužų - didžiausią gamtinę degradaciją sukeliančių geologinių reiškinių formavimosi - galimybė. Nuolat vykstančios paviršinės nuoplovos įtaka Panevėžio rajono savivaldybės žemės paviršiumi taip pat yra nežymi. Dėl nedidelio hidrologinio tinklo išilginio nuolydžio pavojaus nekelia upių vykdoma linijinė vandens erozija. Ryškiausi reljefo pokyčiai galimi intensyvių vasaros liūčių metu. Banguotoje moreninėje lygumoje esančioje Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje erozinis reljefo potencialas yra nedidelis – iki 1 mm/metus, todėl ją paviršiaus apsaugos požiūriu, galima priskirti regeneraciniam tipui.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos gelmėse glūdi Devono sistemos Viršutinio skyriaus Franio aukšto Tatulos svitos dariniai. Vidutinis Kvartero nuogulų substrato gylis rajono savivaldybėje - 25 m. Devono molingus dolomitus dengia viršutinio Pleistoceno, Nemuno (Valdajaus) apledėjimo, Aukštaičių stadijos, lygumose susidarę moreniniai priemoliai ir priesmėliai. Dešiniajame Nevėžio krante priemoliai vietomis padengti smėliu. Rytinės rajono dalies gelmėse glūdi tos pačios stadijos limnoglacialiniai smėliai.

Kvartero nuogulas dengiančių dirvožemių vyraujanti granuliometrinė sudėtis - lengvi priemoliai pietinėje rajono savivaldybės dalyje, lengvi priemoliai ir smulkūs smėliai ant lengvo priemolio šiaurinėje dalyje, lengvi priemoliai ir smulkūs smėliai rytinėje rajono savivaldybės dalyje. Visos Panevėžio rajono savivaldybės dirvožemiai yra priskiriami Nevėžio lygumos dirvožemių rajonui.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje vyrauja velėniniai glėjiškieji pajaurėję dirvožemiai. Velėniniai glėjiškieji išplautieji dirvožemiai dominuoja šiaurvakarinėje rajono

savivaldybės teritorijos dalyje. Rytinėje ir šiaurinėje rajono dalyse paplitę jauriniai velėniniai glėjiškieji dirvožemiai. Atskirose rajono savivaldybės dalyse aptinkami jauriniai velėniniai menkai pajaurėję, velėniniai glėjiniai pajaurėję ir velėniniai karbonatiniai pajaurėję dirvožemiai. Žemesnėse vietose aptinkami žemapelkės durpiniai gilieji, o Nevėžio, Lėvens ir kitų upių senslėniuose – aliuviniai nekarbonatingi seklieji ir velėniniai karbonatiniai išplautieji dirvožemiai. Mažesniais arealais išsibarstę jauriniai velėniniai glėjiškieji puveningi dirvožemiai.

Panevėžio rajono savivaldybėje dirvožemiai labai derlingi, jų našumas didesnėje rajono dalyje viršija 40 balų. Rytinėje rajono savivaldybės dalyje, aukštesniame reljefe, plyti 35 – 40 balais vertinami dirvožemiai ir tik nedidelėje rajono dalyje slūgso 31 – 35 balų dirvožemių klodai.

Didelis dirvožemių derlingumas nulemia tai, kad Panevėžio rajono savivaldybė yra žemės ūkio krypties rajonas. Jis yra vienas iš turinčių daugiausiai ariamų ir dirbamų žemių. Mažiau palankios ūkininkauti žemės sudaro labai nedidelę rajono savivaldybės teritorijos ploto dalį.

Dirvožemio būklė labai svarbi krašto gamtinei aplinkai. Nuo jos priklauso dauguma ekologinių sistemų, vandenių sektoriaus kokybė.

Vandens išteklius sudaro požeminio ir paviršinio vandens atsargos, o vandens kokybė priklauso nuo teršalų savybių ir jų kiekio, patenkančio į visų šių rūšių vandens telkinius.

Požeminis vanduo skirstomas į tarp sluoksninį, gruntinį ir dirvožemio. Tarp sluoksninis spūdinis vanduo yra pagrindinis miestų ir miestelių gyventojų geriamojo vandens šaltinis. Tarp sluoksninis vanduo slūgso giliai ir yra apsaugotas nuo žmogaus veiklos poveikio, todėl yra žymiai švaresnis už paviršinius bei gruntinius vandenis. Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos gelmėse ant Devono periodo Jaros sluoksnių mergelio ir molio vandensparinio horizonto slūgso du vandeningieji horizontai: Tatulos ir Įstro svitų dolomitų, mergelio ir gipso vandeningasis kompleksas bei 170 - 230 m gylyje slūgsantis maždaug prieš 50 - 70 mln. metų viduriniame - viršutiniame Devone, Šventosios - Upninkų baseine susiformavęs Kupiškio ir Suosos sluoksnių dolomitų storumėje esantis vandeningasis horizontas. Būtent iš šio horizonto išgaunamais vandenimis yra aprūpinamos Panevėžio rajono savivaldybėje esančios Karsakiškio ir Panevėžio vandenvietės. Vandenys jame – gėli, daugiausia hidrokarbonatiniai kalcio.

Tarp sluoksninio vandens ištekliai yra atsinaujinantys, o baseinai, iš kurių vandenis išgauna Panevėžio rajono savivaldybės vandenvietės, yra pakankamai gausūs, todėl jų pilnai pakanka rajono gyventojus aprūpinti vandeniu. Juo labiau, kad geriamojo vandens poreikis pramonei yra žymiai sumažėjęs.

Panevėžio ir Karsakiškio vandenvietėse išgaunamo vandens kokybė yra gera ir atitinka Lietuvos higienos normas. Kartą per ketvirtį Vandenių laboratorijoje atliekami iš giluminių gręžinių išgaunamo vandens cheminės sudėties, tris kartus per savaitę - mikrobiologiniai tyrimai. Požeminio vandens apsaugotumas labiausiai priklauso nuo vandeningąjį horizontą dengiančių mažai laidžių kvartero periodo nuogulų storumės, jų mechaninės sudėties struktūros, plyšiuotumo. Gerai apsaugotas požeminis vanduo – tas, kurį priklausomai nuo vandensparinių horizontų dirvodarinių uolienu tipo, dengia 10 – 50 m storumės. Didesnėje, pietinėje ir pietvakarinėje Panevėžio rajono savivaldybės dalyje gelmių izoliuotumas yra blogas viršutinėje kvartero nuogulų dalyje, o šiaurinėje ir šiaurinėje rajono savivaldybės teritorijos dalyje - blogas.

Panevėžio rajono savivaldybė – intensyvios žemdirbystės teritorija, turinti išvystytą sosisiekimo infrastruktūrą, todėl joje galimi tiek pasklidusios, tiek taškinės taršos atvejai.

Gruntinis vanduo - tai pirmas nuo žemės paviršiaus beslėgis vandeningas horizontas, todėl slūgso negiliai ir dažniausiai yra pasiekiamas šachtiniais šuliniais. Jį maitina atmosferos krituliai, todėl su jais į vandeningą horizontą patenka žmonių veiklos atliekos. Gruntinis vanduo yra žymiai jautresnis už požeminį vandenį bet kokiais aplinkos taršais. Būtent dėl to dauguma

šachtinių šulinių, kuriuose išgaunamas gruntinis vanduo ir esančių urbanizuotose teritorijose, yra užteršti. Teršalų kiekis dažnai net kelis kartus viršija leistinas normas. Vanduo daug kur užterštas azoto junginiais – amonio nitritais ir nitratais. Be to, šachtinių šulinių vandenyje yra padidėjęs mineralinių medžiagų kiekis. Dauguma kastinių šachtinių šulinių yra techniškai netvarkingi, o išgaunamas vanduo išvalomas nepakankamai arba išvis nevalomas, todėl tokio vandens naudojimas maistui yra pavojingas žmonių sveikatai. Deja, dar daug Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų buityje ir maistui naudoja gruntinį vandenį.

Gruntinio vandens taršos židiniai gali būti nutolę nuo vandens gavybos vietos, todėl nustatyti konkretų taršos šaltinį labai sunku. Viena aišku, kad gruntinį vandenį teršia tiek pasklidoji atmosferos, tiek iš periferijos veikianti pasklidoji žemės ūkio tarša, tiek lokali taškinė tarša bei užteršti paviršiniai vandenys. Užteršti šachtiniai šuliniai tampa galimos požeminio vandens taršos židiniai. Visoje Lietuvoje šachtinių šulinių vandens kokybės problema kelia daug rūpesčių. Aukštumose, kur gruntinis vanduo slūgso giliau nei 5 metrai, gruntinio vandens kokybė yra pakankamai gera, tačiau Panevėžio rajono savivaldybė yra Lietuvos vidurio žemumoje, kur gruntinio vandens apsaugai hidrogeologinės sąlygos yra labai nepalankios. Beveik visą Lietuvos vidurio žemumos teritoriją dengia molingos ir priemolingos nuogulos. Vanduo molinguose dariniuose srūva labai lėtai ir išsivalo negreitai. Nuo vandeningąjį horizontą dengiančių kvartero nuogulų granulimetrinės sudėties ir poringumo priklauso filtracinės grunto savybės. Kuo grunto poros tarp dalelių didesnės, tuo didesnis jo laidumas. Didelėje Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos dalyje dirvodarinių uolienuų pagrindą sudaro vandeniui laidūs aliuviniai smėliai, todėl šiose rajono savivaldybės dalyse yra didesnė gruntinio vandens užteršimo tikimybė. Vidutinis gruntinio vandens slūgsojimo gylis Panevėžio rajono savivaldybėje – 1 – 3 metrai.

Paviršinis vanduo dėl jame ištirpusių daugelio cheminių medžiagų migracijos yra vienas iš aplinkos poveikiui jautriausių kraštovaizdžio komponentų. Paviršinio vandens struktūrą formuoja upės, kanalai, ežerai, tvenkiniai, kūdros. Didesnė dalis Panevėžio rajono savivaldybės hidrografinio tinklo patenka į Nemuno baseino Nevėžio pabaseinį. Likusi, šiaurietinė rajono savivaldybės dalis, patenka į Lielupės baseino Mūšos pabaseinį.

Lietuvos Respublikos žemės fonde, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pateikiamais duomenimis, 2007 m. sausio mėn. 1 d. Panevėžio rajono savivaldybėje paviršiniai vandenys užėmė 4565 ha plotą. Geologinėje praeityje vykusios žemės paviršiaus metamorfozės lėmė mažą rajono ežeringumą. Didžiausi paviršinio vandens telkiniai yra dirbtinai suformuoti tvenkiniai. Didžiausi Panevėžio rajono savivaldybės tvenkiniai – Stepanionių, Liberiškio, Jotainių, Paviesečių, Švainikų, Žibartonių II, "Ekranu" gamyklos, Ėriškių, Krekenavos, Molainių I, Šambalioniškių. Didžiausi ežerai – Juodis, Lieležeris, Pukiškio ežeras, Marnaka. Panevėžio rajono savivaldybės ežerai ir tvenkiniai užima 531 ha plotą. Atviros vandens saugyklos ir kūdros – 258 ha. Bendras Panevėžio rajono savivaldybės upių, upelių ir kanalų ilgis viršija 4300 km.

Panevėžio rajono savivaldybėje upių tinklo tankumas yra gana didelis – 1 – 1,25 km/kv.km (Nevėžio pabaseinyje vidutiniškai 1,07, Mūšos pabaseinyje – 1,38 km/kv.km). Rajono paviršiniai vandenys pagal Lietuvos Respublikos hidrologinį rajonavimą patenka į Vidurio lygumos hidrologinę sritį, Mūšos Nevėžio hidrologinį rajoną. Vertinant vandens išteklių dydį, jų savybes, jie priskiriami netolygų nuotėki, mažus vandens išteklius ir nepalankias naudojimo sąlygas turinčią paviršinių vandenų grupę. Šios grupės baseinų ištekliai turėtų būti naudojami tik toms ūkio šakoms, kur jie nepakeičiami (buityje, žemės ūkyje, rekreacijoje). Intensyvus jų naudojimas pramoniniams ir komunaliniams tikslams nerekomenduojamas.

Svarbiausia Panevėžio rajono savivaldybės vandens arterija - Nevėžis yra didžiausia vidurio Lietuvos upė. Jo ilgis – 208,6 km.

Paviršiniai vandenys – aplinkos taršai jautriausia vandenų grupė. Nežiūrint to, kad

nuotekos Panevėžio miesto valymo įrenginiuose išvalomos pakankamai gerai, Nevėžio upės vandenys kenčia tiek nuo miesto, tiek nuo pasklidusios žemės ūkio taršos. Paviršinio vandens tarša skatina eutrofikacijos procesą ir blogina vandens kokybę.

Paviršinio vandens telkinių apsaugą užtikrinti padeda pakrančių apsaugos juostos bei paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos. Pakrantės apsaugos juostose draudžiama: lieti srutas arba skystą mėšlą, neišterpant į gruntą, įrengti sąvartynus, kapines, statyti pastatus užliejamose teritorijose, keisti esamą užstatymo liniją rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ar buvusiose sodybose. Pakrantės apsaugos juostose draudžiama tvirti tvoras (išskyrus kai tai leidžiama), dirbti žemę, naudoti trąšas, pesticidus ir kitus chemikalus, taip pat statyti transporto priemonės arčiau kaip 25 metrai nuo vandens telkinio krašto. Pakrantės apsaugos juostoje leidžiama statyti tik hidrotechninius statinius ir įrenginius, tiltus, prieplaukas, paplūdimių įrangą, jachtų ir valčių elingus.

Vandens telkinių pakrantės apsaugos zonose draudžiama: statyti statinius, tiesti kelius, naudoti trąšas, dirbti žemę, įrengti poilsiavietes, kirsti medžius.

Panevėžio rajono savivaldybės saugomų teritorijų sistemą sudaro konservacinio prioriteto saugomos teritorijos, ekologinės apsaugos prioriteto saugomos teritorijos, kompleksinės saugomos teritorijos ir Europos Bendrijos saugomų teritorijų tinklo Natura 2000 teritorijos, gamtinio karkaso teritorijos. Plačiau rajono saugomų teritorijų sistema aprašyta 6.2.1. skyriuje „Saugomos teritorijos“.

Panevėžio rajono savivaldybės gamtinio karkaso struktūrą sudaro: regioninė tarpsteminio stabilizavimo ašis, regioninis vidinio stabilizavimo mazgas, rajoniniai/svarbiausi vietiniai vidinio stabilizavimo mazgai/juostos, regioniniai/svarbiausi rajoniniai slėninės bei dubakloninės migracijos koridoriai, rajoniniai slėninės bei dubakloninės migracijos koridoriai, vietinio lygmens gamtinio karkaso teritorijos. Šis rajono ekologinis tinklas plačiau aprašytas 6.2.3. skyriuje „Gamtinis karkasas“.

4.5. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas, remiantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (Žin., 2004, Nr. 130-4650) bei Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano strateginių pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumente siūlomais pasekmių aplinkai prognozavimo ir vertinimo metodais, taip pat vadovaujantis nacionaliniais ir Lietuvos ratifikuotais aplinkos, biologinės įvairovės apsaugos ir kraštovaizdžio išsaugojimo teisės aktais, Lietuvos teritorijos bendruoju planu.

Bendrojo plano sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas, panaudojant statistinę medžiagą, apibūdinančią žemės fondo pasiskirstymą pagal žemės naudotojų grupes, žemės naudmenų sudėtį, deklaruotas žemės plotus, duomenis apie žemės privatizavimą, taip pat Nekilnojamojo kultūros paveldo registro duomenimis bei kitokią statistinę informaciją. Įvertinant numatomus bendrojo plano sprendinius, buvo analizuoti geografinių informacinių sistemų duomenys, konsultuotasi su įvairių sričių ekspertais, remtasi atitinkama literatūra bei kitokiais informacijos šaltiniais.

Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašas reikalauja atlikti bendrojo plano pasekmių gamtai, ekonomikai ir visuomenei analizę ir parengti apibendrintą šių komponentų vertinimą.

Įgyvendinti Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniai gali turėti teigiamą arba neigiamą poveikį rajono teritorijai. Bendrojo plano sprendinių, susijusių su žemės naudojimu, socialinio, kultūrinio, ekonominio ir gamtinio potencialo plėtojimu, ilgalaikės

reikšmingos teigiamos pasekmės galimos abiem rajono plėtros variantais (bendrojo plano plėtros alternatyvos aprašomos 4.7. skyriuje), tačiau tik tuo atveju, jeigu bus laikomasi darnios plėtros principų. Remiantis jais, būtų kuriama gyventojų lūkesčius atitinkanti, šiuolaikiška ir konkurencinga savivaldybė, o teigiamos jos plėtros pasekmės turėtų pasireikšti visuose svarbiausiuose aplinkos komponentuose:

- ekonominėje aplinkoje:
 - įgyvendinus bendrojo plano sprendinius, būtų sukurta palanki aplinka pramonei, gyventojų ūkinei veiklai ir inžinerinei infrastruktūrai plėtoti tam tinkamose teritorijose;
 - planuojama nauja ir renovuojama esama infrastruktūra skatintų verslą, sudarytų sąlygas jo atsiradimui.
- socialinėje aplinkoje:
 - bendrajame plane numatyta gyvenamųjų vietovių plėtra tenkintų gyventojų poreikius ir pagerintų gyvenimo kokybę;
 - pagerėtų susisiekimas tarp rajono teritorijos ir jo centro – Panevėžio miesto bei atskirų rajono dalių;
 - teritorijų, reikalingų visuomeninių poreikių objektų statybai, rezervavimas padėtų spręsti šių objektų stygiaus problemą;
 - teritorijų konversija, racionali inžinerinės infrastruktūros plėtra, užtikrintų gamtos ir kultūros paveldo apsaugą bei panaudojimą, stimuliuotų turizmo plėtrą;
 - numatyta rekreacinių teritorijų plėtra sudarytų geresnes gyventojų laisvalaikio ir poilsio sąlygas.
- gamtinėje aplinkoje, kraštovaizdyje ir saugomų teritorijų (kultūros paveldo) sistemoje:
 - formuotųsi harmoninga rajono savivaldybės teritorijos struktūra;
 - padidėjęs želdinių ir rekreacinių teritorijų plotas pagerintų ekologinę rajono aplinkos būklę ir biologinės įvairovės apsaugą;
 - suformuota gamtinio karkaso sistema su nustatytais apsaugos reglamentais sumažintų rajono paviršinio vandens ir dirvožemio taršą, gerintų oro kokybę;
 - įgyvendinti bendrojo plano sprendiniai optimizuotų kraštovaizdžio urbanizacijos ir technogenizacijos plėtrą;
 - parengus atskirų teritorijų specialiuosius planavimo dokumentus, būtų pasiektas kraštovaizdžio elementų (reljefo, želdynų, vandens telkinių, statinių, kelių) suderinimas, užtikrintas ekologinis kraštovaizdžio stabilumas, išsaugoti gamtinio kraštovaizdžio fragmentai;
 - protingas gretimų nekilnojamiems kultūros paveldo objektams teritorijų planavimas prisidėtų prie istoriškai susiklosčiusio kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimo ir jo estetinės vertės didinimo.

4.6. Priemonės galimoms reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

[vertinus galimą reikšmingą Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių poveikį atskiriems aplinkos komponentams, matyti, kad, įgyvendinus sprendinius, aplinka bus veikiamą daugiau teigiamai, negu neigiamai, tačiau, siekiant išvengti galimų neigiamų bendrojo plano sprendinių pasekmių aplinkai, reikalinga:

- vadovaujantis darnios plėtros principais reguliuoti vystomą teritorijų (ypač gyvenamųjų) plėtrą, formuoti hierarchinį traukos centrų tinklą;
- išduodant planavimo sąlygas specialiųjų planų ir detaliųjų planų rengimui, laikytis

bendrojo plano sprendinių;

- didelį dėmesį skirti gamtinės aplinkos vystymui;
- vykdyti aplinkos elementų (aplinkos oro, paviršinio ir požeminio vandens, dirvožemio) monitoringą;
- laikytis saugomų teritorijų, gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugos;
- skatinti rajono savivaldybės gyventojų ekologinį švietimą ir didinti ekologinį sąmoningumą.

Supažindinti institucijas ir suinteresuotą visuomenę su bendrojo plano sprendiniais.

Galimų neigiamų bendrojo plano sprendinių pasekmių aplinkai tikimybė sumažėtų, jei Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje rengiami planai, strategijos ir programos neprieštarautų teritorijų tvarkymo principams:

- partnerystės (lygių galimybių principas, kuriuo vadovaujamosi, siekiant mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp kaimo ir miesto gyventojų ar kitokiais kriterijais išskiriamose rajono teritorijose);
- atsakomybės (principas, kuriuo vadovaujamosi, siekiant mažinti pagrindinių ūkio (paslaugų, turizmo, pramonės, energetikos, būsto) šakų poveikį aplinkai);
- ekologinio efektyvumo (dematerializacijos) (principas, kuriuo vadovaujamosi, siekiant efektyviau naudoti gamtos išteklius ir tvarkyti atliekas. Gamyba ir paslaugos turi augti daug greičiau, nei naudojami gamtos išteklių, tai yra tam pačiam kiekiui gaminių pagaminti ir paslaugų suteikti turi būti sunaudojama vis mažiau energijos ir kitų gamtos išteklių);
- lankstumo (principas, kuriuo vadovaujantis plėtros prioritetai, tikslai, uždaviniai, jų įgyvendinimo priemonės derinami ir tikslinami, atsižvelgiant į sparčiai kintančias rajono išorės ir vidaus sąlygas);
- nuoseklios raidos (principas, kuriuo vadovaujamosi, siekiant saugoti kraštovaizdžio biologinę įvairovę, kultūros vertybes. Kraštovaizdžio transformacijos turi būti nuoseklios ir neturi mažinti jo vertės bei naikinti vertės požymių. Visų planuojamų veiklų tipas, mastas ir intensyvumas turi atitikti planuojamos teritorijos natūralias plėtros galimybes).

Panevėžio rajono savivaldybės specialiųjų ir detaliųjų planų organizatoriai (užsakovai) ir rengėjai privalo laikytis šių planavimo principų:

- derinti visuomenės socialinės ir ekonominės plėtros bei ekologinius interesus, griežtai laikytis gyventojų aprūpinimo socialine ir inžinerine infrastruktūra normų, nepabloginti gyvenamosios aplinkos kokybės;
- saugoti šiuo metu naudojamas ir numatyti (rezervuoti) pagal normatyvus bei poreikį naujas bendro naudojimo atviras erdves, skirtas gyventojų poilsiui, sportui, pramogoms;
- numatyti visuomenės poreikiams paimamas ir rezervuojamas teritorijas transporto, inžinerinei ir socialinei infrastruktūrai plėtoti, atliekoms surinkti, rūšiuoti, saugoti ir utilizuoti;
- susieti planuojamą ūkinę veiklą su transporto, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros plėtra, plėtoti gyvenamąsias teritorijas tik inžineriškai parengtose vietovėse.

4.7. Pasirinktos Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano alternatyvos

Įvertinus bendrojo plano koncepciją įtakojančius veiksnius bei galimą (prognozuojamą) jų raidą, buvo svarstomi du galimi koncepciniai Panevėžio rajono savivaldybės vystymo variantai – dispersinės plėtros ir reguliuojamos plėtros (dvi alternatyvos).

Dispersinės plėtros privalumai labiausiai artimi pastovumo sampratai: išlaikomi nusistovėję paslaugų ryšiai ir kaimynystės santykiai, darbo ir socialinės infrastruktūros pasiekiamumas, veiklos tęstinumas, žemės naudojimo lygis ir bendrai – įprastas ir stabilus gyvenimo būdas. Variantas iš dalies yra savaiminės plėtros variantas, kurio sėkmė labiau priklausytų nuo pačių gyventojų ir verslo struktūrų noro, galimybių ir sugebėjimų savarankiškai siekti aukštesnio gyvenimo lygio ir rajono savivaldybės išsivystymo lygio.

Tai būtų silpniausiai valdomas (reguliuojamas) variantas, kuriam būtų būdingas didelis plėtros neapibrėžtumas, tuo pačiu poveikio aplinkai pokyčių neapibrėžtumas, jeigu plėtra peržengtų esamų nusistovėjusių tendencijų rėmus.

Dispersinės plėtros išdavoje žemė būtų naudojama netinkamai, tęstųsi kaimų, ypač vienkimių, nykimo tendencijos. Nenumatytas teritorijų funkcinės paskirties performavimas turėtų skaudžias pasekmes. Daug kur derlingi žemės plotai būtų apleisti, juose vyktų savaiminis miško veisimasis. Kai kurie pakankamai didelio našumo žemės sklypai savaimė apaugtų arba būtų apsodinti mišku. Tokiu būdu būtų prarasti dideli dirbamos žemės ir ganyklų plotai.

Nereguliuojama gyvenamųjų vietovių plėtra konfliktuotų su gamtine aplinka ir neigiamai veiktų jos kokybę, keltų grėsmę saugomoms ir vertingoms gamtinėms ar kultūrinėms Panevėžio rajono savivaldybės teritorijomis.

Priešinga savo esme dispersinei yra reguliuojamosios plėtros koncepcija. Jos esmė:

- suformuoti policentrinę integruotą rajono savivaldybės erdvinę struktūrą, išlaikant esminius darniosios plėtros principus;
- sudaryti geresnes sąlygas investuotojų iniciatyvai skatinti;
- efektyviai valdyti viešas socialinės ir inžinerinės infrastruktūros investicijas;
- tai ilgalaikė erdvinės plėtros strategija, įgyvendinama palaipsniui ir prioritetų principu.

Pagrindinis reguliuojamos plėtros privalumas – netgi esant ribotoms investicijų galimybėms, yra didesnė palankių sąlygų suformavimo galimybė gamtinei aplinkai išlaikyti ir augti jos kokybei, socialinei sferai vystytis, stiprinti ekonominės bazės vystymą bei stiprinti rajono savivaldybės bendruomenę.

Reguliuojamos plėtros alternatyva yra pozityviai pažangesnė. Šios alternatyvos sumažinimas padėtų sumažinti nenašius (iki 32 balų) ir išsaugoti produktyvius, derlingos žemės plotus, sudarytų sąlygas perspektyviam ūkių stambėjimui, leisiančiam jiems išlikti ir įsitvirtinti rinkoje, būti konkurencingiems.

Reguliuojamos plėtros alternatyva užtikrintų gamtinių ir antropogeninių savivaldybės teritorijų suderinamumą, saugomų teritorijų apsaugą ir racionalų gamtinių išteklių naudojimą. Rekreacinių teritorijų suplanavimas būtų pagrindas poilsio zonų steigimui ir naujų traukos centru susiformavimui. Planuojamas reguliuojamos plėtros rezultatas – policentrinė erdvinė Panevėžio rajono savivaldybės struktūra.

Dėl aukščiau išvardintų motyvų Panevėžio rajono savivaldybės bendroji plėtros koncepcija nagrinėjama vienu – reguliuojamos (darnios) plėtros variantu.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano erdvinės plėtros koncepcijoje, išlaikant esminius darnios plėtros principus, pagrindinis dėmesys skiriamas gyvenamųjų vietovių sistemos tolimesnei raidai, numatant tinkamą jų panaudojimą ir pritaikymą visuomenės

poreikiams, taip pat tolygaus gyventojų bei jų darbo vietų pasiskirstymo problemos sprendimui, gyvenimo kokybės problemoms spręsti. Todėl pirmiausia pateikiami pasiūlymai, susiję su gyvenviečių sistema, bendrą rajono plėtros ašių formavimu, t.y. svarbiausių savivaldybės plėtros objektų ir krypčių lokalizavimu savivaldybės teritorijoje.

Svarbūs Panevėžio rajono savivaldybės plėtros uždaviniai – urbanistinės plėtros krypčių formavimas, gyvenviečių sistemos optimizavimas, gamtinės aplinkos ugdymas ir esamų saugomų teritorijų bei gamtos ir kultūros paveldo objektų apsauga, rekreacinių išteklių plėtojimas, miškingumo didinimas nederlingose teritorijose.

Koncepcijoje sprendžiami gyvenimo kokybės kėlimo klausimai: paslaugų pasiekiamumo kaimo vietovėse problema, plėtojama susisiekimo viešuoju transportu sistema, valstybinių ir vietinių kelių techninės būklės pagerinimo galimybės, priemonės, padedančios sureguliuoti transporto (ypač tranzitinio) srautus.

Taip pat atsižvelgiama į išorinius veiksnius, įtakančius Panevėžio rajono socialinę ir ekonominę aplinką bei rajono teritorijos plėtrą. Tokiais veiksniais yra aplinkinių regionų centrų išsidėstymas ir plėtra, magistraliniai keliai – regioniniai ir tarptautiniai transporto koridoriai. Šie aktyvūs veiksniai formuoja ekonominės – socialinės plėtros ašis.

Bendrojo plano koncepcijoje analizuojamos atsinaujinančių energijos išteklių: vėjo energijos, žemės ūkio gamybos atliekų ir kt. panaudojimo galimės.

Derlingus Panevėžio rajono savivaldybės žemės plotus planuojama išsaugoti žemės ūkio gamybai, o miškų plotus pagausinti. Šios priemonės padidintų biologinę ir kraštovaizdžio įvairovę, pagerintų aplinkos kokybę. Skatinamas rajono naudingųjų iškasenų naudojimas, atsižvelgiant į kraštovaizdžio apsaugą. Jis skatintų vietinio ūkio plėtrą. Atvirų vandens telkinių taršą planuojama sumažinti įgyvendinant Europos Sąjungos aplinkosaugos politiką.

4.8. Vertinimo problemos

Teritorijų naudojimo strateginių sprendimų vertinimas atliktas, vadovaujantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (Žin., 2004, Nr. 130-4650).

Pagrindinės problemos, su kuriomis susidurta vertinimo metu – įvairaus pobūdžio statistinių duomenų trūkumas. Nepakankamai tikslūs žemės valstybinės apskaitos duomenys, Nekilnojamojo kultūros paveldo registro duomenys nepilni ir nepakankamai atnaujinti.

4.9. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Vadovaujantis Valstybine aplinkos monitoringo 2005 – 2010 metų programa (Žin., 2005, Nr. 130) ir siekiant išvengti nukrypimų nuo įgyvendinamų bendrojo plano sprendinių, turi būti stebima rajono aplinka ir joje vykstantys procesai. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti bendrajame plane numatytoms teritorijoms, kurios gali būti reikšmingai paveiktos. Siūloma parengti įgyvendinamų Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių pasekmių aplinkai monitoringo programą. Ją galėtų vykdyti Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamentas. Plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai monitoringas turi būti vykdomas LR aplinkos monitoringo įstatymo (Žin., 1997, Nr. 112-2824) nustatyta tvarka.

Bendrojo plano įgyvendinimo stebėsenai turėtų apimti kasmetinės informacijos surinkimą ir kaupimą apie šiuos dalykus:

- rengiamų teritorijų planavimo dokumentai, kuriems išduotos planavimo sąlygos, vadovaujantis bendrojo plano sprendiniais;
- urbanizuotų teritorijų plėtrą apibūdinančius rodiklius: tikslinės teritorijos naudojimo

paskirties pakeitimą, leidimus rengti detaliuosius planus ir t.t.

Rengiant naujus investicinius, techninius ir darbo projektus, galinčius turėti neigiamų pasekmių aplinkai, būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir parengti priemonių planus neigiamo poveikio mažinimui.

4.10. Informacijos santrauka

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita parengta, prisilaikant privalomos strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitos sudėties, nurodytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame „Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše“ (Žin., 2004, Nr. 130-4650). Teritorijų naudojimo strateginiame pasekmių aplinkai vertinime:

- aprašomi pagrindiniai Panevėžio rajono savivaldybės teritorijų planavimo tikslai;
- pateikiama Panevėžio rajono savivaldybės žemės naudmenų struktūra pagal tikslinę žemės naudojimo paskirtį ir siūlomos tolesnio žemės naudojimo kryptys;
- apibūdinamos esamos, Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos raidos problemos, kylančios planuojant Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos tvarkymą;
- aprašomos teritorijos, kurias bendrojo plano sprendiniai gali reikšmingai paveikti ir nustatomi atskirų rajono teritorijų plėtros prioritetai;
- numatomas galimas reikšmingas poveikis rajono ekonominei, socialinei ir gamtinei aplinkai, kraštovaizdžiui ir saugomų teritorijų sistemai. Įvertinus visų numatomų bendrojo plano sprendinių galimą poveikį rajono aplinkai, prognozuojamos ilgalaikės teigiamos pasekmės;
- numatomos priemonės galimoms reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti;
- aprašomos bendrajame plane pasirinktos dvi Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos plėtros alternatyvos;
- trumpai aprašomos pagrindinės problemos, su kuriomis susidurta, atliekant šį vertinimą;
- numatomos sritys, kuriose turėtų būti vykdomas aplinkos monitoringas, siūloma parengti įgyvendinamų Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių pasekmių aplinkai monitoringo programą.

5. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA, SUSISIEKIMAS

5.1. Inžinerinės infrastruktūros planavimo tikslai

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendiniai rengiami, vadovaujantis Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr. 113-5029), Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais (Žin., 2002, Nr.110-4852), Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029).

Bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendiniais siekiama įgyvendinti šiuos tikslus:

- neprieštaraujant Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane (Žin., 2002, Nr.110-4852) nustatytiems šalies raidos tikslams, principams bei jų įgyvendinimo prioritetams bei padedant spręsti jame iškeltus uždavinius – įgyvendinti ir detalizuoti galiojančio Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendinius, susijusius su inžinerinės infrastruktūros vystymu Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje;

- derinant valstybės, apskrities ir savivaldybės reikmes ir interesus bei įvertinant rajono lygmens administracines valdymo funkcijas, parengti rajono teritorijos inžinerinės infrastruktūros tvarkymo bei darnaus vystymo pagrindus ir principines nuostatas, formuoti rajono infrastruktūros plėtojimo politiką;
- modernizuoti ir plėtoti visuomenės poreikiams tenkinti reikalingą techninę infrastruktūrą;
- rengiant inžinerinės infrastruktūros sprendinius, plėtoti ir tobulinti susiklosčiusią rajono erdvinę struktūrą, formuoti ir vystyti jos urbanistinę sistemą;
- tobulinant rajono inžinerinę infrastruktūrą, siekti visuomenės gyvenimo ir aplinkos kokybės gerinimo;
- suformuoti principines nuostatas teritorijų apsaugai nuo pavojingų technogeninių procesų;
- numatyti teritorijas, kuriose plėtojant ar rekonstruojant inžinerinę infrastruktūrą, privaloma rengti specialiuosius planus;
- rezervuoti teritorijas, reikalingas techninei infrastruktūrai plėtoti;
- suformuoti inžinerinės infrastruktūros planavimo sąlygas rajono lygmens bendriesiems ir specialiesiems planams, perteikti jiems nacionalinius ir regioninius inžinerinės infrastruktūros vystymo tikslus.

Įgyvendinant bendrojo plano tikslus inžinerinės infrastruktūros sprendiniuose, laikomasi planuojamų sektorių strategijose (Nacionalinė energetikos strategija (Žin., 2002 10 16, Nr. 99-4397), Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas (Žin., 2002, Nr. 40-1499), Vandentvarkos ūkio (vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo) plėtros strategija (Žin., 2005, Nr. 8-245)) išdėstytų nuostatų:

- užtikrinti patikimą ir saugų energijos tiekimą, patiriant mažiausiai išlaidų ir kuo mažiau teršiant aplinką;
- padidinti centralizuoto šilumos tiekimo sistemų efektyvumą;
- elektros ir šilumos gamybai naudoti vietinius, atsinaujinančius ir atliekinius energijos išteklius;
- skatinti kogeneracijos technologijų naudojimą;
- apsaugoti gamtą ir žmonių sveikatą nuo taršos atliekomis poveikio maksimaliai, tačiau racionaliai naudojant atliekų medžiaginius ir energetikos išteklius;
- sukurti racionalią atliekų tvarkymo sistemą, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų;
- siekti, kad centralizuotai (viešai) tiekiamas geriamasis vanduo ir teikiamos nuotekų tvarkymo paslaugos atitiktų sveikatos apsaugos, aplinkos apsaugos ir abonentų aptarnavimo kokybei nustatytus reikalavimus;
- siekti, kad būtų sudarytos palankios sąlygos kuo didesniai gyventojų ir kitų potencialių abonentų skaičiui optimaliomis sąlygomis ir kainomis gauti viešai tiekiamą geriamąjį vandenį ir teikiamas nuotekų tvarkymo paslaugas.

5.2. Esamos būklės analizė

5.2.1. Vandentieka ir vandenvala

Vandentieka. Panevėžio rajono savivaldybės gyventojai geriamą vandenį naudoja iš centralizuoto vandentiekio tinklo, privačių šachtinių šulinių bei artezinių gręžinių. Dauguma kastinių šachtinių šulinių yra techniškai netvarkingi, o iš jų išgaunamas vanduo išvalomas

nepakankamai arba išvis nevalomas, todėl tokio vandens naudojimas maistui yra pavojingas žmonių sveikatai. Deja, dar daug Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų butyje ir maistui naudoja gruntinį vandenį. Panevėžio rajono savivaldybės Vietinio ūkio skyriaus duomenimis, tik 50,5 % rajono gyventojų naudojami centralizuotai tiekiamu geriamu vandeniu, o 29,1 % prisijungę prie centralizuoto nuotekų tinklo.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje požeminiai vandenys išgaunami Karsakiškio ir Panevėžio vandenvietėse. Vandens gėli, daugiausia hidrokarbonatiniai kalcio. Kartą per ketvirtį Vandenių laboratorijoje atliekami iš giluminių gręžinių išgaunamo vandens cheminės sudėties, tris kartus per savaitę - mikrobiologiniai tyrimai. Panevėžio rajono savivaldybėje geros kokybės vanduo vartotojams tiekiamas tik ten, kur yra nugeležinimo įrenginiai.

Požeminį vandenį Panevėžio rajono savivaldybės gyventojams tiekia UAB „Aukštaitijos vandenys“ ir VšĮ „Velžio komunalinis ūkis“. UAB „Aukštaitijos vandenys“ vandenį tiekia Velžio, Naujamiesčio, Panevėžio, Karsakiškio ir Ramygalos seniūnijose. Jose 52 % rajono gyventojų prisijungę prie centralizuoto vandens tiekimo, 49,4 % prisijungę prie centralizuoto nuotekų tinklo.

Rajono savivaldybės teritorijoje UAB „Aukštaitijos vandenys“ eksploatuoja 4 vandenvietes: 2 Ramygalos, Naujamiesčio ir Uliūnų. Gręžiniuose instaliuoti 6 geros kokybės siurbliai. Daugiausiai vandens išgaunama Ramygalos I ir Uliūnų vandenvietėse.

Rajono gyventojai sunaudoja 60 % patiekiamo UAB „Aukštaitijos vandenys“ vandens, nuostoliai sudaro 40 % nuo patiekto vandens kiekio. Vidutinis buitinis suvartojamo vandens kiekis Panevėžio rajone yra 55 l/d. Paros vandens sunaudojimo norma rajone – 95 l/d.

2004 m. UAB „Aukštaitijos vandenys“ tiekiamo vandens buvo suvartota 29 % mažiau, negu 1997 m. Dėl to galima daryti išvadą, kad vandens išteklių naudojami racionaliau.

VšĮ „Velžio komunalinis ūkis“ iš viso per 2006 metus iš gręžinių, esančių Panevėžio rajono gyvenvietėse, išgavo 384,2 tūkst. m³ vandens, o suvartojo 155,7 tūkst. m³. Tai rodo, kad suvartojama 55 % paimto vandens. Raguvoje yra didžiausias abonentų skaičius (188), todėl ir suvartojamo vandens kiekis čia yra didžiausias.

UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“ 2007 m. centralizuotai tiekė geriamąjį vandenį tik 2072 Krekenavos seniūnijos gyventojams. Penkiose UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“ eksploatuojamose vandenvietėse įdiegta bebokštinė vandens sistema. Vandenviečių, priklausančių UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“ SAZ nėra juridiskai nustatytos ir įteisintos.

UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“ tiekiamo vandens geležies kiekis viršija normą (0,2 mg/l). Ypač daug geležies randama Burvelių vandenvietėje, kur geležies kiekis 30 kartų viršija normą. Nors geriamojo vandens bandiniai paimti iš gręžinių viršija tik indikatorinius rodiklius, tačiau galiniuose taškuose dėl blogos vamzdžių būklės vandens kokybė žymiai pablogėja. Daugelį tinklų reikia renovuoti.

VšĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“ vandenį tiekia Ramygalos, Upytės ir Vadoklių seniūnijų gyventojams. Iš viso aptarnaujami 466 abonentai. Vanduo išgaunamas iš 7 vandenvietėse esančių gręžinių. Per 2006 metus šiose vandenvietėse buvo suvartota 46063 m³ vandens. Išgaunamame vandenyje geležies kiekis viršija normą. Beveik 76 % VšĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“ eksploatuojamų vandentiekio tinklų yra renovuoti.

2007 m. daugiausiai vandens buvo paimta iš Upytės vandenvietės - 21157 m³, o mažiausiai iš Memenčių vandenvietės. Iš viso per 2007 metus VšĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“ vandenvietėse buvo išgauta 39770 m³, o sunaudota 29105 m³ vandens.

Panevėžio rajone tiekiamo vandens daugiausia sunaudojama ūkio ir buitines reikmėms. Pramonės reikmėms sunaudoto vandens kiekis rajone yra labai nedidelis, nes pagrindinė rajone esančių bendrovių ir įmonių veikla yra žemdirbystė. Panevėžio rajono gyvenvietėse (Ramygaloje, Uliūnuose, Naujamiestyje) ūkio ir buitines reikmėms sunaudojamas maždaug vienodas vandens

kiekis. 2005 m. daugelio vandenviečių išgaunamame vandenyje randamas geležies kiekis viršijo normą, o Ramygalos gręžinyje net beveik 2 kartus. 2006 m. Ramygaloje pastatyta vandens nugeležinimo stotis. Šiuo metu iš jos vartotojams tiekiamame vandenyje esantis geležies kiekis neviršija normos (Fe 2007 metais 0,03 mg/l).

Vandenviečių, priklausančių UAB „Aukštaitijos vandenys“, sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) atitinka LR aplinkos ministro 2004-10-19 d. įsakymo Nr. D 1-543 reikalavimus. Vandenviečių, priklausančių VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“, SAZ nėra juridiskai nustatytos ir įteisintos.

Vandens apskaita atliekama pagal apskaitos prietaisų rodmenis. Vandens apskaita vykdoma visuose gręžiniuose, tačiau ne pas visus vartotojus įrengti apskaitos prietaisai.

Vandens užterštumo rodikliai, labiausiai pasireiškiantys Panevėžio rajone, yra padidėjęs bendrosios geležies kiekis, drumstumas bei amonis. Geriamojo vandens tarša nuo sezonų kaitos nepriklauso.

Bendra vandens tiekimo tinklų būklė yra bloga, didelė dalis tinklų yra seni, susidėvėję (tik Daukniūnuose nauji - apie 90 %). Panaudojant SAPARD lėšas 50 % atnaujinti Šiluose ir Užunevėžyje. Nuotekų valymo įrenginiai yra 50 % vandenviečių. Iš 28 vandenviečių, 23 – jose geležies kiekis viršija normą (0,2 mg/l).

Vandens gerinimo įrenginiai yra Velžio, Liūdynės, Šilų, Raguvos vandenvietėse. Likusiose vandenvietėse vandens valymo įrenginių nėra ir geležies kiekis viršija normas, išskyrus Smilgių vandenvietę, kurioje vanduo geros kokybės, nes vanduo išgaunamas iš daugiau nei 200 m gylio gręžinio.

Panevėžio rajono savivaldybėje, įsisavinant ES struktūrinių fondų lėšas ir įgyvendinant įvairius projektus, palaipsniui plečiamos centralizuotos vandens tiekimo sistemos, vedama griežta paimamo vandens apskaitos kontrolė.

Rajone planingai vykdoma bešeimininkų nenaudojamų artezinių gręžinių likvidacija. 2007 m. Panevėžio rajono savivaldybė yra suplanavusi likviduoti 4 artezinius nenaudojamus gręžinius iš savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšų.

Vandenvala. UAB „Aukštaitijos vandenys“ duomenimis, eksploatuojamų buitinių nuotekų tinklų būklė yra patenkinama. Apie 30 % tinklų reikalinga renovacija. UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“ duomenimis, jų eksploatuojamų tinklų būklė taip pat patenkinama, apie 50% tinklų jau yra renovuota, panaši situacija yra ir VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. Nuotekų sistemą aptarnaujantis specialusis transportas yra asenizacinė automašina, skirta vamzdynų prapūtimui ir nuotekų ištraukimui bei hidrodinaminė automašina, skirta vamzdynų praplovimui.

Yra gyvenviečių, kaimų individualių gyvenamųjų namų kvartalų, kuriuose visiškai nėra nuotekų tinklų bei jų valymo įrengimų. Čia nuotekos išleidžiamos į nuotekų surinkimo rezervuarus, kurie nepritaikyti joms surinkti ir neturi izoliacinio pagrindo. Prisipildžius rezervuarams, nuotekos ne visada išvežamos į nuotekų valyklas.

UAB „Aukštaitijos vandenys“ eksploatuojamą nuotekų tinklą sudaro savitakiniai ir slėginiai vamzdynai. Savitakiniai vamzdynai yra keraminiai arba betoniniai, o slėginiai yra ketiniai, naujai pakloti - plastmasiniai. Šuliniai yra gelžbetoniniai arba plytų mūro.

Ramygalos, Uliūnų ir Naujamiesčio nuotekų tinklus sudaro 10,6 km vamzdynų, 5 nuotekų perpumpavimo siurblinės, 3 biologinio nuotekų valymo įrenginiai, kuriose 2006 m. išvalyta 32 tūkst. m³ nuotekų.

UAB „Aukštaitijos vandenys“ eksploatuojamos siurblinės yra modernizuotos, jose sumontuoti panardinami siurbliai. Visos nuotekos išvalomos iki didžiausios leistinos teršalų koncentracijos (DLK). Išanalizavus į nuotekų valymo įrenginius patenkančių ir išleidžiamų nuotekų kiekius ir teršalų koncentraciją, nustatyta, kad užterštumas didėja, o nuotekų išvalymo laipsnis gerėja. UAB

„Aukštaitijos vandenys“ nuotekų valymo įrenginiuose BDS7 išvalomas 97 procentais, skendinčios medžiagos – 96 proc., bendrasis azoto kiekis – 61 proc., bendrasis fosforo kiekis – 66 proc.

Ramygalos nuotekų valymo įrenginiuose yra 0,02 ha dumblo džiovavimo aikštelės, į kurias šalinamas dumblas. Uliūnuose ir Naujamiestyje dumblo aikštelių nėra, įrenginiai maži, dumblas nešalinamas. Visi trys valymo įrenginiai dirba efektyviai. Nuotekų apskaita rajono nuotekų valyklose atliekama pagal realizaciją, o vienkartinei kontrolei yra įrengti slenksčiai su trikampe išpjova.

UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“ eksploatuoja 3 nuotekų valymo įrenginius, VšĮ „Velžio komunalinis ūkis“ – 7. VšĮ „Velžio komunalinis ūkis“ valymo įrenginiuose esančių siurblių kokybė yra bloga, jie seni, neekonomiški ir nuostolingi, kol kas tik Velžio ir Liūdynės k. nuotekų valymo įrenginiuose esantys siurbLIAI rekonstruoti.

UAB „Ramygalos komunalinis ūkis“ valymo įrenginius eksploatuoja tik Upytės vandenvietėje.

Į nuotekų tinklus patenkantys lietaus ir polaidžių vandenys blogina nuotekų tinklų būklę.

2007 m. lapkričio 30 d. oficialiai buvo pradėta eksploatuoti rekonstruota Panevėžio miesto nuotekų valykla. Jos rekonstravimo vertė siekė per 97 mln. Lt. Nuotekų valymo įrengimų rekonstrukcija, vykusį pastaruosius dvejus metus, buvo finansuota Sanglaudos fondo ir LR biudžeto lėšomis.

Po Panevėžio miesto nuotekų valyklos rekonstravimo, išleidžiamo vandens į Nevėžį tarša sumažėjo azotu - 3 kartus (61 proc.), o fosforu – 2 kartus (77 proc.). Kiekvieną parą, iki 3000 m³ kenksmingų metano dujų, susidarančių dumblo puvimo proceso metu, nebepateks į atmosferą. Deginant dujas, bus pagaminama 335 kW/h šilumos ir 330 kW/h elektros energijos, skirtos įrenginiams veikti ir valyklos patalpoms šildyti.

Panevėžio miesto nuotekų valykla yra Papušių kaime (Naujamiesčio seniūnija; dumblo talpyklos – šalia esančio Nevėžninkų kaimo teritorijoje). Bendras nuotekų valyklos plotas – 45,5 ha. Joje tvarkomos Panevėžio mieste ir priemiesčiuose (Staniūnai, Dembava, Molainiai, Piniava, Vaivada), bei Berniūnų gyvenvietėje surenkamos nuotekos. Įgyvendinus Nemuno vidurupio baseino vandentvarkos ūkio investicinį projektą, čia bus valomos ir Naujamiesčio, Berčiūnų, Šilagalio vartotojų nuotekos. Projektinis valyklos pajėgumas – 36000 m³ nuotekų per parą. Šiuo metu per parą vidutiniškai apdorojama apie 28000 m³ nuotekų.

Lietaus nuotekos. Paviršinių nuotekų kiekis priklauso nuo metų laiko, liūčių trukmės ir kitų gamtos reiškinių. Paviršiniai vandenys – aplinkos taršai jautriausia vandenų grupė. Nežiūrint to, kad nuotekos Panevėžio rajono valymo įrenginiuose išvalomos pakankamai gerai, upės vandenys kenčia tiek nuo vykdomos gyventojų, tiek nuo pasklidusios žemės ūkio taršos. Paviršinio vandens tarša skatina eutrofikacijos procesą ir blogina vandens kokybę.

Lietaus nuotekų sistema Panevėžio rajone yra nepakankamai išplėtotą arba visiškai jos nėra, esamo nuotakyno būklė prasta, vamzdinai neremontuoti, dažniausiai nevalytos nuotekos išleidžiamos į atvirus vandens telkinius. Atviri lietaus nuotekų išleidėjai, grioviai ir pralaidos yra neprižiūrimi, neeksploatuojami. Drenažo sistema taip pat yra apleista. Vykdamas gyvenamųjų kvartalų plėtrą drenažo sistema nerekonstruojama, o tik išardoma.

Dėl šių priežasčių, visoje rajono teritorijose būtina renovuoti lietaus nuotekų tinklus arba juos kloti iš naujo, plėsti jų tinklą.

Panevėžio rajono savivaldybė dalyvauja Nemuno vidurupio baseino investicijų projekte. Projekto tikslas - išplėsti nuotekų surinkimo ir vandentiekio tinklus; sumažinti teršalų kiekius, patenkančius į Nemuno vidurupio baseino hidrologinį upių tinklą su buitinėmis ir pramoninėmis nuotekomis iš šio baseino gyvenviečių; sumažinti dirvožemio ir gruntinio vandens taršą bei požemio vandens užteršimo riziką. Įgyvendinus projektą, gyventojams bus sudaryta galimybė

prisijungti prie centralizuotų vandentvarkos paslaugų.

Iš ES struktūrinių fondų 2008 m. Panevėžio rajone planuojama renovuoti arba naujai pakloti 40 km (23 %) vandentiekio tinklų ir 52 km (47 %) nuotekų tinklų.

5.2.2. Elektros energijos tiekimas

Panevėžio rajono elektros energijos tiekimo tinklas įeina į bendrą Lietuvos energijos tiekimo sistemą.

AB „Lietuvos energija“ yra bendrovė, atliekanti elektros energijos perdavimo (110 – 330 kV įtampos) tinklo savininko, sistemos operatoriaus ir rinkos operatoriaus funkcijas. Panevėžio apskritis priklauso AB „Lietuvos energija“ Utenos skyriui.

AB „Rytų skirstomieji tinklai“ yra skirstomojo tinklo operatorė, atsakinga už žemosios ir vidutinės įtampos elektros tinklų priežiūrą bei plėtotę. Ši bendrovė yra visuomeninis elektros tiekėjas, įpareigotas tiekti elektros energiją visiems to pageidaujantiems vartotojams Panevėžio rajone. Panevėžio apskritis kartu su Kėdainių rajonu sudaro AB Rytų skirstomųjų tinklų Panevėžio regioną.

Panevėžio rajono savivaldybei, kaip ir visai apskrčiai elektros energiją tiekia ir tinklų priežiūrą atlieka AB „Rytų skirstomieji tinklai“ Panevėžio elektros tinklų filialas. Skirstomieji tinklai susideda iš 110 kV, 35 kV, 10 kV bei 0,4 kV elektros perdavimo linijų ir rajoninių pastočių bei mažinančių įtampą transformatorinių tinklo ir yra Respublikos energetinės sistemos sudedamoji dalis.

Panevėžio rajono savivaldybės kaimo vietovėse ir individualių namų kvartaluose daugiausia yra 10 – 0,4 kV linijų su gelžbetoninėmis atramomis. Jų eksploatacijos amžius yra apie 15 – 30 metų, daugumą atramų reikia keisti.

Elektros gamyba Panevėžio rajone nėra išvystyta. Elektros energijos sunaudojimas Panevėžio rajone turi žymią tendenciją didėti. Panevėžio rajonas suvartojo 104,912 mln. kWh elektros energijos per 2006 metus.

Elektros ūkyje didelė dalis įrangos ir tinklų, ypač aukštos įtampos, yra susidėvėjusi. Modernizuojant elektros įrenginius ir perdavimo sistemas, palaipsniui mažinami elektros perdavimo nuostoliai. Panevėžio rajono tinklų stovis yra vidutiniškos būklės. Norint pasiekti geresnį elektros tinklų stovį, reikalingos didelės investicijos. Nuostoliai mažinami, trumpinant 0,4 kV linijų ilgį, keičiant 10/0,4 kV transformatorius į naujus su mažesniais nuostoliais, keičiant 0,4 kV oro linijų laidus į didesnio skerspjūvio.

Panevėžio rajone nėra nei vienos hidroelektrinės.

Elektros energijos tinklų, ypač aukštos įtampos, vystymo būtinumą nulemia apkrovų augimo tempai, jų dislokacijos vietos, esamo tinklo konfigūracija bei jo pralaidumas.

Naujos linijos ir transformatorinės projektuojamos ir įrengiamos pagal vartotojų poreikius. Transformatorinių pastočių remontas ir techninė priežiūra vykdoma pagal patvirtintus daugiamečius planus.

Ateityje, nustatant elektros energijos apkrovas, labai svarbu įvertinti anksčiau užfiksuotas apkrovas bei numatyti planuojamose teritorijose naujai statomų objektų energetinius poreikius, nustatyti jų vieneto vartojamąją galią. Panevėžio rajone per pastaruosius tris metus elektros energijos suvartojimas žymiai išaugo.

Elektros energijos suvartojimas atskirose vartotojų grupėse pasiskirsto tam tikromis proporcijomis. Pagrindiniai elektros energijos vartotojai Panevėžio rajone yra pramonė ir gyventojai. Tai atitinka bendrą šalies elektros energijos galutinių vartotojų struktūrą. Nustatyta, kad elektros energijos sunaudojimas išaugo visose vartotojų grupėse.

Panevėžio rajone gyventojų elektros energijos abonentų skaičius - 15864, o visas

gyventojų skaičius - 43000. Per 2000 – 2006 metus gyventojai Panevėžio rajone suvartojo 135,504 mln. kWh. Vienas abonentas vidutiniškai suvartojo 8542 kWh, vienas gyventojas vidutiniškai suvartojo 3150 kWh.

Numatomų naujų tinklų ar transformatorių pastočių poreikį galima nustatyti, įvertinant apkrovų maksimumų kitimo tendenciją keliolikos metų bėgyje. Didžiausias elektros įrengimų apkrovimas būna šalčiausiu sezono metu, nes pastebimai išauga elektros energijos poreikis patalpų šildymui. Pagal gautus duomenis, pastotėse atliekamas savalaikis remontas. 2008 metais bus rekonstruojama Savitiškio transformatorinė pastotė. Rekonstrukcijos metu bus pakeisti 16 MVA galios transformatoriai į 25 MVA.

5.2.3. Atliekų tvarkymas

Atliekų tvarkymas Panevėžio rajone kelia nemažai rūpesčių. Daugybė atliekų, kurios galėtų būti panaudotos kaip antrinės žaliavos, patenka į sąvartynus, kurių dauguma neatitinka elementarių aplinkos apsaugos reikalavimų. Į sąvartynų SAZ (sanitarines apsaugos zonas) įeina įvairūs objektai: miškai, upeliai, melioracijos grioviai ir kt. Daugelis sąvartynų įrengti apleistuose karjeruose, kur kyla didelis, tiesioginio sąlyčio su požeminiais vandenimis, pavojus. Sąvartynai įrengti be inžinerinio paruošimo, nėra apsauginių grunto pylimų, nesurenkamas sąvartynų filtratas, biodujos, neįrengti gręžiniai požeminio vandens kokybės kontrolei, nevykdoma šalinamų atliekų apskaita, nepakanka technikos sąvartynų eksploatacijai. Tuometinės sistemos sąvartynai įrengti savavališkai.

Atliekų surinkimo paslaugos teikiamos visame Panevėžio rajone: miestuose, miesteliuose, gyvenvietėse ir kaimuose. Atliekų surinkimą vykdo AB „Panevėžio specialus autotransportas“ ir UAB „Švaros komanda“.

Panevėžio rajono savivaldybės duomenis, rajono teritorijoje yra 30 sąvartynų. Pagal atliekų tvarkymo programą, Panevėžio apskrityje turi likti tik vienas sąvartynas - Dvarininkų k., Miežiškių seniūnijoje.

Atliekų tvarkymą regione organizuoja Apskritis viršininko administracija, Savivaldybės, Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras (PRATC) bei atliekų tvarkytojai (atliekų surinkimo paslaugas teikiančios įmonės). 2006 metais atliekų tvarkymo paslaugas Panevėžio rajono gyventojams teikianti AB „Panevėžio specialus autotransportas“ surinko 1907 tonas atliekų, UAB „Švaros komanda“ – 2104 tonas.

Panevėžio rajono savivaldybės duomenimis, komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas gauna apie 60 % rajono gyventojų.

Panevėžio rajone taikomas konteinerinis atliekų surinkimo būdas kietoms atliekoms surinkti.

Konteinerinė atliekų surinkimo sistema, kuria naudojasi didžioji rajono gyventojų dalis, sėkmingai plečiama. Ženklus atliekų konteinerių skaičiaus augimas nenusimatomas, tačiau kiekvienais metais konteinerių skaičius didėja. 2006 m. gruodžio 31 dienai iš viso rajone išplatinta 4783 konteineriai. Lyginant su 2005 m. (4393 vnt.), konteinerių skaičius išaugo 390 vnt. 2006 metais, Pažagių ir Dembavos gyvenvietėse, prie dviejų esančių aikštelių, buvo papildomai įrengtos dar keturios aikštelės, skirtos atliekų rūšiavimo konteineriams pastatyti (iš viso 21 konteineris).

Atliekų rūšiavimas rajone buvo pradėtas 2006 m., tačiau pagrindinė atliekų rūšiavimo sistemos plėtra buvo vykdoma 2007 m., nes Aplinkos ministerija Panevėžio rajono savivaldybei skyrė 238 vnt. atliekų rūšiavimo konteinerius (78 komplektus).

Konteinerių skaičius per keturis metus kito didėjančia tvarka, tačiau neypatingai sparčiai. Nuo 2002 m. iki 2005 m. padaugėjo 1233 konteineriu. Vidutiniškai kasmet konteinerių įsigyjama

po 308,25 vnt.

Visos komunalinės atliekos, surinktos atliekų tvarkytojų iš gyvenamųjų teritorijų, įmonių, viešųjų įstaigų ir kitų vietų, patenka į sąvartyną. Įmonėse, įstaigose ir organizacijose susidariusios komunalinės atliekos turėtų būti surenkamos atskirai nuo gamybos procesuose susidarančių atliekų.

Dauguma smulkiųjų įmonių ir organizacijų bei dalis didesniųjų, nesirūpina atliekų rūšiavimu ir pateikia jas kaip nerūšiuotas komunalines atliekas.

Atskirai yra surenkamos buitinės pavojingos atliekos: akumulatoriai, elektrolitas, liuminiscencinės (su gyvsidabriu) lempos, baterijos, tepalinė alyva, dažai, lakai, elektroninė įranga (televizoriai, radijos ir t.t.). Šios atliekos išvežamos utilizuoti.

Atliekų rūšiavimas Panevėžio rajone nėra organizuotas. Į sąvartyną patenkančios atliekų rūšys yra nustatomos vizualiai, todėl tokie duomenys gali būti ne visai patikimi. Pagal AB „Panevėžio specialus autotransportas“ pateiktus duomenis, išskiriamas tik statybinių atliekų kiekis. Iš pateiktų duomenų matyti, kad 2005 m. gamybinių atliekų buvo surinkta beveik 20 kartų daugiau, negu 2004m.

Nuo 2005 m. gegužės mėnesio UAB „Veeko“ vykdo plastikinės pakuotės atliekų surinkimą iš komunalinių atliekų srauto. Per 2005 m. iš komunalinių atliekų srauto buvo surinkta 51 t PET atliekų. Per visą laikotarpį nuo 2005 m. gegužės mėn. iki 2006 m. gruodžio 31d. surinkta ir perdirbta 127,023 t PET atliekų. Panevėžio rajone pavojingas atliekas tvarkančios įmonės yra dvi: UAB „Veeko“ ir A.Kisielio įmonė, kurios surenka ir perdirba plastiko atliekas.

Panevėžio rajone 2005 metais veikė viena pavojingų atliekų tvarkytoja - UAB „Paulinta“, kuriai priklausė netinkamų naudoti transporto priemonių ardymo aikštelė. Galima teigti, kad rajono gyventojai ir įmonės susidarančias pavojingas atliekas savarankiškai pristato į esančias pavojingų atliekų tvarkymo įmones, nes nėra specialių kontenerių ar aikštelių joms kaupti.

2006 m. Panevėžio rajone buvo 30 buitinių atliekų sąvartynų. Įvertinus dviejų sąvartynų kritišką būklę, 2007 m. Panevėžio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu yra uždrausta vežti (kaupiti) atliekas sąvartynuose, esančiuose Lakštingalų k. (Naujamiesčio sen.) ir Vaivadų k. (Karsakiškio sen.). 2008 m. rengiamasi uždaryti Vilkapjūvių k. (Karsakiškio sen.) ir Kulbagalio k. (Miežiškių sen.) sąvartynus. Tokie sprendimai priimami, siekiant įgyvendinti regioninės atliekų tvarkymo sistemos programą. Visų, neatitinkančių keliamų aplinkosauginių reikalavimų, sąvartynų uždarymui reikalinga daug lėšų.

Kadangi sąvartynuose kaupiamos mišrios komunalinės atliekos, sąvartynai yra potencialūs integruotos taršos skirtingo pavojingumo medžiagomis šaltinis.

Panevėžio rajono savivaldybė 2006 m. sudarė sutartį su UAB „Elektroninių mašinų perdirbimas“, kuri rajone per praėjusius metus surinko 45,778 t nebenaudojamos elektros ir elektroninės įrangos. 2006 m. UAB „Švaros komanda“ iš Panevėžio rajono švietimo įstaigų surinko ir išvežė į UAB „Toksika“ nukenksminti 540 kg nenaudojamų chemikalų, kurie buvo skirti mokyklų laboratorijoms.

5.2.4. Šilumos ūkis

Panevėžio rajone pagrindiniai centralizuotos šilumos tiekėjai yra AB „Panevėžio energija“, UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“, VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“ (tiekia šiluminę energiją 7 iš 11 seniūnijų) ir VŠĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“.

Pastarųjų metų tendencijos dėl didėjančių energijos kainų rodo mažėjantį centralizuotos šiluminės energijos poreikį.

Karsakiškio seniūnijoje nėra centralizuotos šilumos tiekimo (CŠT) sistemos. Administraciniuose visuomeniniuose pastatuose jų šilumos poreikiams tenkinti yra autonominės

katilinės. Katilines eksploatuoja VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. Gyventojai šilumos poreikus tenkina individualiomis katilinėmis.

Krekenavos seniūnijoje šiluminė energija centralizuoto šilumos tiekimo vartotojams teikiama Krekenavos miestelyje, Žibartonyse, Linkaučiuose. Katilines eksploatuoja UAB „Krekenavos komunalinis ūkis“. Krekenavos ir Žibartonių CŠT katilinės turi po rezervinį katilą avariniam šilumos tiekio atvejui. Krekenavoje CŠT organizuotas visuomeniniams pastatams ir daliai daugiabučių namų, Žibartonyse - visuomeniniams pastatams ir trims daugiabučiams namams, Linkaučiuose – globos namams, rajono vaikų globos namams ir vaikų darželiui. Šilumnešio trasos požeminės: senos trasos paklotos kanaluose, naujos ir renovuotos trasos - bekanaliu būdu. Renovuota 80 % šilumnešio trasų.

Miežiškių seniūnijoje CŠT turi Miežiškių mstl. (šiluma teikiama mokyklai, kultūros centrui, seniūnijai, bibliotakai, medicinos punktui, telekomui, kredito ir žemėtvarkos kontoroms, parduotuvei ir daliai gyventojų), Nevėžio kaimas (šiluma teikiama mokyklai, medicinos punktui), Trakiškio kaimas (šiluma teikiama bendruomenės namams). Katilines eksploatuoja VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. CŠT trasos – požeminės nepraeinamuose kanaluose ir antžeminės, katilai seni, su žemu naudingo veiksmo koeficientu. Trasų būklė labai prasta, suminiai šilumos nuostoliai šilumos tinkluose ir katilinėse apie 200 % didesni nei naujose katilinėse su naujomis trasomis.

Naujamiesčio seniūnija. Šiuo metu CŠT turi Naujamiesčio mstl. (katilinė 1 - šiluma teikiama mokyklai, darželiui, daugiabučiui; katilinė 2 - šiluma teikiama pirčiai ir komunaliniams – buitiniams vartotojams; katilinė 3 - šiluma teikiama seniūnijai, kultūros centrui), Pašmenio k., Gustonių k. Katilines eksploatuoja VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. Šilumnešio trasos požeminės (paklotos kanaluose). Trasos nerenovuotos, jų eksploatacinė būklė – vidutiniška.

Panevėžio seniūnijos katilines eksploatuoja VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. Katilinėse ruošiamas tik šildymo sistemų šilumnešis, karštas vanduo ruošiamas tik pradinėms mokykloms ir darželiui, technologinėms reikmėms. Kituose objektuose karšto vandens ruošimui įrengti elektriniai šilumokaičiai.

Raguvos seniūnijos katilines eksploatuoja VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. Katilinės ir šilumnešio tinklai tvarkingi, geros būklės.

Ramygalos seniūnijos katilines ir CŠT tinklus eksploatuoja VŠĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“. Katilinės Dariaus ir Girėno g. 32 ir CŠT trasų būklė labai prasta, visas trasas būtina renovuoti. Kaštonų gatvėje 30 % CŠT tinklų yra renovuota (bekanalės požeminės trasos), Vadoklių gatvėje 30 % CŠT tinklų yra renovuota, perklojus naujas trasas esančiuose požeminiuose kanaluose. Seniūnijoje nerenovuotų CŠT trasų suminiai šilumos nuostoliai apie 200 % didesni nei naujose trasose.

Smilgių seniūnijos CŠT sistemos tinklų ilgis – apie 300 m. Katilines su tinklais eksploatuoja VŠĮ „Velžio komunalinis ūkis“. Tinklai pakloti požeminiame nepraeinamame kanale, jų būklė bloga. Administraciniuose visuomeniniuose pastatuose yra autonominės katilinės, pastatų šilumos poreikiams tenkinti. Gyventojai šilumos poreikus tenkina individualiomis katilinėmis.

Upytės seniūnijoje CŠT turi tik Upytės mstl., tinklų ilgis apie 860 m. Jais naudojasi apie 15 % Upytės gyventojų, pagrindinė mokykla, vaikų darželis lopšelis, seniūnija. Atskiras, nedidelės kieto kuro katilines turi Ėriškių kultūros centras (49 kW galios), Upytės pirtis (2 katilai 49 kW ir 30 kW galios). CŠT katilinė – Upytėje. Katilinės įrengimų ir jos tinklų būklė labai bloga, būtina sistemos renovacija. Ją eksploatuoja VŠĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“.

Vadoklių seniūnijoje CŠT turi Jotainių kaimas. Vietinės katilinės yra Vadokliuose, Jotainiuose. Dujotiekis Katinai - Jotainiai suteikia galimybę naudoti gamtines dujas šilumos gamybai Jotainiuose. Seniūnija pageidautų išplėsti dujotiekio tinklus Jotainiuose ir įrengti

centralizuoto šildymo katilinę, taip pat dujofikuoti Vadoklius ir centralizuoti šildymą visuomeniniams vartotojams. Dalį seniūnijos katilinių eksploatuoja VšĮ „Ramygalos komunalinis ūkis“. Jotainių pensionato katilinę – UAB „Lenauda“. Esamų požeminių nepraeinamuose kanaluose paklotų CŠT tinklų būklė labai bloga, būtina sistemos renovacija.

Velžio seniūnijoje CŠT yra Dembavoje, Staniūnuose, Velžyje, Liūdynėje, Katinuose. CŠT ir katilines seniūnijoje eksploatuoja AB „Panevėžio energija“ (Liūdynės katilinė ir Pažagienių CŠT nuo Panevėžio m. katilinės), VšĮ „Velžio komunalinis ūkis“. CŠT tinklų būklė seniūnijoje labai skirtinga, pvz. Katinuose yra nauja katilinė ir apie 80 % šilumos tiekimo tinklų renovuota. Dembavoje - apie 6 km tinklų būklė yra labai bloga, planuojama šilumos tiekimo sistemos renovacija, skaidant į mažesnes katilines su kompaktiškesniu šilumos tiekimo tinklu. Velžyje analogišku principu rekonstruota CŠT sistema – sena, neefektyvi katilinė su CŠT, pakeista į kelias naujas, mažesnes: Velžio gimnazijos, daugiabučių namų ir komunalinio ūkio gamybinės bazės katilines, sumažinant trasų ilgius.

Išlaidos už šilumą rajono gyventojams, kurie naudoja CŠT, ženkliai sumažėja, kai renovuojamos katilinės (didelio naudingo veiksmo koeficiento katilai, nauja reguliavimo įranga ir kt.), perklojami nauji CŠT tinklai su efektyvia šilumos izoliacija ir renovuojami pastatai. Esamų pastatų renovavimas rajono gyventojams, įstaigoms ir organizacijos padeda sutaupyti net iki 60 % sunaudojamos šilumos, priklausomai nuo to, kokios apimtys buvo atlikta renovacija.

Panevėžio rajone apie 90 % CŠT tinklų yra pakloti kanaluose su seno tipo šilumos izoliacija, ir tik 10 % tinklų pakloti bekanaliu būdu su šilumos izoliacijos kevalu ar pakeisti trasų vamzdinai ir šiluminė izoliacija esamuose kanaluose. Tai vienas iš faktorių, didinančių šilumos kainą. Be to, nuostoliai tinkluose, o tuo pačiu ir šilumos kaina, priklauso nuo realizuojamos šilumos kiekio. Mažėjant realizuojamos šilumos kiekiui, pavyzdžiui, atsijungiant vartotojams nuo dalinės CŠT decentralizacijos, atitinkamai didėja ir šilumos savikaina bei šiluminės energijos tarifas. Atnaujinus CŠT trasas ir katilinių ūkį, galima tikėtis, kad CŠT gali likti konkurentabilus energijos šaltinis daugiabučių namų, visuomeninių pastatų šilumos poreikiams tenkinti, taip pat aplinkosauginiu požiūriu.

Didžioji dalis rajono gyventojų šilumos gamybai naudoja kieto kuro katilus, krosnis. Pagrindinis kuras - malkos, medžio drožlės, pjuvenos. Dujofiluotose seniūnijose visuomeniniai pastatai, renovuotos katilinės dažniausiai naudoja ekologiškai mažai taršų kurą – gamtines dujas. Atsinaujinantys energijos ištekliai – geoterminė energija, saulės energija, šiaudai, biodegraduojančios atliekos (srutos, mėšlas, skerdyklų atliekos) naudojami mažai, pavienių vartotojų iniciatyva. Parengti projektai Bistrampolio dvaro ir Krekenavos regioninio parko lankytojų centro šilumos poreikių tenkinimui naudoti geoterminį šilumos šaltinį.

5.2.5. Dujų tiekimas

Panevėžio rajoną kerta respublikinės ir tarptautinės reikšmės aukšto slėgio magistralinis dujotiekis, jungiantis Vilnių su Ryga ir aprūpinantis šiaurinę Lietuvos dalį. Panevėžio rajono savivaldybės administracinėse ribose yra pakloti šie valstybinės svarbos energetikos objektai ir perdavimo sistemoje veikiantys magistraliniai dukotiekiai:

1. Magistralinis dujotiekis Ivacevičiai – Vilnius – Ryga.
2. Magistralinis dujotiekis Vilnius – Ryga.
3. Magistralinis dujotiekis Panevėžys – Šiauliai - Klaipėda 1 linija.
4. Magistralinis dujotiekis Panevėžys - Šiauliai 2 linija.
5. Magistralinio dujotiekio atšaka į Raguvo DSS.
6. Magistralinio dujotiekio atšaka į Miežiškių DSS.
7. Magistralinio dujotiekio atšaka (2 linijos) į Panevėžio DSS - 1 (Bliūdžių km.).

8. Magistralinio dujotiekio lupingas į Panevėžio DSS - 1.
9. Magistralinis dujotiekis (2 linijos) į Panevėžio dujų kompresorių stotį.
10. Magistralinis dujotiekis (technologinė jungtis atšaka į Šiaulių DSS – Panevėžio DKS).
11. Magistralinio dujotiekio atšaka į Gegužinės DSS.
12. Magistralinio dujotiekio atšaka į Panevėžio DSS - 2 (Vaivadų km.).

Gamtinių dujų tiekimo sistemos perdavimo ir paskirstymo tinklų plėtra rajone gali būti vykdoma pagal parengtus investicinius projektus, įvertinus jų ekonominį pagrįstumą. Planuojamos magistralinio dujotiekio atšakos:

- Panevėžys – Kupiškis – Rokiškis su atšaka į Subačių;
- atšaka į Smilgių DSS.

Gamtines dujas rajonui teikia AB „Lietuvos dujos“ Panevėžio filialas. Dujų tiekėjas atlieka paskirstymo sistemos operatoriaus, dujų pardavimo reguliuojamiesiems vartotojams funkcijas.

Gamtinės dujos perduodamos ir paskirstomos per dujų skirstymo stotis (DSS). Rajone eksploatuojama 20 dujų reguliavimo punktų (DRP). Iš jų: 6 pastatiniai DRP, 14 spintinių DRP.

Vietovės, kuriose labiausiai išvystytas skirstomojo dujotiekio tinklas: Velžys, Pajstrys, Staniūnai, Miežiškiai, Molainiai, Vaivadai, Dembalva, Pažagieniai, Bernatoniai, Šilagalys.

Vietovės, kuriose dalinai išvystytas skirstomojo dujotiekio tinklas: Berčiūnai, Berniūnai, Liudynė, Katinai, Jotainiai, Paviešiečiai, Vyčiai.

Gamtinių dujų naudotojai yra buitiniai vartotojai (2935 abonentai) ir nebuitiniai vartotojai (61 abonentas).

Didžiąją dalį gamtinių dujų suvartoja įvairios įmonės, gyventojams tenkanti dalis tesudaro 8,4 %. Vartotojams patiekama per metus apie 5 mln. m³ gamtinių dujų.

Pagal specialaus planavimo projektą planuojama skirstomojo dujotiekio vidutinio slėgio atšaka į Panevėžio rajono Velžio seniūnijos Dembavos kaimą.

Prognozuojamas gamtinių dujų kainos kilimas gali turėti ženklios įtakos vidutinio dydžio dujų vartotojų apsisprendimui naudoti gamtines dujas. Dabar kainos Lietuvos Respublikoje yra vienos mažiausių tarp Europos Sąjungos valstybių narių.

Kitų rajono teritorijų, neturinčių gamtinių dujų tinklų sistemos, degių dujų poreikis tenkinamas suskystintomis propano – butano dujomis iš balionų arba iš suskystintų dujų rezervuarų. Suskystintų propano - butano dujų tiekėjai yra pasidalinę suskystintų propano - butano rinką atskirais sektoriais - balionų pardavimas buitiniams vartotojams, suskystintų dujų realizavimas rezervuarams ir jų techninis aptarnavimas, suskystintų dujų degalinių tinklas.

5.2.6. Ryšių sistema

Ryšių infrastruktūrai priskiriama telekomunikacijų ir pašto paslaugos. Telekomunikacijų infrastruktūra Lietuvoje yra pakankamai išplėtotą ir apima visą Lietuvos plotą. Lietuvos pašto tinklas yra vertinamas kaip plačiausiai išvystytas ir gerai veikiantis, o kartu apimantis įvairias paslaugas.

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje elektroninių ryšių veiklos reguliavimas vykdomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymu (Žin., 2004, Nr. 69-2382), kuriame reglamentuojami visuomeniniai santykiai, susiję su elektroninių ryšių paslaugomis, tinklais ir su jais susijusiomis priemonėmis bei paslaugomis, elektroninių ryšių išteklių naudojimu, taip pat visuomeniniai santykiai, susiję su radijo įrenginiais, galiniais įrenginiais ir elektromagnetiniu suderinamumu.

Internetas viena labiausiai plintančių paslaugų šiuo metu, tačiau Lietuvoje interneto vartojimas nėra labai išplitęs ir jis mažesnis nei Europos sąjungos šalių vidurkis. Esama

Panevėžio rajono savivaldybės situacija interneto vartojimo atžvilgiu panaši kaip ir kitose Lietuvos apskrityse. Panevėžio rajono savivaldybėje yra išplitusios šios prisijungimo prie interneto technologijos:

- GPRS technologija;
- EDGE technologija;
- prisijungimas modemu per komutuojamas ryšio linijas;
- skaitmeninės abonentinės technologijos XDSL (ADSL, HDSL);
- bendraašio kabelio technologija;
- internetas per palydovą ir kt.

Kaip ir visoje Lietuvos teritorijoje, Panevėžio rajono savivaldybėje telekomunikacijų paslaugas teikia daug bendrovių. Vienos stambiausių yra AB „TEO“, UAB „Bitė GSM“, UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“.

Viešasis fiksuoto telefono ryšio tinklas – viešasis telefono ryšio tinklas, kurio galiniai taškai yra fiksuoti. Viešosios fiksuoto telefono ryšio paslaugos – viešosios telefono ryšio paslaugos teikiamos viešuoju fiksuoto telefono ryšio tinklu. Teisę verstis viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklo ir (arba) paslaugų teikimo veikla turi 54 ūkio subjektai.

Viešasis judriojo telefono ryšio tinklas – viešasis telefono ryšio tinklas, kurio galiniai taškai nėra fiksuoti. Viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos - viešosios telefono ryšio paslaugos, teikiamos viešuoju judriojo telefono ryšio tinklu. Viešojo judriojo telefono ryšio paslaugas teikia 3 operatoriai (UAB „Omnitel“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tele2“) ir 5 paslaugų teikėjai (UAB „Eurocom“, UAB „Laracijos telekomunikacijos“, UAB „Teledema“, UAB „AKN“ ir UAB „Norfos mažmena“), kurie paslaugas teikia UAB „Bitė GSM“ tinklu.

Skirtoji linija – nekomutuojama elektroninių ryšių linija, jungianti elektroninių ryšių tinklo galinius taškus. Skirtosios linijos paslauga – elektroninių ryšių paslauga, suteikianti perdavimo galimybę tarp elektroninių ryšių tinklo galinių taškų be elektroninių ryšių paslaugų gavėjo valdomo komutavimo. Skirtųjų linijų paslaugas teikia 16 ūkio subjektų.

Plačiajuosčio ryšio prieiga – elektroniniu ryšiu teikiama nuolatinė duomenų perdavimo, kurio sparta yra ne lėtesnė nei 512 kbps į abi puses paskutinės mylios atkarpoje iki tinklo galinio taško (kiekvienam faktiniam elektroninių ryšių paslaugų naudotojui) paslauga už konkurencingą kainą.

eTEN yra Europos Komisijos programa, skatinanti informacinės visuomenės paslaugų, priskirtinų Trans-europiniai dimensijai, diegimą. Programa skatina bendrojo poreikio e.paslaugų atsiradimą, stiprinant europinį modelį. eTEN programa – tai Transeuropinių tinklų politikos vykdymas. Be telekomunikacijų srities TEN programos, egzistuoja dvi dukterinės programos energetikos bei transporto srityse. eTEN programa neskiriama finansavimo infrastruktūrai diegti, bet akcentuoja pagrindinius eEurope 2005 veiksmų plano siekius - skatinti e.Sveikatos, e.Vyriausybės, e.Mokslo, e.Įterpties bei Patikimumo ir apsaugos paslaugas (šie siekiai vadinami veiksmų linijomis).

Panevėžio rajono savivaldybės savivaldybės dalyvauja projekte „Kaimiškujų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN“. Šio projekto įgyvendinime dalyvauja Matematikos ir informatikos institutas, Susisiekimo ministerija bei Švietimo ir mokslo ministerija. Jo tikslas yra suteikti plačiajuosčio duomenų perdavimo prieigą visoms kaimiškujų seniūnijų viešojo sektoriaus administravimo institucijoms, ligoninėms, laboratorijoms, mokykloms, muziejams, bibliotekoms, viešosios prieigos prie interneto taškams, o taip pat gyventojams bei verslo įmonėms.

Šio tikslo įgyvendinimui, vykdant projektą, turi būti išspręsti tokie uždaviniai - suteikti plačiajuosčio duomenų perdavimo prieigą:

- ne mažiau kaip 80 % visų Lietuvos švietimo strategijoje numatytų kaimiškųjų vietovių švietimo institucijų;
- ne mažiau kaip 75 % visų Lietuvos kaimiškųjų vietovių seniūnijų viešojo administravimo įstaigų, sudarant saugų duomenų perdavimo tinklą;
- ne mažiau kaip 75 % visų Lietuvos "e-sveikatos" strategijos projekte numatytų kaimiškųjų vietovių sveikatos apsaugos institucijų;
- ne mažiau kaip 75 % visų vietos savivaldos institucijų įsteigtų viešosios prieigos prie interneto taškų.

Kaimiškosios vietovės dėl mažo gyventojų tankumo, socialinių problemų ir iš jų kylančių minimalių finansinių pajėgumų, didelių ryšio infrastruktūros sukūrimo kaštų ir nedidelės pradinės komercinių plačiajuosčio ryšio ir interneto paslaugų paklausos dažniausiai nėra patrauklios komercinei veiklai. Tai dar labiau stiprina socialinę ir ekonominę kaimo ir miesto atskirtį. Įgyvendinus RAIN projektą, į 241 šalies kaimiškąją seniūniją bus nutiestas šviesolaidis kabelis ir tokiu būdu sukurtas itin didelės duomenų perdavimo spartos magistralinis tinklas, kuris leis teikti interneto paslaugas kaimiškųjų vietovių gyventojams, nevyriausybinėms organizacijoms, valstybės institucijoms ir verslo įmonėms.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1492 buvo patvirtintas skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelis, kuris nustato konkrečius skaitmeninės antžeminės televizijos diegimo veiksmus, vykdančias institucijas, jų funkcijas, numatomas įgyvendinti priemones ir jų terminus. Nuo 2012 metų turi būti pradėtas analoginės televizijos laipsniškas perjungimas į skaitmeninę televiziją.

Lietuva yra Jungtinių Tautų specializuotų organizacijų, tokių kaip Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU), Europos pašto ir telekomunikacijų konferencija (CEPT), valstybė narė. Susisiekimo ministerija, vykdydama įstatymų ir kitų teisės aktų jai pavestas pašto ir ryšių sričių valdymo funkcijas ir įgyvendindama šiose srityse valstybės politiką, bendradarbiauja su tarptautinėmis organizacijomis ir atstovauja Lietuvai telekomunikacijų ir pašto sritims skirtose konferencijose, siekdama plėtoti ir standartizuoti tarptautinę telekomunikacijų sistemą, palaikyti ryšius tarp įvairių tautų bei valstybių, plečiant telekomunikacijų ir pašto veiklą bei naujų informacinių technologijų įdiegimą.

Vakaruose ir Japonijoje seniai kasdienybė tapusi skaitmeninė televizija po truputį skverbiasi į Panevėžio regiono gyventojų namus. Mieste ir aplinkinėse vietovėse šią naują jau kelis mėnesius diegia UAB „Panevėžio fonas“. Šiandien Lietuvoje skaitmeninę televiziją gali žiūrėti tik dalis šalies gyventojų Klaipėdoje, Šiauliuose, Vilniuje. „Panevėžio fonas“ mieste ir rajone skaitmeninės televizijos paslaugą pradėjo diegti nuo 2004 metų spalio mėnesio.

Lietuvoje jau kelerius metus sparčiai yra diegiami viešieji interneto prieigos taškai kaimo vietovėse bei mokslo įstaigose ir taip yra ugdoma IT visuomenė. Organizacijos, kurių dėka yra vykdomi minėti projektai, yra šios:

- Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklas (LITNET);
- Langas į ateitį (LA);
- Viešųjų interneto prieigos taškų plėtra (VIPT).

Pagrindinis fiksuotojo telefoninio ryšio teikėjas Panevėžio rajono savivaldybėje yra AB „TEO“.

Šiuo metu rajone galima naudotis keleto mobiliojo ryšio operatorių paslaugomis, pagrindiniai iš jų: UAB „Bitė GSM“, UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“. Panevėžio rajono savivaldybėje numatoma statyti dar daugiau mobiliojo ryšio stočių, siekiant užtikrinti neseniai atsirusių naujų EDGE ir 3G ryšio technologijų plitimą.

Artimiausiais metais galima prognozuoti prisijungusių prie interneto skaičiaus didėjimą,

nes pirmieji vartotojai, išbandę viešojo interneto paslaugas ir pajutę jų naudą, pradės populiarinti elektronines paslaugas. Efektyviausia diegti naujas technologijas, kai yra kuo didesnė vartotojų koncentracija. Spartesnę plėtrą stabdo tai, kad tarp kaimo gyventojų yra daug gyvenančių žemiau skurdo ribos, taip pat nemažą dalį sudaro pensijinio amžiaus žmonės, kuriems sunku įsisavinti skaitmenines technologijas.

Panevėžio rajono savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, nemažėja pašto paslaugų reikšmė gyventojų ir visuomenių objektų tarpe. Šalies pašto ir pasiuntinių rinkoje šiuo metu veikia 80 pasiuntinių paslaugų teikėjų, iš jų 11 turi leidimą teikti pašto paslaugas. Pašto ir pasiuntinių paslaugų naudotojo pagrindines teises ir pareigas nustato Lietuvos Respublikos pašto įstatymas, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymas, Universalijų pašto paslaugų teikimo taisyklės.

Akcinė bendrovė Lietuvos paštas yra vienintelė įmonė, įpareigota visoje šalies teritorijoje teikti universalias pašto paslaugas. AB Lietuvos pašto visų akcijų savininkė yra valstybė. Valstybei, įgyvendinant jai nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamas teises bendrovėje, atstovauja Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija.

Universalijų pašto paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, kad universaliosios pašto paslaugos būtų teikiamos nenutrūkstamai, visiems universalijų pašto paslaugų naudotojams vienodomis sąlygomis kiekvieną darbo dieną ir ne mažiau kaip penkias dienas per savaitę.

AB Lietuvos pašte yra 11 filialų, tame tarpe ir Panevėžyje. Panevėžio rajono savivaldybėje yra 26 pašto skyriai.

5.2.7. Susisiekimas

Dar neseniai tiek krovinių, tiek ir keleivių vežimai išlaikė mažėjimo tendencijas. 1995 – 2001 metais keleivių vežimai sumažėjo 1,68 karto, o krovinių – 1,64 karto. 2002 – 2006 metais pastebimas ir keleivių, ir krovinių vežimų augimas ir srauto stabilizavimas. Augant Lietuvos ūkiui, plečiantis ryšiams tarp atskirų šalies regionų bei su kitomis valstybėmis, didėja susisiekimo poreikis, auga automobilių skaičius ir eismo intensyvumas. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, nuo 2004 m. gegužės 1 d. ypač sparčiai eismo intensyvumas auga keliuose, jungiančiuose Baltijos valstybes su Vakarų Europos šalimis. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, pasikeitė transporto ir krovinių srautų judėjimo kryptys. Anksčiau šalyje buvusio pagrindinio vakarų - rytų krypties transporto koridoriaus reikšmė šiek tiek sumažėjo, o šiaurės - pietų krypties koridoriaus labai išaugo. Via Baltica, kaip pagrindinio šia kryptimi einančio transporto koridoriaus plėtojimas tapo prioritetiniu uždaviniu. Via Baltica kerta Panevėžio rajoną pietuose ties Panevėžio Kėdainių rajonų riba, o šiaurėje-Panevėžio Pasvalio rajonų riba. Nuo 2004 m gegužės 1 dienos eismo intensyvumas E 67 Via Baltica kelyje ėmė sparčiai didėti, o krovininio eismo intensyvumas nuo 2001 iki 2005 m padidėjo apie 87 %. Jame didžiausias krovininio transporto eismo intensyvumo augimas iš visų Lietuvos europinės reikšmės kelių. 1996 metais vidutinis metinis paros eismo intensyvumas buvo 4234 automobiliai, o 2006 metais - net 7321 automobilis per parą. Per 10 metų eismo intensyvumas išaugo net 73 %, o sunkiojo transporto- net 3 kartus. Prognozuojama, kad Via Baltica važiuojančių transporto priemonių skaičius toliau didės ir 2010 metais jis turėtų pasiekti vidutiniškai 9000 automobilių per parą. Kituose Europinės reikšmės keliuose žymesnis krovininio transporto eismo intensyvumas kitimas pasireiškė tik paskutiniaisiais metais.

Daugiausia vidaus krovinių yra pervežama kelių transportu. Vidaus keleivių pervežimų taip pat daugiausia - kelių transportu, t. y. autobusais. Keleivių vežimo iš viso ir vidaus vežimo viešojo naudojimo autobusais apimtys 1995 - 2006 m. laikotarpiu išaugo. Tam įtakos galėjo turėti tai, kad inertiškos viešojo transporto paslaugų sistemos neatitinka nuolat augančių ir besikeičiančių gyventojų mobilumo poreikių. Tačiau geležinkeliais keleivių vežimai sumažėjo.

Geležinkeliai sumažino paslaugas keleiviams, t. y. sumažino iki minimumo maršrutų skaičių kelionėms Lietuvoje, geležinkelio stotijų, aptarnaujančių keleivius skaičių ir kt.) Iš Panevėžio geležinkelio stoties galima išvykti dviem maršrutais, Nr 620 Šiauliai - Rokiškis ir Nr 622 Rokiškis - Šiauliai. Visumoje geležinkelio transportas Panevėžio rajone tarp keleivių neturi didesnių tradicijų ir yra mažai naudojama transporto rūšis. Tarp Rokiškio ir Panevėžio yra vietinės reikšmės sustojimai, pavyzdžiui Taruškos ir Karsakiškis, kurie daugiau keleivių pritraukia tik vasarą.

Panevėžio rajone daugiausia keleivių ir krovinių vežama automobilių transportu. Magistraliniai ir krašto keliai Panevėžio rajone yra: tarptautinės reikšmės automagistralė Vilnius - Panevėžys (A2/E272), tarptautinės reikšmės magistralinis kelias Panevėžys – Šiauliai (A9/E272), tarptautinės reikšmės magistralinis kelias Panevėžys - Pasvalys - Ryga (A10/E67), tarptautinės reikšmės magistralinis kelias Panevėžys – Aristava - Sitkūnai (A8/E67), tarptautinės reikšmės magistralinis kelias Panevėžio aplinkkelis (A17/E272,67), regiono reikšmės krašto kelias Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys (122), regiono reikšmės krašto kelias Anykščiai – Troškūnai - Panevėžys (121), regiono reikšmės krašto kelias Kėdainiai – Krekenava - Panevėžys (195). Šiaurės - pietų krypties transporto koridorius - Via Baltica kelias kerta Panevėžio rajoną ir yra svarbiausias regiono kelias. Kelias praeina esamais magistraliniais keliais: A8 Panevėžys – Aristava - Sitkūnai, A17 Panevėžio aplinkkelis ir A10 Panevėžys – Pasvalys - Ryga. Svarbiausias Panevėžio apskritį aptarnaujantis vakarų - rytų krypties transporto koridorius praeina magistraliniu keliu A9 Panevėžys - Šiauliai ir krašto keliu 122 Daugpilis – Rokiškis – Panevėžys.

Automagistralė A2 yra pagrindinė transportinė jungtis su šalies sostine – Vilniumi, o magistraliniai keliai A8 ir A9 Panevėžį jungia su artimiausiais stambiais Respublikos miestais Kaunu ir Šiauliais.

2006 metais didžiausias vidutinis metinis paros eismo intensyvumas Panevėžio rajono užmiesčio keliuose fiksuotas Via Baltica trasoje ir A9 Panevėžys - Šiauliai kelyje siekė 6835 automobilių per parą. Lyginant su automagistralės A1 maksimaliu apkrovimu, jis yra apie 3 kartus mažesnis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad daugelio krašto kelių apkrovimas tesiekia 200 - 1200 automobilių per parą arba 20 - 100 automobilių per piko valandą. Tai labai mažas apkrovimas, kuris rodo, kad papildomas poreikis aukštesnės kategorijoms rajono keliams įrengti yra minimalus ir mažai tikėtinas perspektyvoje.

Panevėžio rajonas pagal savo padėtį Lietuvos žemėlapyje užimą išskirtinę padėtį automobilių srautų paskirstyme magistraliniuose ir krašto keliuose. Reikia išnaudoti patogią Panevėžio rajono geografinę padėtį, siekiant integruoti Lietuvos kelių transporto tinklą į Europos kelių transporto sistemą. Siekti, kad Lietuvai tapus pilnateise ES nare, Panevėžio transporto mazgas būtų pripažintas transeuropinio tinklo (TEN-tr) dalimi, t.y. oficialiai įgytų tokį statusą.

Panevėžio rajone yra visų tipų valstybinės reikšmės keliai. Magistraliniai keliai driekiasi 88,13 km, krašto keliai - 116,0 km, rajoniniai keliai - 440,43 km. Bendras valstybinės reikšmės kelių ilgis rajone - 644,56. Iš jų asfaltbetonio dangos yra 123,1 km (19 %), žvyro dangos 242,42 km (37 %), juodos dangos 279,04 km (43 %).

Panevėžio rajone yra 52 tiltai (1,75 km), 51,69 km pėsčiųjų dviračių takų, 476 autobusų sustojimai.

Patobulintų dangų (cementbetonio, asfaltbetonio, juodos dangos) daugiausia tuose rajono keliuose, kuriuose didesnis ir transporto eismo intensyvumas. Tai Panevėžio rajono keliai, kuriuose nemažą srauto dalį sudaro tranzitinis transportas.

Panevėžio rajone pagrindinių kelių tinklo tankis yra nežymiai mažesnis už Respublikos vidurkį. Kelių ilgis 1000 gyv. yra 2,54 karto didesnis už respublikinį vidurkį. Pagal patobulintos dangos rodiklį, tenkantį 1000 gyv, Panevėžio raj. 2,7 karto lenkia Respublikos vidurkį.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje pagrindinių magistralinių ir krašto kelių tankis

yra apie 1,8 karto didesnis, nei kaimyninių rajonų savivaldybėse. Aukštą Panevėžio rajono savivaldybės kelių tinklo išvystymo lygį lemia Panevėžio miesto, kaip apskrities ir regiono centro svarba, transportiniai ryšiai.

Svarbų vaidmenį automobilių eisme turi transporto srautų struktūra, kuri parodo, kokie yra eismo pokyčiai tarp atskirų transporto rūšių. Bendroje transporto srautų struktūroje didėja sunkiojo transporto skaičius. Tai būdinga ir Via Baltica transporto koridoriui, kurio šiaurinė dalis praeina per Panevėžio rajoną.

Panevėžio rajono savivaldybėje dar nebaigta vietinių kelių ir gatvių inventorizacija. Šiuo metu yra padarytos 47 gatvių ir kelių kadastrinės bylos. Kasmet Panevėžio rajono savivaldybė iš kelių priežiūros ir plėtros programos gauna lėšas vietiniams keliams ir gatvėms prižiūrėti. Tačiau jų neužtenka.

37,61 % Panevėžio rajono kelių sudaro žvyrkeliai. Lietuvos mastu žvyrkeliai sudaro 39,45 % visų kelių. Jų eksploatacija brangiai kainuoja, be to, tam tikrais metų laikotarpiais jie tampa sunkiai išvažiuojami, nesaugūs, transporto sukeltos dulkės teršia aplinką. Važiuojant žvyrkeliais, transporto priemonės greičiau susidėvi. Ilgainiui žvyrkelių danga susidėvi, jai atkurti nuolatos reikia naudoti žvyro atsargas, kurios Lietuvoje yra ribotos. Socialinis žvyrkelių asfaltavimo aspektas taip pat yra labai svarbus, nes skirtingų rajonų gyventojai turi nevienodas susisiekimo sąlygas.

2006-2008 metai Lietuvoje vykdoma žvyrkelių asfaltavimo programa. Į šią programą įtraukti didelio eismo intensyvumo žvyrkeliai, einantys per gyvenvietes bei jungiantys didesnes gyvenvietes su asfaltuotų kelių tinklu. Panevėžio rajone pagal šią programą numatoma išasfaltuoti kelio Nr 2008 Vilainiai – Šventybrastis - Krekenava 22,89 - 27,71 km, kelio Nr 3003 Ramygala - Krekenava 8,99 - 13,44 km ir kelio Nr 3017 Velžys – Jotainiai - Šėta 18,02 - 22,29 km. Viso 13,54 km, tai sudaro 5,59 % visų Panevėžio rajono žvyrkelių. Jei ir toliau bus išlaikyti tokie žvyrkelių asfaltavimo tempai, visiems žvyrkeliams išasfaltuoti prireiks 60 metų.

Europietiško standarto geležinkelio vėžės Panevėžio rajonas neturi. Siaurojo geležinkelio ilgis rajone – 32,5 km. Geležinkelių linijų tankumas Panevėžio apskrityje yra vienas mažiausių tarp apskričių ir siekia 0,017 km/km². Tai 1,6 karto mažiau už respublikos vidurkį. Magistralinių geležinkelių ilgis 1000-čiui gyventojų apskrityje yra taip pat vienas iš mažesnių tarp Lietuvos apskričių ir tai yra 1,2 karto mažiau už vidurkį.

Panevėžio rajono nekerta nei vienas iš dvejų šalių kertančių Europos transporto koridorių. Panevėžio apskritimi praeina magistralinis geležinkelis link Daugpilio (Latvija), tačiau jis jokios didesnės įtakos tiek keleivių, tiek krovinių pervežimuose neturi. Turėti perspektyvoje geriau išvystytą geležinkelį taip pat yra nerealu, nes jau nuo seno Lietuvos šiaurinėje dalyje pagrindinį vaidmenį vaidina kaimyninis Šiaulių rajonas.

Keleivių vežimas geležinkelio transportu turi tendenciją mažėti, nuo 1997 m. srautai sumažėjo dvigubai. Tam įtakos turi gerai išvystyta kelių tinklo sistema, tarptautinėms kelionėms renkama oro arba kelių transportą, sumažėjusi keliavimo oro transporto kaina, geležinkelių tinklas nėra tankus, neįmanoma pasiekti daugumos Lietuvos taškų. Atvirkščiai - krovinių pervežimai išaugo dvigubai ir pastebima tendencija augti. Veiksniai, įtakojantys geležinkelių svarbą krovinių pervežimą, yra neužšalantis Klaipėdos jūrų uostas, iš kurio kroviniai geležinkeliu keliauja į kitas šalis.

Panevėžio ir Pasvalio rajonus kerta siaurasis geležinkelis, tačiau jo bendras poveikis ir reikšmė bendroje rajono susisiekimo sistemoje yra mažas. Tai daugiau turistinio pobūdžio transporto priemonė. Lietuvos siaurasis geležinkelis (750 mm pločio vėžė) – unikalus kultūrinis paminklas – yra ilgiausias Europoje (69 km). Siekiant išsaugoti, tinkamai jį prižiūrėti ir integruoti į regionines turizmo plėtros programas, 2001 m. gegužės 10 d. įkurta viešoji įstaiga AB „Aukštaitijos siaurasis geležinkelis“ (viena iš jos steigėjų yra Lietuvos Respublikos susisiekimo

ministerija). Geležinkelio transportas Panevėžio rajone tarp keleivių neturi didesnių tradicijų ir yra mažai naudojama transporto rūšis. Panevėžio geležinkelio stoties pagrindinės operacijos: vagono siuntos savininko privažiuojamuosiuose ir ne bendrojo naudojimo keliuose priėmimas ir išdavimas; vagono siuntų, kurias privalu laikyti stoties dengtuose sandėliuose, priėmimas ir išdavimas; vagono siuntų, leidžiamų sandėliuoti stoties atvirose aikštelėse, priėmimas ir išdavimas. Taip pat yra du reisai į Šiaulius ir Rokiškį.

Geležinkelio linijų tankumas Panevėžio rajone (neskaitant siaurojo geležinkelio) yra vienas mažiausių Lietuvoje. Ribotas tankis mažina pervežimus, kurie turi aiškią tendenciją mažėti. Geležinkelio linijų techniniai parametrai ir techniškai pasenusios transporto priemonės neužtikrina šiuolaikinio susisiekimo greičio, o ilga kelionės trukmė neleidžia konkuruoti su autobusais ir lengvaisiais automobiliais.

Oro transportas - tarptautinis greito susisiekimo, šiuolaikinis, komfortabilus ir saugus transportas, be kurio neįmanomas susisiekimas su nutolusiomis nuo Lietuvos šalimis. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, nuolat didėja oro uostų apkrovimai tiek keleivių, tiek krovinių vežimuose. Pervežimai oro transportu šalies viduje dėl nedidelių atstumų ir aukštų kainų nėra populiarūs. Tačiau vis didėja tarptautiniai pervežimai, atsivėrus užsienio rinkoms.

Panevėžio apskritis neturi keleivinio oro uosto, tad rajono gyventojai šiuo metu (priklausomai nuo skridimo tikslo ir atstumo iki oro uosto) naudojami Vilniaus, Kauno arba Rygos oro uostų paslaugomis. Šiaulių oro uostas jokių ženklesnių keleivių vežimų nevykdo, nors ir yra artimiausias.

Šalia Pajstrio esančiame aerodrome žuvus V.Lapėnui, jokia veikla nevykdoma. Prieš daugiau kaip dešimtį metų šalia Pajstrio V.Lapėno pradėtas kurti aerodromas, o vėliau atsiradusi skraidymo mokykla, žlunga. Lankytojai čia užsuka nebent į viešbutį ar kavinę.

Didėjant transporto priemonių skaičiui bei eismo intensyvumui, proporcingai didėja eismo įvykių skaičius. Ši tendencija pastebima jau nebe pirmus metus. Panevėžio rajone avaringiausios vietos yra Panevėžio aplinkelyje (A17), kelyje Panevėžys - Šiauliai (A9) ir kelyje Panevėžys – Pasvalys - Ryga (A10).

Eismo įvykius įtakoja daugelis veiksnių: eismo ir oro sąlygos, matomumas, kelio dangos kokybė, paros laikas, eismo dalyvių amžius ir vairavimo stažas. Keičiantis orams, keičiasi eismo intensyvumas, važiuojimo greičiai ir eismo įvykių skaičius. Blogėjant meteorologinėms sąlygoms, daugėja eismo įvykių, sunkėja jų pasekmės. 2006 m daugiausia eismo įvykių įvyko gruodžio mėnesį, daugiausia žmonių žuvo lapkričio mėnesį. Skirtingomis savaitės dienomis keičiasi kelių apkrovimas ir žmonių veikla. Tai įtakoja eismo įvykio susidarymo galimybę. 2006 m. daugiausia eismo įvykių įvyko penktadieniais ir šeštadieniais, o žuvo daugiausia sekmadieniais. Paros laikas taip pat įtakoja saugų eismą. Daugiausia eismo įvykių įvyksta piko metu, t.y. ryte nuo 7 iki 8 val. ir vakare nuo 17 iki 19 val. Šiuo paros metu įvyksta skaudžiausi eismo įvykai, nukenčia daugiausia žmonių. Matomumas yra vienas iš svarbiausių eismo įvykio veiksnių. Priklausomai nuo jo, vairuotojas turi atitinkamai įvertinti situaciją ir atlikti reikiamus veiksmus. Daugiausia eismo įvykių įvyksta šviesiu paros metu. Eismo įvykių metu daugiausia nukentėjusiųjų yra 15 - 24 metų amžiaus. Tai lemia nepakankamas situacijos vertinimas, pernelyg didelis, nepagrįstas pasitikėjimas savo jėgomis. 2006 m. šiai amžiaus grupei teko 20,8 % mirčių ir 30,2 % sužeidimų. Daugiausia eismo įvykių padaro jauni ir patirties neturintys vairuotojai.

Kaimų teritorijoms ir užmiesčio keliams, kur važiuojama dideliu greičiu, tenka 75 - 80 proc. visų eismo įvykių. 2002 - 2006 m. saugiam eismui buvo skirtas didesnis dėmesys, negu iki šiol: buvo įrengta 160 km atitvarų, 117 km pėsčiųjų - dviratinių takų ir šaligatvių, apšviesta 14 km takų ir sankryžų.

Panevėžio rajone, kaip susisiekimo priemonė, yra labai populiarus dviratis. Rajone įrengti pėsčiųjų - dviračių takai į Berčiūnus, Bernatonis, į Vaivodus, šalia kelio 122 Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys. Suprojektuotas ir ateityje bus pastatytas pėsčiųjų - dviračių takas šalia kelio A8 Panevėžys – Aristava - Sitkūnai 26,0 - 29,0 km iš Ramygalos į Aukštadvarį.

Įrengta dviejų lygių Nausodės sankryža kelių A9 Panevėžys - Šiauliai ir A17 Panevėžio vakarinis aplinkkelis susikirtime. Įrengtas apšvietimas kelyje A8 Panevėžys – Aristava - Sitkūnai Ramygalos gyvenvietėje, pavojinguose kelių ruožuose įrengti kelio atitvarai. Ruožuose, kur šalia kelio zonos yra miškas, pavyzdžiui A17 Panevėžio vakarinis aplinkkelis 21,4 - 21,85 km, įrengtos tinklo tvoros nuo laukinių gyvūnų abiejose kelio pusėse.

Labai svarbu nukreipti sunkiojo ir lengvojo automobilių transporto srautus, įrengiant gyvenamųjų vietovių aplinkkelius. Jau egzistuoja ir savo funkciją atlieka Panevėžio vakarinis aplinkkelis. Paruoštas Ramygalos aplinkkelio specialusis planas, svarstoma būtinybė ruošti Karsakiškio aplinkkelio specialųjį planą, paruoštas ir patvirtintas Utos dviejų lygių sankryžos specialusis planas kelių A10 Panevėžys - Pasvalys - Ryga ir A17 Panevėžio vakarinis aplinkkelis sankirtoje. Perspektyvoje svarstyтина galimybė nuo Utos sankryžos nutiesti Panevėžio šiaurinį aplinkkelį, kuris sujungtų kelius A10 Panevėžys - Pasvalys – Ryga ir 122 Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys. Su šiuo etapu būtų užbaigtas Panevėžio miesto apvažiavimas iš pietų, vakarų ir šiaurės pusės, pilnai nukreipiant sunkiojo transporto srautus aplinkkeliais, visai nevažiuojant per miestą. Taip susitaupyta laikas, sumažėtų oro tarša ir triukšmas, mažiau būtų gadinama gatvių asfaltbetonio danga, nepritaikyta didelėms apkrovoms, sumažėtų automobilių spūstys.

Siekiant užtikrinti didėjančių žmonių mobilumą ir didėjančius krovinį pervežimus, būtinas nemažas transporto priemonių parkas. Automobilizacijos lygio augimas yra labai svarbus faktorius, tiek socialiniu, tiek ir ekonominiu požiūriu. Automobiliai jau šiandien suteikia gyventojams galimybę pasirinkti kelionei norimą transporto priemonę, kai visai neseniai tokia vienintele transporto rūšimi daugumai buvo viešasis transportas.

Panevėžio rajono viešasis transportas, neseniai daugeliui buvęs vienintele susisiekimo priemone, šiandien vis labiau užleidžia vietą kelionėms lengvaisiais automobiliais.

Panevėžio autobusų parko transportas yra senas, susidėvėjęs ar net kritinės būklės ir artimiausiais metais gali susidurti su rimtomis problemomis. Toks autobusų stovis negali sudaryti keleiviams komfortinių sąlygų, jais važiuoti darosi nesaugu. Pakutiniausiais metais autobusų parkas atnaujino autobusus tik pagrindiniais tarp miestiniais maršrutais, vidiniais maršrutais rajono ribose važiuoja senesni ir mažesnio talpumo autobusai. Iš Panevėžio autobusų parko išvyksta autobusai 73 rajoniniais maršrutais (tame tarpe ir sezoniniai). Paskutiniu metu maršrutų skaičius stabilizavosi, tik derinamas reisų skaičius.

Rajono keliais važiuoja 55 privatūs vežėjai. Keleivių sudėtis, kelionių pobūdis taip pat stabilūs. Tai moksleiviai, dirbantieji, pensijinio amžiaus žmonės.

5.3. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos

Vandentieka ir vandenvala. Vandens tiekimo ir kanalizavimo sistemų būklė Panevėžio rajono savivaldybėje yra prasta, jos senos, nusidėvėję, vietomis visiškai netinkamos eksploatuoti, todėl numatoma jų renovacija bei plėtra turėtų paveikti teritorijas, kuriomis praeina vandentiekos ir vandenvalos tinklai arba kuriose numatomi nauji šios infrastruktūros koridoriai.

Elektros energijos tiekimai. Patikimai funkcionuojanti elektros energijos tiekimo sistema pilnai patenkina Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų poreikius, todėl žymesnė elektros energijos tiekimo tinklų plėtra rajone nenumatoma. Kaimo vietovėse elektros energija daugiausia tiekama oro linijomis ant gelžbetoninių atramų. Daugelis tokių atramų eksploatuojamos apie 25 - 30 metų, todėl daugumą jų reikia keisti. Dėl sumažėjusio mechaninio

atsparumo reikia keisti dažniausiai naudojamus aliuminio laidus. Elektros energijos tiekimo linijų renovacija gali daryti trumpalaikį, dažniausiai neigiamą, poveikį aplinkai elektros energijos tiekimo infrastruktūros koridorių teritorijose.

Atliekų tvarkymas. Panevėžio rajono savivaldybėje yra apie kelias dešimtis buitinių atliekų sąvartynų. Pagal atliekų tvarkymo programą, Panevėžio apskrityje turi likti tik vienas sąvartynas Dvarininkų k., Miežiškių seniūnijoje. 2008 m. numatyta uždaryti 2 Panevėžio rajono savivaldybėje esančius sąvartynus.

Šilumos tiekimas. Panevėžio rajono savivaldybėje nenumatomas gyventojų skaičiaus didėjimas, kas sąlygotų tankiai užstatytų teritorijų atsiradimą, todėl didesnė centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų plėtra rajone neplanuojama. Tai nulemia ir didelių pramonės įmonių ar kitokių stambių šiluminės energijos vartotojų nebuvimas. Esamų centralizuotai tiekiamos šilumos gamybos pajėgumų visiškai pakanka esamų vartotojų poreikiams užtikrinti. Pagrindiniams CŠT vartotojams pilnai pakaktų esamų instaliuotų galingumų, juos modernizuojant ir optimizuojant ar pritaikant vietinio kuro, atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimui.

Numatomas trumpalaikis poveikis teritorijoms, kuriose praeina CŠT trasos. Tai vyktų modernizuojant CŠT sistemas, optimizuojant šilumos trasų aptarnavimo spindulį, renovuojant senas CŠT trasas ir šilumos punktus, mažinant tinklų aptarnavimo spindulį smulkinant šilumos generavimo šaltinius (mažesnės galios katilinės su mažesniu aptarnavimo spinduliu).

Vadoklių seniūnija pageidautų išplėsti dujotiekio tinklus Jotainiuose ir įrengti centralizuoto šildymo katilinę, taip pat dujofikuoti Vadoklius ir centralizuoti šildymą visuomeniniams vartotojams.

Dujų tiekimas. Gamtinių dujų tiekimo sistemos perdavimo ir paskirstymo tinklų plėtra rajone gali būti vykdoma pagal parengtus investicinius projektus ir įvertinus jų ekonominį pagrįstumą. Planuojamos magistralinio dujotiekio atšakos: Panevėžys – Kupiškis – Rokiškis su atšaka į Subačių bei atšaka į Smilgių DSS. Pagal specialųjį planavimo projektą planuojama vidutinio slėgio skirstomojo dujotiekio atšaka į Panevėžio rajono Velžio seniūnijos Dembavos kaimą.

Ryšių sistema. Panevėžio rajono savivaldybės kaimiškose vietovėse numatomas naujų viešųjų interneto prieigos taškų diegimas. Siekiant užtikrinti EDGE ir 3G ryšio technologijų plitimą, planuojama mobiliojo ryšio stočių plėtra. Įgyvendinant projektą „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN“, numatomas plačiajuosčio duomenų perdavimo prieigos įdiegimas visoms kaimiškųjų seniūnijų viešojo sektoriaus administravimo institucijoms, ligoninėms, laboratorijoms, mokykloms, muziejams, bibliotekoms, viešosios prieigos prie interneto taškams, o taip pat gyventojams bei verslo įmonėms.

Susisiekimo sistema. Panevėžio rajono savivaldybės bendrojo plano koncepcijoje susisiekimo plėtos srityje siūlomos priemonės, gerinančios regiono gyventojų ir ūkio subjektų galimybę nevaržomai pasiekti jiems reikalingas paslaugas. Šios priemonės įtakotų susisiekimo infrastruktūros teritorijas: būtų rekonstruojami keliai, kuriamas vientisas vietinių ir rajoninių kelių tinklas, plėtojamas degalinių tinklas ir automobilių transporto pakelės infrastruktūra. Didesnes pakelių teritorijas paveiktų kuriami logistikos centrai.

Panevėžio rajono Via Baltica trasoje Ramygala yra vienintelis miestas, kurį kertą ši tarptautinė magistralė. Yra patvirtintas Ramygalos specialusis planas ir rezervuotos žemės aplinkkeliui, artimiausiu metu bus atliekamas techninis projektas ir remintis juo bus vykdoma Ramygalos aplinkkelio statyba.

Utos sankryža yra svarbus mazgas Via Baltica trasoje. Čia susikerta kelias A 10 (E67) Panevėžys – Pasvalys - Ryga ir A17 Panevėžio aplinkkelis. Sankryžos parametrai ir pralaidumas

neatitinka saugumo reikalavimų, todėl yra patvirtintas specialusis sankryžos planas ir rezervuojamos žemės.

Panevėžio rajone krašto kelias 122 Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys jungiantis trijų rajonų savivaldybių centrus ir Latvijos miestą Daugpilį, neturi tiesioginio ryšio su Panevėžio aplinkkelio. Tokios sąlygos lemia mažesnę šio koridoriaus panaudojimą. Perspektyvoje svarstyta galimybė nuo Utos sankryžos nutiesti Panevėžio šiaurinį aplinkkeli, kuris sujungtų kelius A10 Panevėžys - Pasvalys – Ryga ir 122 Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys. Šiuo etapu būtų užbaigtas Panevėžio miesto apvažiavimas iš pietų, vakarų ir šiaurės pusės, pilnai nukreipiant sunkiojo transporto srautus aplinkkeliais, visai nevažiuojant per miestą.

Planuojama ruošti Karsakiškio aplinkkelio specialųjį planą, kuriuo nuo kelio 122 Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys automobilių srautas būtų nukreipiamas per Karsakiškį į aplinkkeli. Kelią 122 Daugpilis – Rokiškis - Panevėžys numatoma rekonstruoti rekonstruoti, keliant techninius parametrus iš krašto kelio iki magistralinio kelio.

A2 (E272) automagistralė Vilnius-Panevėžys- geras ir greitas susisiekimas su Lietuvos sostine Vilniumi, ji efektyviai aptarnauja Panevėžio ir kitus rajonus ir yra pakankamai pralaidi automobilių srautui. Tačiau, perspektyvoje, kad automagistralė atitiktų visus jai keliamus techninius reikalavimus, būtinos dviejų lygių sankryžos sankirtose su rajoninės reikšmės keliais Nr 3017 Velžys – Jotainiai – Pagiriai - Šėta, Nr 3035 Butkūnai - Katinai, Nr 3026 Kazimierava – Alantės - Miliešiškiai ir Nr 3011 Raguva – Šilai - Mikėnai. A2 (E272) automagistralės Vilnius - Panevėžys dangą būtina nuolat prižiūrėti ir atnaujinti, kad nesusidarytų provėžos ir kiti dangos defektai, kurie trukdo saugiam važiavimui.

Panevėžio rajone avaringiausios vietos yra kelyje A17 Panevėžio aplinkkelis, A9 Panevėžys - Šiauliai ir kelyje A10 Panevėžys – Pasvalys - Ryga. Numatoma gerinti šių kelių techninius parametrus ir jų pralaidumą. Įrengti naujus ir rekonstruoti senus pėsčiųjų - dviračių takus, apšviesti sankryžas, įrengti jose iškilias pėsčiųjų saugumo saleles, pavojinguose ruožuose įrengti metalinius kelio atitvarus, pakelės pamiškes aptverti apsauginėmis tvoromis nuo žvėrių, apstatyti kelius (pagal būtinybę) papildomais kelio ženklais.

Susisiekimo sistemos plėtros ašys formuojasi palei pagrindinius kelius. Numatoma, kad visi svarbiausi Panevėžio rajono savivaldybės keliai, turi pakliūti į pakelės infrastruktūros plėtrą.

5.4. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Naujų infrastruktūros ir pramonės objektų, logistikos centrų statyba darytų neigiamą poveikį rajono gamtinei aplinkai. Ypač statybų metu padidėtų oro tarša ir dirvožemio, paviršinio bei požeminio vandens užteršimo tikimybė, pakistų kraštovaizdis.

Išvardinti objektai būtų steigiami gamtiniu požiūriu ne itin vertingose teritorijose, todėl reikšmingesni gamtiniai kompleksai nebūtų pažeisti, o aplinkos tarša dauguma atvejų būtų laikina.

Minimų objektų statyba būtų vykdoma laikantis griežtų aplinkosaugos reikalavimų, statybai ir valdymui naudojant pažangias medžiagas ir technologijas. Įvertinus visas galimas neigiamas ir teigiamas ekonominės plėtros pasekmes, matyti, kad šių objektų įsteigimas būtų naudingas rajono savivaldybės plėtrai.

Pagerinta susisiekimo infrastruktūra turėtų sumažinti tranzitinius srautus rajono teritorijoje ir pagerinti susisiekimą su kaimyniniais regionais. Tranzitinių srautų sumažėjimas darytų teigiamą poveikį Panevėžio rajono ir jo apylinkių gyvenamajai ir gamtinei aplinkai.

Logistikos centrų įkūrimas turėtų didelę reikšmę Panevėžio rajono savivaldybės struktūros plėtrai, rajono ekonominei bei socialinei aplinkai. Panevėžio rajonas turėtų ne tik tiesioginės ekonominės naudos, bet ir taptų patrauklesnis investicijoms, atsirastų naujų paslaugų

ar ekonominių veiklų poreikis, būtų sudarytos palankios sąlygos steigti naujoms įmonėms. Logistikos centrų teritorijose būtų sukurta infrastruktūra, pasikeistų esama susisiekimo sistemos struktūra. Būtų įsteigta naujų darbo vietų, kas pagerintų padėtį Panevėžio rajono savivaldybės darbo rinkoje.

5.5. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Numatoma, kad Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendiniai darys teigiamą poveikį daugeliui aplinkos komponentų, tačiau, siekiant išvengti galimų neigiamų sprendinių pasekmių aplinkai, reikalinga:

- planuojant inžinerinę ir susisiekimo infrastruktūrą, vadovautis darnios plėtros principais;
- inžinerinę ir susisiekimo infrastruktūrą plėtoti nuosekliai, siekti koreliacijos su gyvenamųjų vietovių sistema ir jos plėtros tempais erdvėje ir laike;
- išduodant planavimo sąlygas inžinerinės infrastruktūros specialiųjų planų ir detaliųjų planų rengimui, laikytis bendrojo plano sprendinių;
- didelį dėmesį skirti gamtinės aplinkos išsaugojimui;
- vengti ryšio bokštų ir stiebų statybos kraštovaizdžio požiūriu vertingose teritorijose;
- tiesiant ar rekonstruojant inžinerinius tinklus, naudoti visas dirvožemio ir paviršinio vandens apsaugos priemones.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo sprendinių galimas neigiamas pasekmes sumažintų, jei rengiami Panevėžio inžinerinės infrastruktūros specialieji ir detalieji planai neprieštarautų teritorijų tvarkymo partnerystės, atsakomybės, ekologinio efektyvumo (dematerializacijos), lankstumo ir nuoseklios raidos principams.

Panevėžio rajono savivaldybės inžinerinės infrastruktūros ir susisiekimo specialiųjų ir detaliųjų planų organizatoriai (užsakovai) ir rengėjai privalo laikytis šių planavimo principų:

- derinti inžinerinės infrastruktūros plėtros bei ekologinius interesus, griežtai laikytis gyventojų aprūpinimo inžinerine infrastruktūra normų, nepabloginti gyvenamosios aplinkos kokybės;
- saugoti šiuo metu naudojamas bei numatomas naudoti bendro naudojimo atviras erdves, skirtas gyventojų poilsiui, sportui, pramogoms;
- numatyti visuomenės poreikiams paimamas ir rezervuojamas teritorijas transporto ir inžinerinei infrastruktūrai plėtoti;
- transporto ir inžinerinės infrastruktūros plėtrą susieti su planuojama ūkine veikla, gyvenamųjų namų statybą plėtoti tik inžineriškai parengtose teritorijose;
- naujų transporto infrastruktūros objektų kūrimo zonoje strateginius planavimo ir plėtros klausimus spręsti apskrities, savivaldybės ir seniūnijų bendruomenių bendru sutarimu.

5.6. Inžinerinės infrastruktūros sektorių plėtra

5.6.1. Vandentiekis ir vandenvala

Didžiąją dalį Panevėžio rajono savivaldybės vandens tiekimo sistemos vamzdyno sudaro seni, blogos būklės, ketiniai vamzdžiai. Dėl to kenčia rajone tiekiamo geriamojo vandens kokybė.

Vamzdynų korozija padidina vandens drumstumą, geležies koncentraciją ir suteikia nemalonų kvapą. Siekiant sumažinti neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir išvengti avarijų vandentiekio sistemoje, būtinas vandentiekos infrastruktūros atnaujinimas. Ypač reikalinga plieninių vamzdynų renovacija. Plieninius vandens tiekimo vamzdynus reiktų renovuoti, padengiant jų vidaus sienelės antikorozinėmis medžiagomis arba keičiant vamzdžius.

Norint pagerinti geriamojo vandentiekio būklę, reikalinga ne tik vamzdynų, bet ir geležies šalinimo įrenginių, vandenviečių kiemo tinklų ir antro pakėlimo siurblių rekonstrukcija.

Dalis Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų gėrimui ir buičiai naudoja nekokybišką, daugeliu atvejų net užterštą, iš šachtinių šulinių išgaunamą gruntinį vandenį, todėl labai svarbu plėsti esamą Panevėžio rajono centralizuoto vandens tiekimo tinklą.

Pagal LR Vandentvarkos ūkio (vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo) plėtros strategiją, geriamo vandens ir nuotekų infrastruktūros tvarkymo ir plėtros finansavimas galimas Sanglaudos (SF) ir Europos regioninės plėtros (ERPF) fondų lėšomis. Sanglaudos fondo lėšos bus skiriamos gyvenvietėms virš 500 gyventojų. Iki 2010 m. numatytos lėšos vandentvarkos objektų rekonstrukcijai ir plėtrai gyvenvietėse virš 2000 gyventojų. Įgyvendinant Sanglaudos fondo projektus, turi būti laikomasi šių Europos Sąjungos direktyvų bei Lietuvos Respublikos teisės aktų įgyvendinimo:

- Bendrosios vandenų direktyvos 2000/60/EC;
- Žmonėms vartoti skirto vandens kokybės direktyvos 98/83/EEC, 91/692/EEB, 90/656/EEB, 81/858/EEB ir 80/778/EEB;
- Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus nustatančios direktyvos 2000/60/EK;
- Maudyklų direktyvos 76/190/EEB;
- Gėlojo vandens, kuriam reikalinga apsauga arba kuri reikia gerinti, kad būtų išsaugota žuvų gyvybė, kokybės direktyvos 78/659/EEB;
- Pavojingų medžiagų vandenyje direktyvos 76/464/EEB;
- Požeminio vandens apsaugos nuo kai kurių pavojingų medžiagų direktyvos 80/68/EEB;
- Paviršinio vandens direktyvos 75/440/EEB;
- Miesto nuotekų valymo direktyvos 91/271/EEB.

Prognozuojama, kad, atlikus ES finansuojamuose vandentvarkos projektuose numatytus darbus (vandentiekio sistemos renovacija, įrenginių atnaujinimas ir modernizavimas), situacija vandentvarkos srityje pagerėtų. Tuo pačiu pagerėtų gyvenimo kokybė, būtų mažiau teršiama aplinka.

Panevėžio rajono savivaldybė dalyvauja Nemuno vidurupio baseino investicijų projekte. Projekto tikslas - išplėsti nuotekų surinkimo ir vandentiekio tinklus; sumažinti teršalų kiekius, patenkančius į Nemuno vidurupio baseino hidrologinį upių tinklą su buitėmis ir pramoninėmis nuotekomis iš šio baseino gyvenviečių; sumažinti dirvožemio ir gruntinio vandens taršą bei požeminio vandens užteršimo riziką. Įgyvendinus projektą, gyventojams bus sudaryta galimybė prisijungti prie centralizuotų vandentvarkos paslaugų.

Numatomas vandentiekio ir nuotekų tinklų rekonstravimas Panevėžio rajone:

Nemuno vidurupio baseino investicijų projekto II-as etapas (2007 – 2010) vandentiekio ir nuotekų tinklų išpėtimas ir renovacija:

1. Šilagalys.
2. Naujamiestis.
3. Upytė.
4. Berčiūnai.

5. Nuotekų perpumpavimo siurblynės rekonstravimas Ramygaloje. Buitinių nuotekų tinklų plėtra.
 6. Nuotekų perpompavimo siurblynės rekonstravimas Piniavoje.
- Nemuno vidurupio baseino investicijų projekto III-as etapas (2010 - 2020) vandentiekio ir nuotekų tinklų išpėtimas ir renovacija:

1. Krekenava.
2. Žybartoniai.
3. Gegužinė.
4. Raguva.
5. Perekšliai.
6. Smilgiai.
7. Ėriškiai.
8. Jotainainiai.
9. Vadokliai.
10. Liūdynė.
11. Pažagieniai.
12. Staniūnai.
13. Velžys.

Iš ES struktūrinių fondų 2008 m. Panevėžio rajone planuojama renovuoti arba naujai pakloti 40 km (23 %) vandentiekio tinklų ir 52 km (47 %) nuotekų tinklų.

Remiantis Lietuvos įsipareigojimais vykdyti ES direktyvas bei siekiant užtikrinti patikimą vandentiekio ir vandenvalos sistemų funkcionavimą bei plėtrą, Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano vandentiekos ir vandenvalos sprendinių srityje, siūloma:

1. Išlaikyti esamą situaciją neseniai sutvarkytoms vandentvarkos ūkio sistemoms, ateityje numatant vandentvarkos sistemų plėtrą ir tankinimą (pagal poreikį).
2. Siekiant, kad iki 2018 m. 95 % Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų naudotųsi centralizuotai tiekiamu geriamuoju vandeniu, siūloma įrengti vandentvarkos sistemas tose gyvenvietėse, kuriuose šiuo metu šių sistemų nėra. Vandentiekos ir vandenvalos projektų įgyvendinimo eiliškumas turėtų priklausyti nuo rajono gyventojų skaičiaus dinamikos. Vandentvarkos ūkį tvarkyti siūloma pirmiausia tose gyvenvietėse ar jų dalyse, kur šiuo metu gyvena didesnis gyventojų skaičius arba yra numatomas gyventojų skaičiaus augimas (dėl įvairių socialinių ir ekonominių sąlygų). Derinant teritorijų planavimo dokumentus dėl vandentvarkos objektų įrengimo būtina laikytis Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės dokumentuose pateiktų reikalavimų.
3. Renovuoti Panevėžio rajono savivaldybės patenkinamos ar prastos būklės vandentvarkos ūkio sistemas. Rekonstruojant vandentiekio sistemas ir atsisakius susidėvėjusios įrangos, ją būtina demontuoti bei saugiai pašalinti, kad ji nebūtų potencialios taršos šaltinis tiek aplinkosauginiu, tiek vizualiniu požiūriu ir nekeltų pavojaus žmonių gyvybei ir sveikatai.
4. Spręsti problemas, susijusias su vandentvarkos sistemų inventorizacijos nebuvimu, bei parengti vandenviečių perdavimo viešajam vandens tiekėjui planą.
5. Siekiant garantuoti tinkamą geriamojo vandens kokybę, reikalinga užtikrinti sanitarinėms apsaugos zonoms keliamų reikalavimų laikymąsi. Vandenviečių sanitarines apsaugos zonas įregistruoti savivaldybės teritorijų planavimo registre bei Žemės gelmių registre. Naujai įrengiamų vandenviečių ir derinant esamų vandenviečių SAZ dokumentaciją, būtina laikytis Lietuvos Respublikos higienos normos HN 44:2006 (patvirtintos LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymu 2006 liepos 17 d.).

6. Įrengti nuotekų surinkimo sistemas ten, kur šiuo metu yra tik vandentiekos sistemos. Tose gyvenvietėse turėtų būti įrengiama tik vandenvalos sistema, o vandentiekos sistema - tik esant poreikiui plečiama ir/ar renovuojama.
7. Renovuoti senus ir nebetinkamus eksploatuoti nuotekų valymo įrenginius bei užtikrinti, kad nuotekos būtų išvalomos iki nuotekų tvarkymo reglamente ir ES direktyvoje dėl miesto nuotekų valymo išdėstytų reikalavimų. Iki 2015 m. centralizuota nuotekų valymo sistema turi būti įrengta visose gyvenvietėse, kur gyventojų skaičius viršija 2000. Taip pat iki 2015 m. nuotekų valymo įrenginiuose, kurie aptarnauja didesnes nei 10000 gyventojų aglomeracijas, turi būti valomas azotas ir fosforas.
8. Numatyti gaisrinio vandentiekio sistemų reikalingos įrangos diegimą tose Panevėžio rajono savivaldybės gyvenvietėse, kur esami pajėgumai netenkina poreikio. Parengti gaisrinio vandentiekio specialųjį planą arba priešgaisrinio vandentiekio problemų sprendimą numatyti vandentvarkos specialiajame plane. Kaimiškose teritorijose, kur esamo vandentiekio pajėgumai neužtikrina gero gaisrinių hidrantų darbo, numatyti kitas priemones priešgaisrinio vandens aprūpinimui organizuoti. Derinant teritorijų planavimo dokumentus, skirtus gaisrinio vandentiekio įrangai instaliuoti, turi būti laikomasi reikalavimų, išdėstytų Lietuvos Respublikos statybos ir urbanistikos ministerijos patvirtintose Respublikinėse statybos normose RSN 136-92 „Vandens tiekimas. Išoriniai tinklai ir statiniai. Priešgaisriniai reikalavimai“.
9. Įrengti lietaus nuotekų sistemas visose didesnėse gyvenvietėse, pirmenybę teikiant gyvenvietėms su didesniu gyventojų skaičiumi, transporto srautu bei labiau išplėtota, taršesne ūkine veikla. Siūloma lietaus nuotakynės problemas spręsti vandentvarkos ūkio specialiajame plane. Jame numatant tinklų išdėstymą, vietas paviršinių nuotekų valymo įrenginiams. Šiame plane, numatant ir lietaus nuotakynės inventorizaciją, lietaus nuotekų šalinimo sistemų projektavimo ir renovavimo darbai turėtų būti derinami su kelio rekonstrukcijos projektais. Siūloma lietaus nuotekų sistemos įrengimo ar renovacijos darbus įtraukti į kelių rekonstrukcijos projektus.
10. Būsimų Panevėžio rajono savivaldybės vandentiekos ir vandenvalos tinklų koridoriams įrengti būtina numatyti ir rezervuoti apsaugines žemės juostas. Tikslus koridorių išsidėstymas turi būti nustatytas specialaus planavimo metu.

5.6.2. Elektros energijos tiekimo vystymas

Nors elektros energijos suvartojimas Panevėžio rajono savivaldybėje kasmet didėja, esanti pakankamo galingumo Panevėžio rajono elektros energijos tiekimo sistema pilnai užtikrins rajono aprūpinimo elektros energija poreikius daugeliui metų į priekį.

Atlikti esamų transformatorių tyrimai rodo, kad transformatorių fizinės savybės yra mažai pasikeitę ir jie galės dirbti dar keliasdešimt metų. Elektros energijos tiekimo sistemos darbo patikimumui bei saugumui užtikrinti kasmet yra investuojama į komutacinės įrangos atnaujinimą bei diegiamos kitos būtinos priemonės. Todėl galima teigti, kad elektros tiekimo sistema ateityje dirbs patikimai.

Tešiant vykdomą Panevėžio rajono savivaldybės elektros energijos tiekimo sistemos atnaujinimą ir modernizavimą, siūloma:

1. Rekonstruoti nusidėvėjusius elektros tinklus. Tai užtikrintų elektros tiekimo patikimumą ir kokybės reikalavimus, didintų elektros tiekimo efektyvumą. Ties esamais ir planuojamais elektros tiekimo tinklais ir įrenginiais išlaikyti apsaugos zonas, užtikrinančias jų tvarkymo režimą.

2. Esant galimybei, ypač urbanizuotose teritorijose, rekonstruoti orinius elektros tiekimo tinklus, paklojant juos po žeme. Tai sudarytų sąlygas elektros tiekimo patikimumui ir saugumui didinti, natūralaus kraštovaizdžio išlaikymui. Naujai užstatomose teritorijose elektros tiekimo tinklai, kai tai yra techniškai pagrįsta, turi būti klojami po žeme.
3. Skatinti efektyvų elektros energijos vartojimą, rengiant informacines kampanijas apie elektros taupymą. Rekonstruoti esamas ir įrengti naujas gatvių apšvietimo sistemas, diegti efektyvaus elektros vartojimo priemones.
4. Pritraukiant privatų sektorių, skatinti nedidelės galios vėjo elektrinių statybą. Vėjo elektrinių įrengimo potencialui įvertinti atlikti potencialių vietų naujoms vėjo elektrinėms įrengti studiją. Esamas ir planuojamas vėjo elektrines eksploatuoti, užtikrinant minimalų neigiamą poveikį aplinkai.
5. Nagrinėti galimybes esamose centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose įrengti kogeneracinius įrenginius. Kai 2009 metais bus uždaryta Ignalinos AE, pirmenybę teikti įrenginiams, naudojantiems biokurą ar biomasę, jei yra galimybė – ir gamtines dujas.

5.6.3. Šilumos ūkio vystymas

Panevėžio rajono savivaldybės šilumos ūkio vystymo principai turi atitikti strateginius valstybės tikslus ir vietines sąlygas bei poreikius. Pagrindiniai energetikos sektoriaus, tuo pačiu ir šilumos ūkio tikslai, įvardinti Energetikos įstatyme, yra energijos tiekimo saugumas, energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumas, neigiamo energetikos veiklos poveikio aplinkai mažinimas, pagrįstos konkurencijos skatinimas, vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimo skatinimas. Šilumos ūkio strateginiai tikslai detalizuojami Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje, Energetikos strategijoje, Šilumos ūkio plėtros kryptyse, LR teritorijos bendrajame plane ir kituose dokumentuose.

Panevėžio rajono savivaldybės šilumos ūkio vystymo principai turėtų būti:

- planingas šilumos ūkio vystymas;
- efektyvus pirminių energijos išteklių ir galutinės energijos vartojimas šilumos ūkio gamybos, tiekimo ir vartojimo grandyse;
- šiluminės energijos gamybos poveikio aplinkai mažinimas;
- atsinaujinančių, vietinių ir atliekinių išteklių vartojimo šilumos gamybai diegimas.

Vartotojai šiluma gali būti aprūpinami iš centralizuoto šilumos tiekimo sistemų arba vietinių ir individualių šilumos šaltinių. Centralizuotas aprūpinimas šiluma (CAŠ) – tai aprūpinimo šiluma būdas, kai šiluma iš vieno šilumos šaltinio šilumos tinklais tiekama grupei pastatų. Vartotojus aprūpinant šiluma, necentralizuotai įrengiamos vietinės katilinės prie atskirų pastatų, pastatuose arba net atskiruose butuose.

Nacionalinėje energetikos strategijoje nurodoma, kad centralizuotas šilumos tiekimo metodas turi būti derinamas su decentralizuotais šilumos šaltiniais, kad būtų efektyviai išnaudojami abiejų būdų pranašumai.

Vis dėl to centralizuotas šilumos tiekimo būdas rajone turi daugiau ekonominių, socialinių ir gamtosauginių privalumų už necentralizuotą šilumos tiekimo būdą:

- geresnės kontrolės galimybės, didesnis aprūpinimo energija saugumas, patikimumas ir kokybė;
- mažesnė priežeminė teršalų koncentracija urbanizuotose teritorijose;
- didesnės atsinaujinančių, vietinių ir atliekinių išteklių vartojimo šilumos gamybai

galimybės;

- mažesnės aprūpinimo šiluma išlaidos;
- centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemos sukuria kogeneracijos panaudojimo galimybę. Kogeneracija (bendra šilumos ir elektros gamyba) yra efektyviausia energijos generavimo, deginat kurą, technologija.

Centralizuoto šilumos tiekimo sistemos ekonominis efektyvumas labai priklauso nuo teritorijos užstatymo intensyvumo. Ekonomiškai efektyviausiai tokios sistemos funkcionuoja tankiai urbanizuotose teritorijose.

Sėkmingai šilumos ūkio plėtrai reikšmingos ne tik investicijos, bet ir kiti bendrojo plano sprendimai. Svarbi bendrajame plane kuriama gyvenamųjų vietovių struktūra, skatinanti efektyvų energijos vartojimą ir energijos išteklių tausojimą.

Siekiant užtikrinti patikimą Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos aprūpinimą šiluma, siūloma:

1. Didinti šilumos gamybos efektyvumą ir patikimumą, siekti, kad, modernizuojant esamas katilines ar įrengiant naujas, būtų užtikrinamas modernių efektyvesnių ir ekologiškesnių technologijų pritaikymas, įvertinamos atsinaujinančių energijos išteklių ir atliekinės šilumos panaudojimo bei šilumos ir elektros gamybos bendrame cikle (kogeneracijos) pritaikymo galimybės.
2. Palaispniui keisti senas šilumos trasas naujomis, tokiu būdu didinant šilumos tiekimo patikimumą ir mažinant šilumos nuostolius.
3. Įgyvendinti efektyvaus energijos vartojimo priemonės savivaldybei priklausančiuose pastatuose, atnaujinti ir modernizuoti švietimo, kultūros ir medicinos įstaigų šilumos ūkius. Parengti daugiabučių pastatų modernizavimo programą bei jos finansavimo schemą, gyventojams organizuoti informacines kampanijas.
4. Nustatyti sanitarines apsaugos zonas šilumos gamybos įrenginiams, kuriems šių zonų nustatymą numato LR teisės aktai. Katilinių sanitarinės apsaugos zonos dydis turi būti nustatomas pagal teršiančiųjų medžiagų ir triukšmo sklaidos skaičiavimus, taip pat atsižvelgiant į šių objektų fizinį poveikį. Vykdyti šių sanitarinių apsaugos zonų įgyvendinimo kontrolę.

5.6.4. Dujų tiekimo vystymas

Gamtinių dujų tinklas dengia tik dalį Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos. Dujos naudojamos šilumos energijos gamybai individualiuose namuose, maisto ruošimui daugiabučiuose namuose, technologiniams procesams bei šildymui pramonės įmonėse.

Gamtinės dujos - perspektyviausia Lietuvoje organinio kuro rūšis, pasaulyje turinti gausias išteklių atsargas. Tai efektyvi kuro rūšis, patogi naudoti technologiniu požiūriu bei ekologiškesnė už daugelį kitų kuro rūšių. Dujų naudojimas šilumos energijos gamybai sumažintų oro taršą kietosiomis dalelėmis ir padidintų šilumos vartotojų komfortą. Dėl šių priežasčių gamtinės dujos laikomos viena svarbiausių kuro rūšių šalies šilumos ūkio vystyme, jų naudojimas šilumos gamybai skatintinas.

Siekiant užtikrinti saugų ir patikimą gamtinių dujų tiekimą bei plėtoti Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos aprūpinimą dujomis, siūloma:

1. Dujotiekių koridoriuose bei jų apsaugos zonose taikyti specialiąsias ir ūkinės veiklos ribojimo sąlygas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miškų naudojimo sąlygų“.
2. Išlaikyti esamą rajono skirstomojo dujotiekio tinklą schemą. Naujų skirstomųjų dujotiekių statybą ir Panevėžio rajono savivaldybės gyvenviečių dujofikavimą tęsti

- įvertinus ekonominį pagrįstumą, potencialių vartotojų skaičių ir jų poreikius, ekonominius, finansinius rodiklius, konkurenciją su anglimis, suskystintomis naftos dujomis ir vietiniais bei atsinaujinančiais energijos ištekliais.
3. Planuojant naujas užstatytas vietas ir atsižvelgiant į galimybę jose plėtoti dujų tiekimo sistemą, rezervuoti teritorijas komunikaciniams dujotiekių koridoriams.
 4. Nustatyti sanitarines apsaugos zonas dujų skirstymo stotims pagal LR teisės aktų reikalavimus. Sanitarinės apsaugos zonos dydis turi būti nustatomas pagal teršiančiųjų medžiagų ir triukšmo sklaidos skaičiavimus, taip pat atsižvelgiant į šių objektų fizinių poveikį. Kitais atvejais sanitarinė apsaugos zona nustatoma pagal LR sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-586 patvirtintas „Sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklės“. Vykdyti šių sanitarinių apsaugos zonų įgyvendinimo kontrolę.
 5. Gamtinių dujų perdavimo ir paskirstymo tinklų plėtrą detalizuoti, rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus.

5.6.5. Atliekų tvarkymo sistemos vystymas

Panevėžio rajono savivaldybėje atliekos surenkamos organizuotai, pradėtas atskiras antrinių žaliavų surinkimas (rūšiuojamos stiklo, plastikų, popieriaus ir kartono atliekos), vykdomas laikinas atliekų saugojimas, tačiau nepavojingų buitinių atliekų surinkimo ir tvarkymo sistema dar tebėra kuriama. Didžiąją dalį pašalintų atliekų sudaro mišrios komunalinės atliekos. Atliekos daugiausiai surenkamos į konteinerius.

Plečiantis gamybai ir paslaugų rinkai, Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje kasmet surenkama vis daugiau atliekų. Esanti atliekų tvarkymo sistema netenkina jai keliamų Europos Sąjungos standartus atitinkančių reikalavimų. Todėl esama sistema turi būti peržiūrima, modernizuojama, panaudojant tiek aplinkai, tiek gyventojams priimtinius atliekų tvarkymo metodus ir technologijas.

Atliekų perdirbimo sistema turi būti vystoma regioniniu lygiu, remiantis rinkos dėsniais ir ekonominiu skatinimu. Regioninė atliekų tvarkymo sistema turėtų apimti skirtingus atliekų srautus, nustatyti atsakomybę už juos ir priemones atliekų saugojimui, surinkimui, vežimui, perkrovimui ir tvarkymui organizuoti.

Kuriama atliekų tvarkymo sistema turi atitikti priimtus tarptautinius atliekų tvarkymo principus:

- atliekų tvarkymo principų hierarchiją (aukščiausias regioninio atliekų tvarkymo sistemos prioritetas yra atliekų vengimas, žemesnis – perdirbimas (rūšiavimas), žemiausias – atliekų šalinimas);
- principą „teršėjas moka“ (visi atliekų gamintojai (turėtojai) privalo padengti visus atliekų surinkimo ir saugaus šalinimo kaštus);
- artimumo (atliekos turi būti apdorojamos arba šalinamos kiek galima arčiau atliekų susidarymo vietos, atsižvelgiant į aplinkosauginius, ekonominius ir techninius aspektus).

Mišrios atliekos arba likusios, atskyrus perdirbti tinkamas atliekas, turi būti surenkamos į konteinerius. Iš atliekų konteinerių atliekos turi būti surenkamos didelės talpos specialiu autotransportu su presavimo įranga. Konteinerių skaičius turi priklausyti nuo aptarnaujamoje zonoje susidarančių atliekų kiekio, atliekų surinkimo dažnumo ir užstatymo tipo. Rekreacinėse zonose turi būti pastatytas pakankamas skaičius šiukšlių dėžių nerūšiuotų atliekų surinkimui.

Perdirbimui tinkamų atliekų utilizavimo pagrindas – atliekų atskyrimas susidarymo vietoje ir atskiras perdirbamų atliekų surinkimas. Antrinių žaliavų surinkimui turi būti įrengiamos

antrinių žaliavų surinkimo konteinerių aikštelės. Šiose aikštelėse turėtų būti bent po vieną konteinerį, skirtą stiklui, popieriui bei kartonui ir plastikui.

Biodegraduojančių atliekų kiekiai sąvartyne sumažėtų, jei šios atliekos būtų surenkamos atskirai. Organinių atliekų perdirbimui galėtų būti taikomas kompostavimas arba perdirbimas biodujų įrenginiuose.

Siekiant darnaus Panevėžio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo sistemos vystymosi, bendrajame plane siūloma:

1. Įrengti poreikius atitinkantį konteinerinių aikštelių skaičių Panevėžio rajono savivaldybėje. Konteinerinėse aikštelėse reikalingas įrengti konteinerių kiekis ir tūris turi atitikti atliekų susidarymo kiekius. Nesant galimybių įrengti didesnio tūrio ar daugiau konteinerių, numatyti dažnesnį konteinerių tuštinimo grafiką. Konteinerinėse aikštelėse turi būti tenkinantis poreikius atskirtam antrinių atliekų rūšiavimui skirtų konteinerių skaičius. Pagal valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą iki 2008 m. turėtų būti įrengtos antrinių žaliavų surinkimo konteinerinės aikštelės (po 1 aikštelę 800 – ams gyventojų).
2. Skatinti atliekų rūšiavimą jų susidarymo vietoje. Užtikrinti, kad centralizuota atliekų surinkimo sistema būtų prieinama visiems rajono gyventojams. Iki 2010 m. per metus perdirbimui turi būti surenkama ne mažiau, kaip 6 % popieriaus, 3 % stiklo, 2 % plastikų, lyginant su visų komunalinių atliekų kiekiu, iki 75 % biodegraduojančių atliekų, lyginant su 2000 m. sąvartynuose šalintu šių atliekų kiekiu; 90 % netinkamų eksploatuoti transporto priemonių ir sukurta atskira kombinuotųjų pakuočių surinkimo ir perdirbimo sistema ir/ar pradėti jas deginti, išgaunant energiją.
3. Derinant teritorijų planavimo dokumentus, skirtus atliekų šalinimo sistemos įrangos instaliavimui, turi būti laikomasi Lietuvos Respublikos Atliekų tvarkymo įstatymo (patvirtintas 1998 m. birželio 16 d., Nr. VIII-787), LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių patvirtinimo“ (patvirtinta 2004 m. rugpjūčio 19 d. Nr. V-586), LR Aplinkos ministro įsakymo „Dėl atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“ (patvirtinta 2000 m. spalio 18 d. Nr. 444), Komunalinio ūkio paslaugų departamento prie LR Statybos ir urbanistikos ministerijos įsakymo „Dėl rekomendacijų organinių atliekų kompostavimui patvirtinimo“ (patvirtinta 1997 m. gruodžio 16 d. Nr. 66) ir kitų teisės aktų.
4. Pasirūpinti, kad toksinės ir pavojingos, elektros ir elektroninės įrangos atliekos, susidariusios namų ūkiuose, būtų saugiai surenkamos specialiai tam įrengtuose surinkimo punktuose arba apvažiavimo būdu bei perduodamos utilizuoti ar perdirbti.
5. Baigti likviduoti ir rekultivuoti visus numatytus uždaryti Panevėžio rajono savivaldybės sąvartynus. Remiantis Valstybinių strateginiu atliekų tvarkymo planu, šie darbai turi būti baigti iki 2012 m. Sąvartynų uždarymui keliami reikalavimai išdėstyti LR Aplinkos ministro įsakyme „Dėl atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“ (patvirtintas 2000 m. spalio 18 d. Nr. 444).
6. Įrengti daugiau viešo naudojimo šiukšliadėžių, stengiantis, kad miesto ir didesnių gyvenviečių viešosiose vietose – parkuose, skveruose, aikštėse – būtų mažinama aplinkos tarša.

5.6.6. Ryšių sistemos vystymas

Ryšių sistema Panevėžio rajono savivaldybėje išvystyta gerai. Kyla fiksuoto telefoninio

ryšio skaitmenavimo lygis. Naudojant pažangias technologijas, esamais telekomunikacijų tinklais teikiama vis daugiau kokybiškų interneto ir televizijos paslaugų, todėl fiksuoto ryšio naudotojų skaičius turėtų liautis mažėti ar netgi pradėti augti. Panevėžio rajono savivaldybėje interneto vartojimas, nors ir sparčiai auga, tačiau vis dar yra mažesnis, negu daugelyje Europos Sąjungos šalių.

Telekomunikacijų tinklas Panevėžio rajono savivaldybėje nepilnai išplėtotas ir funkcionuoja nepakankamai efektyviai. Tam trukdo informacijos stoka ir mažas gyventojų tankis atskirose rajono dalyse. Komunikaciniai tinklai efektyviausiai veikia, kai potencialūs paslaugų vartotojai yra nedidelėje apibrėžtoje teritorijoje. Iš dalies ryšio sklaidos problemas galima išspręsti, naudojant radijo ryšio priemones. Siekiant, kad ryšių sistema būtų funkcionali ir šiuolaikiška, būtina pastoviai diegti pačias pažangiausias technologijas.

Siekiant darnaus ir perspektyvaus ryšių sistemos vystymo, Panevėžio rajono savivaldybės bendrajame plane siūloma:

1. Siekiant, kad vartotojams būtų pasiūlytos vis kokybiškesnės ir modernesnės paslaugos, skatinti fiksuotojo ir judriojo telefoninio ryšio infrastruktūros plėtrą.
2. Sudaryti sąlygas plačiajuosčio interneto infrastruktūros plėtrai pagal vykdomą projektą „RAIN“ ir kitus projektus, kad plačiajuosčiu internetu būtų galima pasinaudoti didžiojoje Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos dalyje.
3. Plėsti viešųjų interneto prieigos taškų tinklą. Nauji interneto prieigos taškai turi būti diegiami labiausiai lankomose visuomeninės paskirties įstaigose – pašto skyriuose, bibliotekose ir pan. Rajono gyventojų kompiuteriniam raštingumo skatinimui organizuoti seminarus ir mokymus informacinių technologijų klausimais.
4. Numatyti teritorijas planuojamiems telekomunikacijų ir ryšių įrenginiams ir jų apsaugos zonoms.

5.6.7. Susisiekimo sistemos vystymas

Panevėžio rajono savivaldybės susisiekimo sistemą sudaro automobilių keliai, geležinkeliai, dviračių ir pėsčiųjų takai. Panevėžio rajoną kerta magistraliniai keliai, todėl patogus susisiekti su kitais Lietuvos miestais ir užsieniu.

Gera susisiekimo sistema - viena svarbiausių sąlygų sėkmingai Panevėžio rajono savivaldybės plėtrai. Tokioje sistemoje susisiekimas su apskrities, kaimyninių savivaldybių ir Panevėžio rajono savivaldybės seniūnijų centrais, socialines paslaugas teikiančiomis institucijomis, laisvalaikio bei poilsio centrais turi būti greitas ir patogus. Šį tikslą padėtų įgyvendinti rajono kelių tinklo pertvarkymas, jų techninės būklės gerinimas, transporto priemonių parko atnaujinimas. Šios priemonės padėtų sujungti Panevėžio rajono savivaldybės urbanizuotas teritorijas į vientisą sistemą.

Panevėžio rajono savivaldybėje nestinga neišspręstų susisiekimo problemų. Pertvarka reikalinga tiek automobilių kelių, tiek geležinkelio susisiekimo sistemoje. Didelę dalį automobilių kelių sudaro žvyrkeliai, kuriuose eismo sąlygos saugumo požiūriu yra daug prastesnės, nei patobulintos dangos keliuose. Dėl blogesnės kelio dangos automobilių išmetamosiomis dujomis ir triukšmu labiau teršiama aplinka. Problemų kelia didėjantis autoįvykių skaičius, kuriuose žūva arba būna sužalojami žmonės. Tai gali įtakoti ne tik kelio dangos kokybę, bet ir silpnai išvystyta pakelės infrastruktūra.

Panevėžio miesto autobusų parkas yra susidėvėjęs, reguliarus susisiekimas nėra efektyvus, autobusai važiuoja retai. Visuomeninis transportas turi būti išoriškai patrauklus bei patogus, atitikti kelionių poreikį, o maršrutų tinklas turi būti koordinuotas tarp atskirų transporto rūšių – autobusų ir traukinių.

Įvertinus palankiausias sąlygas kurti logistikos infrastruktūros objektus (transportavimo, krovos, sandėliavimo), teikti logistikos ir transportavimo paslaugas dėl didelių tranzitinio transporto srautų ir geros geografinės padėties tiek tranzitinių, tiek šalies kelių sistemos atžvilgiu.

Didėjant mažųjų vienmotorių lėktuvų populiarumui, siūloma palaikyti civilinių aerodromų plėtrą. Civiliniuose aerodromuose skatinama ekstremalių situacijų prevencijos ir pasekmių likvidavimo bazių sukūrimas, plėtotina pramoginė ir sportinė aviacija. Skatintinas mažųjų aerodromų, tokių kaip Pajstrio ir Rojūnų modernizavimas.

Panevėžio rajono savivaldybėje trūksta specialiai įrengtų dviračių ir pėsčiųjų takų, trūksta šių kelių ženklavimo, pakelės infrastruktūros. Nėra dviračių ir pėsčiųjų takų sąsajų tarp rajono savivaldybės ir regiono gyvenviečių, urbanizuotų ir rekreacinių teritorijų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais, ilgalaikę (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos strategija bei kitais Lietuvos ir ES dokumentais, įvertinant Panevėžio rajono savivaldybės padėtį Lietuvos ir Europos Sąjungos kontekste bei siekiant sudaryti geras susisiekimo sąlygas rajono gyventojams ir ūkio subjektams, užtikrinti eismo dalyvių saugumą, būtina modernizuoti automobilių kelius, jungiančius ekonominės - socialinės plėtros centrus ir pcentrius, ketvirto lygmens urbanistinius centrus, sukurti vientisą vietinių ir rajoninių kelių tinklą. Taip pat plėtotinas degalinių tinklas ir pakelės infrastruktūra, geležinkelio transportas, dviračių ir pėsčiųjų takų sistema.

Šių pasiūlymų įgyvendinimas užtikrintų geresnes ir kokybiškesnes kelių eismo sąlygas, sumažintų avarijų skaičių, transporto priemonių eksploatavimo sąnaudas, padėtų gerinti aplinkos kokybę. Siekiant įgyvendinti išvardintus uždavinius ir pagerinti Panevėžio rajono savivaldybės susisiekimo sistemos būklę, sumažinti neigiamą tranzitinių transporto srautų poveikį, užtikrinti pėsčiųjų saugumą bei spręsti aplinkosaugines problemas, siūloma:

1. Skatinti geležinkelio infrastruktūros renovavimą, modernizuoti geležinkelio transportą.
2. Tiesti aplinkelius.
3. Pertvarkyti Panevėžio rajono savivaldybės viešojo susisiekimo sistemą, skatinti atnaujinti viešojo transporto parką.
4. Parengti dviračių - pėsčiųjų maršrutų (trasų) schemas ir įrengti pėsčiųjų - dviračių takus.
5. Numatyti plėtotinus susisiekimo infrastruktūros koridorius ir nuosekliai juos formuoti.

Formuojant naują ir pertvarkant esamą Panevėžio rajono susisiekimo infrastruktūrą, galimas triukšmo ir oro užterštumo padidėjimas kai kuriose rajono teritorijos dalyse.

5.7. Vertinimo problemos

Bendrojo plano inžinerinės dalies sprendinių poveikio aplinkai vertinimas atliktas, panaudojant statistinę medžiagą. Šios informacijos ribotumas, informacijos kaupimo bei vertinimo metodikų kaita apsunkina įvairių metų duomenų palyginimą. Pagrindinė problema, su kuria susidurta vertinimo metu – statistinių duomenų apie inžinerinės infrastruktūros objektus trūkumas.

5.8. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai monitoringas turi būti vykdomas savivaldybės ir ūkio subjektų lygmenimis, LR aplinkos monitoringo įstatymo (Žin., 1997, Nr. 112-2824) nustatyta tvarka bei vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu “Dėl aplinkos ministro 2002 m. balandžio 8 d. įsakymo

Nr. 160 „Dėl valstybinio aplinkos monitoringo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo ir aplinkos ministro 2002 m. kovo 12 d. įsakymo Nr. 106 „Dėl aplinkos monitoringo duomenų fondo nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios nuostatomis. Monitoringo tikslas - nustatyti nenumatytas reikšmingas neigiamas pasekmes aplinkai ir imtis tinkamų veiksnių susidariusiai padėčiai ištaisyti.

Deja, Lietuvoje vieninga teritorijų plėtros monitoringo indikatorių sistema dar nėra sukurta, todėl visiems savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentų rengimo etapams siūloma taikyti galiojančius aplinkos ir visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius.

Naudotini Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos inžinerinės infrastruktūros ir susiekimo plėtros sprendinių įgyvendinimo pasekmių aplinkai stebėsenos rodikliai:

- valstybės ir savivaldybės saugomos teritorijos, plotas, ha;
- tarptautinės saugomos teritorijos, plotas, ha;
- gamtinio karkaso teritorijos, plotas, ha;
- gyventojų skaičius, pokytis gyv./metus;
- keleivių dalis pervežta visuomeniniu transportu, skaičius;
- rekonstruota ir modernizuota valstybinės reikšmės kelių, ilgis, km;
- įrengta dviračių ir pėsčiųjų takų, ilgis, km;
- vandens sunaudojimas, tūkst.m³/m;
- nuotekų (bendras ir išvalytų iki normatyvų) išleidimas į aplinką, tūkst.m³/m;
- nuotekų tvarkymo sistemomis besinaudojančių abonentų (gyventojų), %;
- gyventojų, besinaudojančių centralizuotomis geriamojo vandens sistemomis, %;
- paviršinio vandens monitoringo stočių, kuriose vandens kokybė atitinka gerą vandenų būklę, % nuo bendro matavimo vietų skaičiaus pagal BDS₇ ir bendrąjį azotą (N_b);
- geros ekologinės būklės vandens telkinių skaičiaus pokytis, vnt.;
- teršalų išmetimas į aplinkos orą iš stacionarių šaltinių, t/m;
- buitės ir komunalinių atliekų surinkimas ir tvarkymas, t/m.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymu, savivaldybių institucijos organizuoja savivaldybių visuomenės sveikatos stebėseną Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka.

Kai tam tikros nenumatytos neigiamos reikšmingos pasekmės aplinkai siejamos su rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimu, stebėseną (monitoringą) vykdanči institucija informuoja apie jas plano ar programos rengimo organizatorių ir pateikia jam būtinus duomenis, kuriais remdamasis plano ar programos rengimo organizatorius numato tolesnius veiksmus susidariusiai padėčiai ištaisyti.

Siekiant kokybiškos Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendinių įgyvendinimo stebėsenos, būtina pagerinti statistinių duomenų rinkimą ir kaupimą.

Rengiant bendrojo plano sprendiniuose numatytus investicinius, techninius ir darbo projektus, galinčius turėti neigiamų pasekmių aplinkai, būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir parengti priemonių planus neigiamo poveikio mažinimui.

5.9. Informacijos santrauka

Inžinerinės infrastruktūros strateginiame pasekmių aplinkai vertinime:

- aprašomi pagrindiniai Panevėžio rajono savivaldybės inžinerinės infrastruktūros plėtros planavimo tikslai;

- pateikiama Panevėžio rajono savivaldybės vandentiekos ir vandenvalos, elektros energijos tiekimo, atliekų tvarkymo, šilumos ūkio, dujų tiekimo, ryšių sistemos ir susisiekimo esamos būklės analizė;
- aprašomos teritorijos, kuriose bendrojo plano sprendiniai numato didžiausius inžinerinės infrastruktūros pokyčius;
- numatomas galimas reikšmingas inžinerinės infrastruktūros plėtros poveikis Panevėžio rajono savivaldybės ekonominei, socialinei ir gamtinei aplinkai, kraštovaizdžiui ir saugomų teritorijų sistemai;
- numatomos priemonės galimoms reikšmingoms neigiamoms inžinerinės infrastruktūros plėtros pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti;
- aprašomos bendrajame plane numatomos Panevėžio rajono savivaldybės inžinerinės infrastruktūros elementų vystymo kryptys;
- trumpai aprašomos pagrindinės problemos, su kuriomis susidurta, atliekant inžinerinės infrastruktūros plėtros vertinimą;
- aprašomos numatomos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros sprendinių stebėsenos priemonės.

6. SAUGOMOS TERITORIJOS, GAMTINIS KARKASAS IR REKREACINĖS TERITORIJOS

6.1. Planavimo tikslai

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendruoju planu siekiama suformuoti rajono teritorijos gamtinės aplinkos vystymo strategiją, kurioje bus nustatyti gamtinės aplinkos apsaugos prioritetai, vystymo principai ir tvarkymo reglamentai. Tai leis numatyti ir apibrėžti darnią rajono gamtinės aplinkos raidą bei sanglaudą su socialine ir ekonomine aplinka. Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniuose numatytos gamtinės aplinkos tvarkymo priemonės turi užtikrinti saugomų teritorijų apsaugą, ekologinę pusiausvyrą, kraštovaizdžio, gamtinio karkaso ir ekologinio tinklo apsaugą ir vystymą, numatyti teritorijas, kuriose skatintinas naujų želdinių ugdymas.

Vienas iš bendrojo plano tikslų – užtikrinti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą kultūrine verte pasižyminčiose teritorijose bei nustatyti šių teritorijų apsaugos, naudojimo ir tvarkymo prioritetus, kultūros paveldo objektų išsaugojimo priemones. Bendrasis planas turėtų padėti integruoti kultūros ir gamtos paveldą į darnią rajono erdvinę struktūrą.

Taip pat bus siekiama numatyti priemones, mažinančias gamtos taršos prielaidas, gerinančias atliekų utilizavimo sistemą ir pan. Visa tai turėtų garantuoti gerą rajono ir regiono aplinkos kokybę ateityje.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano gamtinės dalies sprendiniai siejami su daugeliu bendrojo ir specialiojo teritorijų planavimo dokumentų, įstatymų, programų ir strategijų.

6.2. Esamos būklės analizė

6.2.1. Saugomos teritorijos

Saugomas teritorijas sudaro gamtos ir kultūros paveldas. Panevėžio rajono savivaldybės saugomų teritorijų sistema, vadovaujantis LR Saugomų teritorijų įstatymu, sudaro konservacinės

saugomos teritorijos – draustiniai, gamtos ir kultūros paveldo objektai; ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos – įvairios paskirties apsaugos zonos; kompleksinės saugomos teritorijos – valstybinis parkas, biosferos monitoringo teritorijos, Europos Sąjungos saugomų teritorijų tinklo „Natura 2000“ buveinių ir paukščių apsaugai svarbios teritorijos, o taip pat visas jas apjungiantis ekologinis tinklas - gamtinis karkasas.

Saugomų teritorijų tikslas – išsaugoti gamtos ir kultūros paveldą, natūralų kraštovaizdį, vertingą biologinę įvairovę.

Konservacinio prioriteto saugomose teritorijose saugomi unikalūs arba tipiški gamtinio bei kultūrinio kraštovaizdžio kompleksai ir objektai. Šiai saugomų teritorijų grupei priklauso Panevėžio rajono savivaldybėje esantys draustiniai bei gamtos ir kultūros paveldo objektai (paminklai). Konservacinio prioriteto saugomos teritorijos Panevėžio rajono savivaldybėje užima 4261,39 ha plotą (apie 2,0 % savivaldybės ploto). Panevėžio rajono savivaldybės konservacinio prioriteto saugomų teritorijų sąrašas ir plotai pateikiami 1 lentelėje.

Panevėžio rajono savivaldybėje yra 4 valstybiniai draustiniai - Juostos hidrografinis, Naudvario ir Viržonų botaniniai ir Žaliosios girios botaninis - zoologinis. 1993 m. vasario 18 d. Panevėžio rajono valdybos potvarkiu Nr. 65 buvo įsteigtas Sanžilės kraštovaizdžio draustinis.

Ekologinės apsaugos prioriteto saugomomis teritorijomis siekiama išvengti neigiamo poveikio saugomiems gamtos ir kultūros paveldo kompleksams bei objektams arba neigiamo antropogeninių objektų poveikio aplinkai. Šiai kategorijai priskiriamos ekologinės apsaugos zonos. Nėra aiškumo Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje esančių apsauginių zonų sklypuose. Svarbiausių Panevėžio rajono ekologinės apsaugos prioriteto saugomų teritorijų sąrašas pateikiamas 2 lentelėje.

Kompleksinėse saugomose teritorijose sujungiamos išsaugančios, apsaugančios, rekreacinės ir ūkinės zonos pagal bendrą apsaugos, tvarkymo ir naudojimo programą. Joms Panevėžio rajono savivaldybėje priskiriamas valstybinis (regioninis) parkas bei biosferos monitoringo teritorijos (biosferos poligonai). Kompleksinės saugomos teritorijos Panevėžio rajono savivaldybėje užima 29747,74 ha plotą (apie 13,7 % savivaldybės ploto). Panevėžio rajono savivaldybės kompleksinių saugomų teritorijų sąrašas pateikiamas 3 lentelėje.

Krekenavos regioninis parkas įsteigtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1992 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. I–2913 „Dėl regioninių parkų ir draustinių įsteigimo“ (Žin., 1992, Nr. 30–913). Regioninio parko paskirtis, nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 490 „Dėl regioninių parkų nuostatų patvirtinimo“, yra išsaugoti Nevėžio senslėnį su senvagių kompleksais, Nevėžio, Upytės, Liaudies, Veišetos ir Linkavos upių slėnius, Gringalių, Pašilių ir Ramygalos miškų bei pelkių gamtinę ekosistemą, Pašilių stumbryną; išsaugoti kultūros paveldo vertybes.

Šiuo metu yra rengiami Krekenavos regioninio parko ir jo zonų ribų ir tvarkymo planai (specialiojo teritorijų planavimo dokumentai). Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių brėžiniuose vaizduojamos esamos ir preliminarinės būsimos parko ribos.

2004 m. gruodžio 10 d. LR aplinkos ministro įsakymu Nr. D1–629 (Žin., 2004, Nr. 181–6713) buvo įsteigti Panevėžio rajono savivaldybėje esantys Taujėnų – Užulėnio miškų ir Žaliosios girios biosferos poligonai.

Taujėnų – Užulėnio miškų biosferos poligono paskirtis - būti sudėtine nacionalinės kompleksinės ekologinės bei specializuotos biologinės įvairovės būklės stebėsenos sistemos bei Europos ekologinio tinklo “Natura 2000” dalimi, kurioje stebimi, kontroliuojami bei prognozuojami gamtinių sistemų pokyčiai. Biosferos poligone siekiama išsaugoti Taujėnų–Užulėnio miškų ekosistemą, ypač saugant juodojo gandro (*Ciconia nigra*), mažojo erelio rėksnio (*Aquila pomarina*), gervės (*Grus grus*), pilkosios meletos (*Picus canus*), vidutinio genio (*Dendrocopos medius*) ir baltnugario genio (*Dendrocopos leucotos*) populiacijas.

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS
Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

Žaliosios girios biosferos poligono paskirtis - išsaugoti Žaliosios girios ekosistemą, ypač siekiant išlaikyti juodojo gandro (*Ciconia nigra*), vapsvaėdžio (*Pernis apivorus*), žvirblinės pelėdos (*Glaucidium passerinum*) populiacijas.

XX a. tęsiantis intensyviai žemės naudojimui, sparčiai vystantis pramonei ir augant miestams, pradėjo kilti grėsmė iki tol buvusiai sąlyginai natūraliai žemyno gamtai, pradėjo nykti dauguma augalų ir gyvūnų populiacijų, o kai kurios rūšys visiškai išnyko. Pastebėta, kad mažėja natūralių buveinių skaičius. Siekiant išsaugoti biologinę įvairovę ir užtikrinti efektyvią jos apsaugą, buvo sukurtas Europos Bendrijos saugomų teritorijų tinklas "Natura 2000". Augalijos apsaugos teisinis pagrindas "Natura 2000" sistemoje – 1992 m. Europos Komisijos priimta direktyva „Dėl gamtinių buveinių ir gyvūnijos bei augalijos apsaugos“. Panevėžio rajono savivaldybėje bendras "Natura 2000" teritorijų plotas – 32879,24 ha. "Natura 2000" teritorijų sąrašas ir plotai pateikiami 4 lentelėje.

Konservacinio prioriteto saugomos teritorijos

1 lentelė

Eil. Nr.	Saugoma teritorija	Plotas savivaldybėje, ha	Visas plotas, ha
Valstybiniai draustiniai			
1.	Juostos hidrografinis draustinis	291,15	291,15
2.	Naudvario botaninis draustinis	67,94	67,94
3.	Viržonų botaninis draustinis	33,05	33,05
4.	Žaliosios girios botaninis – zoologinis draustinis	3102,16	3102,16
Savivaldybės draustiniai			
5.	Sanžilės kraštovaizdžio draustinis	766,30	766,30
Gamtos paveldo objektai			
Botaniniai			
6.	Daniliškio liepų alėja	0,79	0,79
7.	Kalnelio daugiakamienė pušis	-	-
8.	Pakuodžiupių kadagys	-	-
Geologiniai			
9.	Akmuo "Rapolas"	-	-
10.	Akmuo "Velnio pėda"	-	-
11.	Banionių akmuo	-	-
12.	Barklainių akmuo	-	-
13.	Didysis akmuo	-	-
14.	Mukolas su Mukoliuku	-	-
15.	Naujamiesčio akmuo	-	-
16.	Nauradų akmuo	-	-
Hidrogeologiniai			
17.	Vilktupio šaltinis	-	-
Viso:		4261,39	

Kultūros paveldo objektų sąrašai pateikiami 5 - 7 lentelėse.

Svarbiausios ekologinės apsaugos prioriteto saugomos teritorijos

2 lentelė

Eil. nr.	Saugoma teritorija	Plotas savivaldybėje, ha	Visas plotas, ha
1.	Karsakiškio vandenvietės apsaugos zona	1751,16	1751,16
2.	Panevėžio vandenvietės apsaugos zona	2375,86	2375,86
3.	Panevėžio rajono savivaldybės paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos	39120,79	-
	Viso:	43247,81	

Kompleksinės saugomos teritorijos

3 lentelė

Eil. nr.	Saugoma teritorija	Plotas savivaldybėje, ha	Visas plotas, ha
1.	Krekenavos regioninis parkas	11500,16	11762,67
2.	Žaliosios girios biosferos poligonas*	13397,85	14172,62
3.	Taujėnų - Užulėnio miškų biosferos poligonas*	4849,73	22531,6
	Viso:	29747,74	

* "Natura 2000" teritorija

"Natura 2000" teritorijos

4 lentelė

Eil. nr.	Saugoma teritorija	Plotas savivaldybėje, ha	Visas plotas, ha
Buveinių apsaugai svarbios teritorijos			
1.	Naudvario miškas	67,94	67,94
2.	Gringalių miškas	479,04	479,04
3.	Nevėžio ir Kiršino upių santaka	7,35	7,35
4.	Nevėžio upės slėnis ties Vadaktėliais	82,11	82,11
5.	Pašilių pelkė	336,42	336,42
6.	Žalioji giria	26696,18	33914,54
7.	Taujėnų - Užulėnio miškai	4849,73	22531,6
8.	Dvariškių kaimo apylinkės	264,73	384,58
9.	Skilvionių miškas	47,79	47,79
	Viso:	32831,27	
Paukščių apsaugai svarbios teritorijos			
10.	Taujėnų - Užulėnio miškai*	4849,73	22531,6
11.	Žalioji giria*	13397,85	14172,62
	Viso:	18247,58	
	VISO:	32879,24	

* Biosferos poligonas

Kai kurios teritorijos yra svarbios ir paukščių ir buveinių apsaugai, todėl paeiliui sudėti visų šių teritorijų plotų negalima.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų (Žin., 2001, Nr. 108-3902) ir Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos (Žin., 2004, Nr.153-5571) įstatymais, paveldo objektai priskiriami saugomų teritorijų sistemai. Kultūros paveldo objektų žemės sklypai yra suformuoti saugomų kultūros paveldo objektų ar vietovių teritorijose, jiems

nustatomos tvarkymo ir naudojimo specialiosios sąlygos. Pagal tikslinę žemės naudojimo paskirtį kultūros paveldo objektų žemės sklypai priskiriami konservacinės paskirties žemei. Juose draudžiama ūkinė veikla, nesusijusi su šių objektų ir jų užimtų teritorijų specialia priežiūra, tvarkymu ir apsauga.

6.2.2. Nekilnojamasis kultūros paveldas

Panevėžio rajono savivaldybėje gausu istorijos, dailės, architektūros paminklų, valstybės saugomų išpūdingų piliakalnių, pilkapynų, kapinynų. Rajone gausu dvarų, kurių nemažai yra gražiose gamtinėse vietovėse ir kurie gali būti naudojami, kaip vieno iš kaimo ir kultūrinio turizmo porūšių – kaimo dvarų turizmo plėtotei. Yra ir mitologinių vietovių, akmenų, apipintų legendomis. Panevėžio rajono savivaldybėje gausu kultūrinių išteklių, susijusių su išymiais valstybės ir kultūros veikėjais, istoriniais įvykiais. Panevėžio rajonas turtingas senaisiais liaudies meno paminklais: koplytstulpiams, stogastulpiams, kryžiams.

Panevėžio rajono savivaldybėje esantys kultūros paveldo objektai yra svarbūs ne tik išliekamąja prasme, bet ir kaip rekreacijos mastą ir intensyvumą įtakojantys objektai. Rajono savivaldybėje yra saugomi 152 kultūros paveldo objektai: 12 paskelbti paminklais, 47 paskelbti saugomais valstybės, 93 registruoti Kultūros vertybių registre.

Panevėžio rajono savivaldybės kultūros paveldo objektų, paskelbtų kultūros paminklais, sąrašas pateiktas 5 lentelėje, kultūros paveldo objektų, paskelbtų saugomais valstybės, – 6 lentelėje, kultūros paveldo objektų, registruotų Kultūros vertybių registre, – 7 lentelėje.

Panevėžio rajono objektai, paskelbti kultūros paminklais

5 lentelė

Eil.Nr.	MC	PAVADINIMAS	VARDAS	ADRESAS	KODAS
1	5413	Piliakalnis	Baimainių piliakalnis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Baimainių k.	A258 P
2	5182	Kapinynas	Barinės kapinynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Barinės k.	A259 P
3	5409	Pilkapynas	Berčiūnų pilkapynas, vad. Švedkapiais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Berčiūnų k.	A260 P
4	16281	Pilkapynas	Gailiūnų, Medikonių, Voverinės pilkapynas, vad. Milžinkapiu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gailiūnų k.	A261 P
5	6555	Pilkapynas	Gasparėlių pilkapynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gasparėlių k.	A263 P
6	5420	Pilkapynas	Gasparų pilkapynas, vad. Kaukalniu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gasparų k.	A262 P
7	16280	Pilkapynas	Tiltagalių pilkapynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Tiltagalių k.	A256 P
8	16264	Kapinynas	Tiltagalių kapinynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Tiltagalių k.	A257 P
9	5431	Piliakalnis	Upytės, Tarnagalos piliakalnis, vad. Čičinsko kalnu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Upytės k.	A266 P
10	21901	Siaurojo geležinkelio ruožas	-	Panevėžio aps., * sav.,	G10 K 3P
	21933	Stotis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Taruškų k.	G10 K 35P

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

	21934	Stotis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės gelež. st.	G10 K 36P
	21935	Prekių sandėlis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės gelež. st.	G10 K 37P
	21936	Vandens bokštas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės gelež. st.	G10 K 38P
	21937	Dirbtuvė	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės gelež. st.	G10 K 39P
	21938	Namas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės gelež. st.	G10 K 40P
	21939	Hidrokolonėlė	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės gelež. st.	G10 K 41P
11	24853	Koplyčia-mauzoliejus	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės k.	G221 K 26P
	11663	Senosios kapinės	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvėlės k.	G221 K 27P
12	2829	Kapas	V. Jonuškos	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pajstrio k.	L8 P

Panevėžio rajono objektai paskelbti saugomais valstybės

6 lentelė

Eil. Nr.	MC	PAVADINIMAS	VARDAS	ADRESAS	KODAS
1	16166	Kapinynas	Gilbonių kapinynas, vad. Katmilžiu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gilbonių k.	A1567
2	30326	Kapinynas	Upytės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Upytės k.	A1898

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

3	23003	Kapinynas	Aščiagalių kapinynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Aščiagalių k.	A253
4	5412	Kapinynas	Likpetrių kapinynas, vad. Lapkalniu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Likpetrių k.	A254
5	6535	Kapinynas	Pagiegalos kapinynas, vad. Švedų kapais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pagiegalos k.	A255
6	13017	Kapinynas	Pakritižio kapinynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pakritižio k.	A264
7	16206	Pilkapynas	Pašilių pilkapynas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pašilių I k.	A265
8	2815	Kapinynas	Jutkonių	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Jutkonių k.	A27
9	4138	Kapinynas	Vilkų, Tauginaičių	Panevėžio aps., Panevėžio sav.,	A30
10	20527	Piliakalnis	Papušių	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Papušių k.	A8
11	21899	Siaurojo geležinkelio ruožas	-	Panevėžio aps., * sav.,	G10 K 1
	21927	Stotis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Medikonių k.	G10 K 29
	21928	Stotis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Skaistgirių k.	G10 K 30
	21929	Stotis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Bernatonių k.	G10 K 31
	21948	Geležinkelio tiltas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Bernatonių k.	G10 K 50
12	374	Dvaro sodyba	Alančių	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Alančių k.	G119 K
13	385	Dvaro sodyba	Kučių dvaro sodyba, vad. Bistrampolio	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Kučių k.	G120 K
14	394	Dvaro sodyba	Naudvario	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naudvario k.	G121 K

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

15	26165	Sodyba	Teresdvario	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Bygailių k.	G282 K
16	22674	Sodyba	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Čiūrų (Zaosės) k.	G30 K
17	400	Dvaro sodyba	Pamiškės dvaro sodyba, vad. Paliesės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pamiškės k.	G307 K
18	404	Dvaro sodyba	Puziniškio dvaro sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Puziniškio k.	G84 K
19	22804	Vėjo malūnas su technologine įranga	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gudgalio k.	S282 K
20	22806	Vėjo malūnas su technologine įranga	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Sodeliškių k.	S283 K
21	22808	Vėjo malūnas su technologine įranga	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Mikėnų k.	S284 K
22	10531	Namas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Paliukų k.	S297
23	16636	Namas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pakritižio k.	S299
24	17013	Namas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gilbonių k.	S300
25	1521	Kapinių koplyčia	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Tiltgalių k.	S518
26	16040	Koplyčia-mauzoliejus	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Rodų II k.	S519
27	16041	Koplyčia	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Nevėžninkų k.	S520
28	17010	Tiltas	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Paliūniškio k.	S98
29	30508	Kapai	J., T. Vidugirių	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Palaukių k.	L1670

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

30	23132	Senosios kapinės	Garšvių k. senosios kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Garšvių k.	L521
31	2830	Kapas	A. Palionio kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiesčio k.	L7
32	20647	Žydų senosios kapinės	Ramygalos m.	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujadvario k.	L999
33	25145	Akmenys	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naurašilių k.	M158 K
34	5418	Kalnas	vad. Kopyčkalniu, kitaip Mlečkos kalnu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Burvelių k.	M23
35	6545	Kalnas	vad. Alkos kalnu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Budrionių k.	M69
36	2995	Akmenys su ženklais	Kiaužerių akmenys su ženklais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Kiau	M70
37	4882	Koplytstulpis su skulptūromis	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ibutonių k.	D4
38	4902	Monumentalus kryžius	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ėriškių k.	D5
39	4386	Monumentalus kryžius	vad. "Svirskio kryžiumi"	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gringalių k.	D8
40	4387	Monumentalus kryžius	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ičiūnų k.	D9
41	4897	Koplytstulpis su horeljefais	Koplytstulpis su Šv. Kazimiero, Pietos, Šv. Jurgio, nežinomo šventojo horeljefais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pašilių k.	D32
42	20049	Monumentalus kryžius su horeljefais	Monimentalus kryžius su Švč. M. Marijos, Kristaus, nešančio kryžių, Šv. Jono Nepomuko doreljefais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ibutonių k.	D33
43	14872	Monumentalus kryžius su skulptūra	Nukryžiuotojo	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ičiūnų k.	D119

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

44	28155	Koplytstulpis su horeljefais ir kryžiumi-viršūne	Švč. M. Marijos, Šv. Antano, Nukryžiuotojo, Šv. Kazimiero	Panevėžio aps., Panevėžio sav. sav., Kartanų k.	D120
45	4896	Koplytstulpis su Šv. Jono Nepomuko skulptūra		Panevėžio aps., Panevėžio sav. sav., Šilų k.	D121
46	14882	Koplytėlė	-	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pašilių k.	D153
47	1522	Koplytėlė su skulptūra "Kristus, nešantis kryžių"	su Kristaus, nešančio kryžių, skulptūra baudžiamos panaikinimui atminti	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Memenčių k.	D154 K

Panevėžio rajono kultūros paveldo objektai registruoti Kultūros vertybių registre

7 lentelė

Eil. Nr.	MC	PAVADINIMAS	ADRESAS	KODAS	IP Nr.	La Nr.
1.	20627	Lietuvos partizanų bunkerų liekanos	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Gitėnų mš. 161 kv.	-	2620	-
2.	15089	Skulptūrinis memorialas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Staniūnų miškelis, Velžio apyl.	D V4178	-	-
3.	15357	Dekoratyvinė skulptūra "Nevėžis"	Panevėžio aps., Panevėžio sav., miesto aeracijos stotis	D V4422	-	-
4.	389	Linkavičių (Linkaučių, Slabados) buv. dvaro sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Linkavičių k.	-	491	413/1756
5.	11048	Kapinės (nužudyti taryb. piliečiai)	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Žaliosios g-ja, 52 kv.	I V450	-	-
6.	11059	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvos g-ja, 52 kv.	I V461	-	-
7.	11060	Kapinės ir paminklinis akmuo (palaidoti taryb. piliečiai)	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Staniūnų miškelis, Velžio apyl.	I V462	-	-
8.	15719	Koplytstulpis su ornamentuotu kryželiu, Nukryžiuotojo, Šv. J	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Alančių k.	D V4791	-	-
9.	9921	Kryžius su 4 bareljefais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Alančių k.	D V1923	-	-
10.	376	Buv. dvaro I sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Aukštadvario k.	-	477	413/1790
11.	11058	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Biliūnų k.	I V460	-	-

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

12.	378	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Daniliškio k.	-	479	413/1757
13.	16794	Kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Daniliškių k.	I V1037	-	-
14.	12562	I-ojo pas. karo rusų karių kapai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Dembavos k.	-	2597	-
15.	6568	Senkapis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Dikonių k.	A V846	-	-
16.	6562	Senkapis, vad. Prancūzų kalneliu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Drulupio k.	A V840	-	-
17.	4391	Koplytėlė su Šv. Agotos skulptūra	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Fermos k.	-	1895	413/1784
18.	4383	Stogastulpis dviaukštis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Garšvių k.	-	1887	413/1759
19.	11281	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Giniūnų k.	-	481	413/1794
20.	382	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Jotainių k.	-	483	413/1747
21.	383	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Jutkonių k.	-	484	413/1773
22.	9926	Paminklas su Jono Nepomuko skulptūra	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Keravos k.	D V1928	-	-
23.	5425	Senkapis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Kiūčių k./Linonių k.	A R739	-	-
24.	17090	Krekenava	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Krekenavos mst.	U V21	-	-
25.	9883	Stogastulpis triaukštis su ornamentuotu kryželiu ir skulptūr	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Krekenavos mst.	D V1885	-	-
26.	10758	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Krekenavos mst.	IV156		

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

27.	11050	Kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Krekenavos mst.	I V452	-	-
28.	11049	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Krekenavos mst.	I V451	-	-
29.	12163	Pastatas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Krekenavos mst.	I V831	-	-
30.	9927	Stogastulpis...	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Kučių k.	D V1929	-	-
31.	387	Leonardavos buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Leonardavo k.	-	489	413/1762
32.	388	Liboriškio buv. dvaro sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Liboriškio k.	-	490	413/1775
33.	390	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Liūdynės k.	-	492	413/1749
34.	17014	Kapai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Liūdynės k.	I V1258	-	-
35.	12340	Partizaninio jud. dalyvių užkasimo vieta	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Mikėnų k.	-	-	278/3
36.	393	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Mitriūnų k.	-	494	413/1763
37.	20645	Žydų senosios kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiestis	-	2745	-
38.	17280	Kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiestis	I V1349	-	-
39.	15533	Antkapinė skulptūra "Angelas" 1905 m. sukilimo aukoms atmint	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiestis	D V4605	-	-
40.	10530	Kapai ir paminklas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiestis Margytės	I R199	-	-
41.	6549	Senkapis, Milžinkapiu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiesčio k.	A V826	-	-

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

42.	4385	Kryžius su Nukryžiuotojo skulptūra	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Orelių k.	-	1889	413/1764
43.	20053	Kryžius su Nazaretiečio ir Marijos horeljefais	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Padvarninkų k.	D R1264	-	-
44.	9896	Stogastulpis triaukštis su ornamentuotu kryželiu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Paistrio k.	D V1898	-	-
45.	4401	Pajuostės dvaro sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pajuosčio k.	-	-	212
46.	12560	I-ojo pas. karo karių kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Palaukių k.	-	2598	-
47.	401	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Paliūniškio k.	-	502	413/1753
48.	12561	I-ojo pas. karo karių kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Paliūniškio k.	-	2599	-
49.	4388	Stogastulpis triaukštis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pajstrio k.	-	1892	413/1783
50.	16637	Paminklinis akmuo	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Pašilių k.	I V880	-	-
51.	4390	Kryžius	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Perekšlių k.	-	1894	413/1795
52.	15720	Koplytstulpis su ornamentuotu kryželiu, Marijos, Jono Nepomu	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Preidžių k.	D V4792	-	-
53.	15534	Mykolo Straševičiaus antkapinis paminklas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvos mst.	D V4606	-	-
54.	20646	Žydų senosios kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvos mst.	-	2749	-
55.	11054	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvos mst.	I V456	-	-
56.	9898	Skulptūra "Šv. Florijonas" ant stulpo	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Raguvos mst.	D V1900	-	-

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

57.	16795	Kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ramygala	I V1038	-	-
58.	17101	Ramygala	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ramygala	U V32	-	-
59.	9910	Kryžius su Šv. Kazimiero, Marijos Maloningosios ir 2 nežinom	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ramygala	D V1912	-	-
60.	11055	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ramygala	I V457	-	-
61.	4899	Koplytstulpis dviaukš. su orn. kryželiu, Jono Nepomuko, Pieto	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ramygala Panevėžio 26	D R807	-	-
62.	5427	Senkapis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Rimiškių k.	A R741	-	-
63.	406	Rodų II buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Rodų k.	-	505	413/1766
64.	11057	Kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Smilgių k.	I V459	-	-
65.	9917	Stogastulpis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Smilgių k.	D V1919	-	-
66.	4389	Stogastulpis dviaukštis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Smilgių k.	-	1893	413/1797
67.	11280	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Staniūnų k.	-	507	413/1751
68.	11061	Kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Uliūnų k.	I V463	-	-
69.	402	Upytės buv. dvaro II sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Upytės k.	-	509	413/1799
70.	15872	Sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ustronės k.	AtV901	-	-
71.	16752	Svirnas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ustronės k.	I V986	-	-

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

72.	4384	Kryžius	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ustronės k.	-	1888	413/1767
73.	6567	Senkapis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Užkalnių k.	A V845	-	-
74.	14873	Stogastulpis su skulptūromis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Užliausių k.	D V3962	-	-
75.	409	Buv. dvaro sodybos fragmentai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Vadaktėlių k.	-	511	413/1780
76.	11052	Kapas Knygnešių Kazimiero Ūdros (Ūdro, Ūdrio) ir Augustės Ūdraitės kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Vadaktėlių k.	IV454	-	-
77.	410	Buv. dvaro sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Vadaktų k.	-	512	413/1768
78.	17281	Paminklas ir kapai	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Vadoklių mst.	I V1350	-	-
79.	12339	Partizaninio jud. dalyvių užkasimo vieta II	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Vadoklių mst.	-	-	278/2
80.	12338	Partizaninio jud. dalyvių užkasimo vieta I	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Vadoklių mst.	-	-	278/1
81.	14883	Koplytstulpis su ornamentuotu kryželiu, Jono Nepomuko skulpt	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Valiliškių k.	D V3972	-	-
82.	14885	Koplytstulpis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Velžio k.	D V3974	-	-
83.	6581	Senkapis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Zubiškių k.	A V859	-	-
84.	20054	Juozo Balčikonio antkapinis paminklas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ėriškių k.	D R1265	-	-
85.	10532	Kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ėriškių k.	I R202	-	-
86.	9908	Koplytėlė su ornamentuotu kryželiu ir nežinomo šventojo skul	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Šilų k.	D V1910	-	-

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita

87.	9893	Koplytėlė prie medžio su skulptūromis	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Švenčiuliškių k.	D V1895	-	-
88.	20644	Žydų senosios kapinės	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Švenčiuliškių k.	-	2748	-
89.	403	Buv. dvaro sodyba	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Ūdrų k.	-	510	413/1758
90.	31184	Knygnešio Povilo Vidugirio kapas	Panevėžio aps., Panevėžio sav., Naujamiesčio sen., Vadaktėlių k.			
91.	31056	Vadaktėlių Šv. Jono Nepomuko bažnyčia	Panevėžio aps., Panevėžio r., Naujamiečio sen., Vadaktėlių k.			
92.	31268	Upytės Šv. Karolio Baromejaus bažnyčios satinių kompleksas	Panevėžio aps., Panevėžio r., Upytės sen., Upytės k.,			
93.	4430	Sinagoga	Panevėžio aps., Panevėžio r., Raguvos mstl., Nevėžio g. 9,	S249		

Saugomiems objektams ir jų teritorijoms gali būti nustatyti šie saugojimo režimai: rezervatinis, autentiškos paskirties ir tausojamo naudojimo.

Rezervinis režimas taikomas tiems kultūros paveldo objektams, kuriuos tikslinga išsaugoti, kad ateityje būtų galima juos iširti, panaudojant didesnes mokslų galimybes. Šiuose objektuose draudžiama mokslinius duomenis galinti sunaikinti veikla – ardomieji tyrimai, tvarkybos darbai, ūkinė veikla. Objektų, kuriems taikomas rezervinis režimas, sąrašą tvirtina kultūros ministras.

Autentiškos paskirties režimas nustatomas tiems kultūros paveldo objektams, kurių naudojimas pirminiu ar istoriškai susiklosčiusiu būdu užtikrintų jų priežiūrą ir geriau nei kitoks naudojimas atskleistų saugomo objekto vertingąsias savybes.

Tausojamo naudojimo režimas nustatomas tiems kultūros paveldo objektams, kuriems išsaugoti tikslinga parinkti tokį naudojimo būdą ir pritaikymą, kad mažiausiai būtų sužalotos objekto vertingosios savybės, o valdytojas būtų suinteresuotas jį prižiūrėti.

Didelė dalis rajono kultūros paveldo vertybių yra įvairių rūšių palaidojimai (laidojimo vietos, pilkapiai, kapinynai ir kt.). Tik dalis jų tinkama pritaikyti turizmui. Didžioji dalis yra nelankytina, arba gali būti tik labai specializuotos rūšies turizmo objektais. Dauguma paminklo statusą turinčių objektų yra archeologijos objektai (piliakalniai, pilkapynai).

Visų objektų, įrašytų į Kultūros vertybių registrą, teritorijoms ir jų apsaugos zonoms yra taikomi Lietuvos Respublikos Vyriausybės specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų XIX p. reikalavimai (Žin., 1992-08-10, Nr. 22-652). Archeologijos paveldo objektų tvarkybai nustatoma konservavimo kryptis (Lietuvos teritorijos bendrasis planas, 21 str.). Visos neveikiančios kapinės tvarkomos pagal Kapinių tvarkymo taisyklės. Jų teritorijoms nustatoma pagrindinė tikslinė konservacinė žemės naudojimo paskirtis (Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 20 str.).

Jeigu objektų, įrašytų į Kultūros vertybių registrą, apsaugos zonos nėra nustatytos, joms taikomi nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 9 str. 5 p. reikalavimai. Institucija, priėmusi sprendimą inicijuoti kultūros paveldo objekto skelbimą saugomu arba jau saugomo objekto naujai aptiktos vertingosios savybės nustatymą bei apsaugos reikalavimų pakeitimą, gali iki 6 mėnesių apriboti ar uždrausti darbus, kurie pačiame objekte, jo teritorijoje ar apsaugos zonoje galėtų pažeisti vertingąsias savybes. Jei teritorija ir apsaugos zona nenustatytos, apriboti ar uždrausti darbus galima iki 250 metrų atstumu nuo objekto. Jeigu dėl nepalankių klimato sąlygų trūkštami tyrimai neatliekami, terminas gali būti pratęstas. Bendras uždraudimo vykdyti darbus terminas negali būti ilgesnis negu 8 mėnesiai. Per šį terminą šio įstatymo nustatyta tvarka turi būti atlikti trūkštami tyrimai, parengtas ir suderintas teritorijos ir apsaugos zonos ribų projektas, reikalui esant, statinys užkonservuotas ir atlikti kiti kultūros paveldo objekto skelbimo saugomu procedūros veiksmai.

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektai naudojami, atsižvelgiant į jų vertingąsias savybes ir teritorinį kontekstą. Pirmoje eilėje tvarkomi reikšmingiausi Panevėžio rajono nekilnojamojo kultūros paveldo objektai ir kiti išskirtinės reikšmės kultūros paveldo objektai.

Svarbiausios dabartinės kultūros paveldo apsaugą įtakančios problemos:

- nepakankamas kultūros paveldo objektų tvarkybos finansavimas. Neskiriant daugiau lėšų paveldo išsaugojimo darbams, daugės pasižyminčių kultūrine verte, tačiau blogos arba avarinės fizinės būklės objektų. Neskiriant papildomo finansavimo archeologijos objektų tvarkymui ir priežiūrai (piliakalnių ir pilkapių), išliks jų kultūrinės ir rekreacinės vertės nykimo tendencijos;
- nepakankamas užstatymo reguliavimas teritorijų kultūrinės vertės išsaugojimo aspektu. Dalis naujų statybų vykdomos, neatsižvelgiant į saugomų objektų vizualinės apsaugos reikalavimus bei saugomos teritorijos statuso neturinčių, tačiau kultūrine ar istorine verte pasižyminčių objektų išsaugojimą.

6.2.3. Gamtinis karkasas

Gamtinis karkasas - tai vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, juridiskai įteisintas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ir saugomų teritorijų įstatymuose. Gamtinis karkasas visas gamtinio pobūdžio saugomas teritorijas ir kitas ekologiškai svarbias bei pakankamai natūralias teritorijas, garantuojančias bendrąjį kraštovaizdžio stabilumą, jungia į bendrą kraštotvarkinę ekologinio kompensavimo zonų sistemą. Jo paskirtis - ne tik sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo sistemą, užtikrinti ryšius tarp gamtinių saugomų teritorijų, bet ir saugoti natūralų kraštovaizdį, biologinę įvairovę, gamtinius rekreacinius išteklius, sudaryti sąlygas augalų ir gyvūnų migracijai ir miškų atkūrimui, optimizuoti agrarinio kraštovaizdžio struktūrą geoekologiniu požiūriu, reguliuoti agrarinės veiklos plėtrą, kraštovaizdžio intensyvaus sukultūrinimo - užstatymo gyvenamaisiais bei pramonės rajonais - plėtrą. Gamtinis karkasas nėra ištisinis žalių juostų tinklas, jis sujungia įvairios paskirties teritorijas: gamtinius rezervatus, gamtinius bei kompleksinius draustinius, valstybinius parkus, apsaugos zonas bei saugomus gamtos išteklių sklypus, įvairias rekreacines, miškų ūkio, taip pat ribojamos agrarinės veiklos zonas. Į gamtinį karkasą įjungiamos natūralios bei pusiau natūralios ekosistemos. Gamtinį karkasą sudaro:

- geoekologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, požeminių vandenių intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;
- geosistemų stabilizavimo arealai ir ašys – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat teritorijos, reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai bei grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;
- migracijos koridoriai - slėniai, raguvynai, dubakloniai ir kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi geodinaminė bei bioinformacinė apykaita, augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Pagal svarbą gali būti skiriamos europinės, nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės gamtinio karkaso dalys. Visas šias geoekologiškai aktyvias teritorijas sujungus į vientisą sistemą, galima valdyti kompensacines kraštovaizdžio funkcijas bei garantuoti jo struktūros stabilumą.

Panaudojant 1989 m. Vilniaus universitete paruoštą valstybinio lygmens (M 1:300 000) gamtinio karkaso schemą, išskirta Panevėžio rajono savivaldybės gamtinio karkaso struktūra. Šiaurinėje Panevėžio rajono savivaldybės dalyje, Nevėžio ir Lėvens upių vandenskyra (tarp Nemuno ir Lielupės baseinų) praeinanti regioninė tarpsteminio stabilizavimo ašis yra hierarchiškai svarbiausias gamtinio karkaso elementas. Tai jautri ir ypatingai vertinga teritorija, kurioje ypač svarbūs miškų masyvai, sulaikantys vėją ir saugantys vandens kokybę.

Kitas labai svarbus Panevėžio rajono savivaldybės gamtinio karkaso elementas - šiaurės rytinėje dalyje esantis, regioninis vidinio stabilizavimo mazgas. Jis apjungia Žaliosios girios ir prie jos prisišliėjusių miškų masyvus.

Reikšmingi ir upių slėniais vingiuojantys bei gamtines teritorijas jungiantys migracijos koridoriai. Nevėžio, Lėvens ir Pyvesos upių senslėniai - regioniniai slėninės migracijos koridoriai. Kiti, didesni, Nevėžio ir Lėvens intakai su savo slėniais ir pakrančių medynais yra rajoniniai slėninės bei dubakloninės migracijos koridoriai.

Rajono savivaldybėje, apjungdami didesnius miškų masyvus, mozaikiškai išsibarstę rajoniniai ir svarbiausi vietiniai vidinio stabilizavimo mazgai. Likusios Panevėžio rajono

savivaldybės teritorijos dalys yra vietinio lygmens gamtinio karkaso elementai.

Panevėžio rajono savivaldybėje esančiame gamtiniame karkase yra pažeistų karkaso teritorijų, praradusių natūralią kraštovaizdžio struktūrą ir vertingiausias gamtinius elementus bei negalinčių atlikti ekologinio kompensavimo funkcijų. Gamtinės migracijos koridoriai labiau atliktų savo funkcijas, jei jų pakrantės (bent pakrantės apsaugos juostoje) būtų apželdintos, kiek įmanoma natūralesne, žoline augmenija ar medynais. Deja, kai kuriose regioninių ir rajoninių migracijos koridorių atkarpose gamtinė įvairovė yra nuskurdinta. Didžiausią žalą gamtinio karkaso būklei daro intensyvi antropogeninė veikla: urbanizacijos plėtra, žemės ūkis, nekontroliuojama rekreacija. Dėl šių, gamtinę aplinką neigiamai veikiančių procesų, daug kur funkciniai biotos ryšiai yra pažeisti.

6.2.4. Rekreacinės teritorijos ir ištekliai

Kraštovaizdžio estetinę vetę lemia miškų masyvų, ežerų, tvenkinių, upių ir jų slėnių, išlikusių natūralių pievų ir ganyklų, kitų natūralių biotopų, kurie užtikrina biologinę įvairovę ir jos išsaugojimą, gausa. Rekreacinių teritorijų sistemą Panevėžio rajono savivaldybėje sudaro paviršinio vandens telkiniai, miškai, bendro naudojimo želdiniai ir želdynai, parkų teritorijos bei kitos visuomeninės bendrojo naudojimo teritorijos.

Rajono savivaldybės teritorijoje gamtinių išteklių, tinkamų rekreacijai, nėra daug. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytas rekreacinių arealų patrauklumo kategorijas ir rekreacinės plėtros galimybes Panevėžio rajono savivaldybė patenka į mažo rekreacinio potencialo zoną, kurios kraštovaizdį sudaro lygumos su eglėnais ir lapuočių giraitėmis, šiaurritinėje dalyje pereinančios į banguotą lygumą, apaugusią mišriais pušų ir eglių miškais.

Pagrindinius rekreacinės aplinkos išteklius sudaro gamtine bei kultūrine verte išsiskiriančios vietovės, rekreaciniai miškai, stambesni, poilsiavimui tinkantys paviršinio vandens telkiniai. Daugeliu atvejų rekreacinės teritorijos sutampa su želdynų teritorijomis. Kadangi Panevėžio rajono savivaldybėje ežerų mažai, didžiausią rekreacinį potencialą ir lankomumą turi didesnių upių pakrantės, Panevėžio priemiesčiuose esantys tvenkiniai ir ežerai, kiti, ypač arčiau gyvenamųjų teritorijų esantys didesni vandens telkiniai. Pamėgtos poilsio vietos yra prie Lėvens (Paliūniškio gyvenv.), Juostos (pakrantė ties Tekeriškiais), Juodos (Velžio gyvenv.), Sanžilės (Lėvens ir Sanžilės santakos pakrantė) ir, žinoma, Nevėžio (dešinysis krantas Velželyje ir kt.) upių bei Molainių, Paviesėčių (pusiasalyje) (Naujamiesčio sen.), Staniūnų ir „Ekranos“ gamyklos (Velžio sen.) tvenkinių. Taip pat svarbūs gamtos ir kultūros paveldo objektai. Panevėžio rajono savivaldybėje yra buvusių dvarų sodybų, piliakalnių, pilkapių. Vertingas rajono akcentas - siaurojo geležinkelio kompleksas.

Dauguma rekreacinių rajono teritorijų vertinamos tik patenkinamai, nes nėra pritaikytos turizmui (nepakankama infrastruktūra arba jos išvis nėra, netvarkoma aplinka). Menka infrastruktūra sudaro sąlygas neorganizuotiems turistams teršti aplinką. Padėtį pagerintų parengti ir įgyvendinti rekreacijai naudojamų ir tinkamų teritorijų specialieji ir detalieji planai.

Panevėžio rajono savivaldybėje šiuo metu rekreacija ir turizmas labiau orientuoti į pavienius gyventojus ir atsitiktinius svečius. Trūksta informacijos apie rekreacinių teritorijų pasiskirstymą privačioje ir valstybinėje žemėje. Savivaldybės mastu nėra parengta rekreacinių teritorijų schema, jos nėra apibrėžtos. Esamą padėtį turėtų pagerinti įgyvendinti rengiamo Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniai. Jie įteisins rekreacines teritorijas, užtikrins jų plėtrą ir vystymą.

Vandens turizmas Panevėžio rajono savivaldybės upėmis nėra populiarus nei vietinių, nei atvykstančių poilsiautojų tarpe. Nepopuliarumą įtakoja ne tik gamtinės sąlygos, bet ir

nepakankama infrastruktūra.

Paviršinio vandens telkiniai rekreacijai ir sportui gali būti naudojami vadovaujantis Vandens įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, Turizmo įstatymo bei Saugomų teritorijų įstatymo nustatytais reikalavimais. Maudyklų naudojimas ir maudyklų vandens kokybės rodikliai turi atitikti sveikatos apsaugos ministro nustatytų visuomenės sveikatos saugos reglamentų (higienos normų) reikalavimus.

Rekreacinei plėtrai labai svarbus esamų ir naujų želdinių ugdymas, sėkmingas želdynų sistemos formavimas. Želdiniai – žmogaus pasėti, pasodinti ar išaugę natūraliai įvairių kategorijų (medžiai, krūmai, krūmokšniai, puskrūmiai, vijokliai, gėlės, žoliniai) augalai. Panevėžio rajono savivaldybės „žaliuosius plotus“ sudaro miestelių bendrųjų erdvių parkai ir skverai, upių pakrančių ir infrastruktūros apsauginiai želdiniai, mišku apaugusios teritorijos. Tai nemažos teritorijos, reikalaujančios specializuoto tvarkymo, pritaikant rajono gyventojų poilsui.

Želdynai - tai ne mažesni kaip 5 arų želdinių žemės sklypai, kuriuose gali būti mažųjų kraštovaizdžio architektūros, inžinerinių ir laikinų statinių. Želdynai klasifikuojami į atskiruosius (rekreacinės paskirties; mokslinės, kultūrinės ir memorialinės paskirties; apsauginės ir ekologinės paskirties) ir priklausomuosius (gyvenamųjų teritorijų; visuomeninės paskirties teritorijų; pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijų; komercinės paskirties objektų teritorijų; inžinerinės infrastruktūros teritorijų; rekreacinių teritorijų; kitų teritorijų) želdynus. Želdynai gerina teritorijos estetinį vaizdą, užtikrina ekologinį stabilumą. Jie gerina oro sudėtį, teigiamai veikia mikroklimatą, mažina oro užterštumą, slopina triukšmą, apsaugo teritorijas nuo erozijos. Želdynų funkcijos priklauso nuo jų savybių ir poveikio aplinkai galimybių. Turtinga ir gerai suplanuota želdynų sistema sudaro gyventojams geras sąlygas gyventi, dirbti ir ilsėtis. Vientisai želdynų sistemai formuoti naudojami esami gamtiniai išteklių – reljefo elementai, upės ir upeliai, jų pakrantės, slėniai, šlaitai, miškai, esami želdiniai ir kitos vertingos gamtos teritorijos. Kuriant želdynų sistemą, siekiama išlaikyti optimalius užstatytų ir atvirų (žaliųjų), gyventojų poilsui ir sveikatai skirtų teritorijų, ploto santykius, o taip pat išsaugoti ekologinius, funkcinius ryšius, estetinę aplinkos vertę. Taip pat svarbu išsaugoti esamus vertingus želdinius ir į želdynų sistemą įtraukti gamtinio karkaso dalis, išlaikant gamtinį jų prioritetą. Želdynų sistemoje turi būti sudaromos prielaidos ugdyti želdinius, plėstis jų rūšinei sudėčiai, tinkamai eksploatuoti ir saugoti nuo degradacijos.

Bendrojo naudojimo teritorijose, kuriose yra želdinių, draudžiama: kirsti ir laužyti medžius, krūmus, jų šakas, lapus, žiedus ir kitaip žaloti, mindžioti gėlynus, skinti bei rauti gėles, ardyti veją; genėti medžius, nesilaikant teisės aktuose nustatytų medžių genėjimo urbanizuotose teritorijose reikalavimų; sodinti medžius ir krūmus, pažeidžiant teisės aktuose numatytus specialius reikalavimus; kūrenti laužus ne tam pritaikytose vietose, deginti nukritusius lapus, žolę ir kitas atliekas; užvažiuoti statant automobilius ant neuždengtų specialiomis grotelėmis pomedžių; be leidimo važinėti visų rūšių transporto priemonėmis žaliuosiuose plotuose, kuriuose neįrengta kieta danga; be leidimo statyti kioskus ar kitokius laikinus statinius; be leidimo žaisti grupinius sportinius žaidimus, rengti kultūrinius renginius ne tam tikslui skirtose vietose; be leidimo važinėti parkuose, miško parkuose bei miškuose visų rūšių motorinėmis transporto priemonėmis; ganyti gyvulius, be pavadėlio vedžioti šunis, statyti palapines; laužyti ir gadinti parkų inventorių, įrenginius ir pastatus; ardyti skruzdėlynus ir paukščių lizdus; kabinti ant medžių sūpuokles ir skelbimus, džiauti skalbinius, kalti vinimis prie medžių bet kokius įrenginius; be leidimo statyti reklaminius statinius; be leidimo organizuoti masinius renginius; teršti teritoriją šiukšlėmis, buitinėmis ir pramoninėmis atliekomis; plauti visų rūšių transporto priemones; atlikti kitus veiksmus, kuriais žalojami medžiai, krūmai ir kiti želdiniai. Statyti transporto priemones parkuose, skveruose, upių apsaugos juostose ir kituose žaliuosiuose plotuose galima tik tam tikslui įrengtose ir pažymėtose vietose.

6.3. Aplinkos apsaugos problemos Panevėžio rajono savivaldybėje

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos probleminiai aplinkosauginiai arealai (probleminės teritorijos) suprantami, kaip plačias zonas jungiančių probleminių situacijų sankaupos arba atskiros konfliktų teritorijos. Aplinkos apsaugos problemos Panevėžio rajono savivaldybėje nustatytos, apibendrinus gamtinių ir rekreacinių išteklių, kraštovaizdžio, aplinkos kokybės būklės analizės rezultatus.

Aplinkosauginės problemos dažniausiai kyla vykdant urbanistinę plėtrą: tankinant esamas užstatytas ir urbanizuojant naujas teritorijas ir ypač šioms teritorijoms persidengiant su vertingais gamtiniais kompleksais. Taip pat dėl inžinerinės infrastruktūros ir transporto objektų bei trasų, pramoninių ir komunalinių bei kitokių, sukeliančių poveikį aplinkai, teritorijų plėtros ir objektų statybos. Dėl to, planuojant teritorijas, labai svarbus tinkamas jų vietos parinkimas.

Didelėje dalyje Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos gelmių izoliuotumas yra blogas, todėl dideli požeminio vandens plotai silpnai apsaugoti nuo paviršinės taršos. Gruntinių, o tuo pačiu ir požeminių, vandenų užteršimas nitratais galimas žemės ūkio pasklidusios taršos poveikyje. Didelį susirūpinimą kelia ir taškiniai požeminio vandens taršos židiniai (ypatingai užteršti šachtiniai šuliniai).

Panevėžio rajono savivaldybėje, daug rūpesčių, susijusių su aplinkos apsauga, kelia transportas. Aukštas ir pastoviai didėjantis automobilizacijos lygis, tranzitas ir krovinių pervežimų mastai didina oro užterštumą. Nemažai aplinkos problemų sukelia tarša triukšmu. Tai ypač aktualu teritorijoms, esančioms šalia transporto koridorių.

Tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas jautriose gamtinio karkaso dalyse bei kitokiose, gamtiniu požiūriu vertingose teritorijose ar paviršinio vandens apsaugos juostose, gali sukelti negrįžtamų neigiamų pasekmių šių teritorijų kokybei, o ilgalaikėje perspektyvoje atnešti daugiau žalos, negu naudos.

Labai apgalvota ir visapusiškai apsvastyta turėtų būti saugomų teritorijų plėtra. Jose draudžiama arba ribojama ūkinė veikla, draudžiama rekreacija, dalis teritorijų gali paversti neprižiūrimomis ir apleistomis vietovėmis.

Panevėžio rajono savivaldybėje išskirtos tokios svarbiausios aplinkos apsaugos problemos:

- urbanizuotų teritorijų plėtra, dėl kurios daroma žala gamtai, blogėja aplinkos kokybė, nyksta estetinė kraštovaizdžio vertė (silpnai reguliuojama miestų plėtra, nereguliuojamas teritorijos užstatymas, nesant planingai išdėstytų komunikacijų, kaimo gyvenviečių plėtra ekologiniu požiūriu jautriose teritorijose);
- ekstensyvus agrarinių teritorijų naudojimas, kai dėl savaiminio jų apaugimo krūmais ir mišku bei vienkieminių sodybų nykimo blogėja kraštovaizdžio būklė (ypač aktualu rekreacinėse teritorijose);
- nereguliuojamas žemės naudojimas intensyviai žemės ūkio veiklai, kai dėl dirvų alinančių žemės ūkio augalų auginimo blogėja dirvožemių ūkinės savybės, didėja grėsmė vandens telkinių taršai nitratai junginiais;
- paviršinio ir gruntinio vandens tarša buitinėmis, pramoninėmis ir lietaus nuotekomis;
- nepakankama požeminio vandens apsauga;
- atmosferos oro tarša iš katilinių, pramonės objektų, elektrinių;
- transporto keliama tarša (oro, triukšmu);
- aplinkos tarša dėl reikalavimų neatitinkančių sąvartynų eksploatavimo.

6.4. Saugomų teritorijų ir gamtinio karkaso vystymas, rekreacinių teritorijų plėtra

6.4.1. Gamtos paveldo apsauga, pritaikymas ir tvarkymas

Vienas iš Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano tikslų – parengti rajono gamtinės aplinkos plėtotės strategiją, kurioje būtų nustatyti gamtinės aplinkos vystymo, tvarkymo ir apsaugos principai. Įgyvendinama tokia strategija prisidėtų prie darnios rajono aplinkos raidos.

Suformuotos Panevėžio rajono savivaldybės gamtinės aplinkos plėtos kryptys, nustatančios saugomų ir vertingesnių gamtinių teritorijų vystymą, padėtų užtikrinti gerą rajono ekologinę būklę.

6.4.2. Nekilnojamojo kultūros paveldo pritaikymas ir tvarkymas

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano kultūros paveldo koncepcinė dalis numato rajono teritorijoje esamo nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkymą ir naudojimą bei prioritėtines teritorinės apsaugos priemones kultūros paveldo vertybėms išsaugoti. Koncepcijoje naudojamos sąvokos ir sprendinių turinys atitinka Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą (Žin., 2004, nr. 153-5571), Savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo taisyklės (Žin., 2007, Nr. 73-2917), Lietuvos nacionalinę darnaus vystymosi strategiją (Žin., 2003, Nr. 89-2039) ir Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą (Žin., 2002, Nr. 110-4852).

Nekilnojamosios kultūros vertybės yra bendrosios kraštovaizdžio formavimo politikos objektas. Jų išsaugojimas ir tvarkymas laikomas integralia Panevėžio rajono plėtos dalimi. Kultūros paveldo išsaugojimas, atgaivinimas ir tinkamas naudojimas ypač svarbus rajono savitumo raiškai.

Dvarų sodybų naudojimo perspektyva siejama su rekreacinio naudojimo plėtra ir turizmu. Į Kultūros paveldo objektų registrą įtrauktos dvarų sodybos tvarkomos pagal jų apsaugos reikalavimus. Kultūros objektai, įtraukti į turizmo maršrutus, turi būti ženklinami prioriteto tvarka ir rengiami intensyvesniam lankymui.

Buvusios dvarų sodybos esančios rekreaciniuose arealuose, taip pat turizmo plėtos zonoje ir netoli jos turi būti pritaikomos turizmo infrastruktūros ir paslaugų objektams kurti, prioritetiškai lankymui pritaikant kultūros paveldo objektus, esančius turizmo plėtos zonoje ir arti jos.

Panevėžio rajono kaimiškosiuose teritorijose vyraujantis žemės ūkis yra būtina sąlyga vertingosioms savybėms ir istoriniam kraštovaizdžiui (smulki kraštovaizdžio sąskaida, tradicinės medžio architektūros paveldo objektų gausa ir autentiškumas, nedidelės dvaro sodybos) išsaugoti (Lietuvos etnografinių kaimų išlikimo ilgalaikė programa, Žin., 2003, Nr. 89-4033).

Planuojama gyvenviečių plėtra privalo atsižvelgti į vertingąsias urbanistikos paveldo savybes. Būtina saugoti vertingus istorinės urbanistinės erdvės struktūros bruožus, medinio architektūros paveldo objektus, vaizdingą gamtinį kraštovaizdį. Rengiant detaliuosius planus, privaloma iš esmės nekeisti susiklosčiusios planinės struktūros, vertingų gamtos ar kultūros elementų, numatyti būdus jiems išryškinti ar atkurti.

Kultūros paveldo objektų sancaupos arealus siūloma tvarkyti, išryškinant dominuojančių kultūros paveldo objektų sąveiką su kitais kultūros paveldo objektais ir gamtine aplinka. Arealų teritorinės apsaugos priemonės nustatomos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentais (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės, Žin., 2005, Nr. 81-2973). Apsaugos teritorinės

priemonės yra konkretizuojamos teritorijų specialiaisiais ir detaliaisiais planais bei objektų, įrašytų į Kultūros vertybių registrą, individualiais apsaugos reglamentais (tipiniai apsaugos reglamentai, jei individualių reglamentų nėra nustatyta).

Lėšos svarbiausių objektų tvarkybai turi būti skiriamos teisės aktų nustatyta tvarka. Turi būti parengtas ir įdiegtas privačių lėšų, panaudotų visuomenei prieinamų registruotų kultūros paveldo objektų tvarkybai, kompensavimo mechanizmas.

Siekiant išsaugoti Panevėžio rajono istorinių miestelių ir kaimo gyvenviečių patrauklumą, tikslinga numatyti ir įgyvendinti socialinės plėtros priemones, skirtas:

- išlaikyti ir stiprinti vietos bendruomenes;
- įtraukti bendruomenes į teritorijų planavimo ir kultūros paveldo išsaugojimo procesus;
- plėtoti medžio statybos tradicijas;
- atgaivinti turgaus tradicijas rajono miesteliuose;
- stiprinti istoriškai susiklosčiusias kultūrinės religines tradicijas.

Reikšmingiausias įgyvendintų Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių poveikis kultūros paveldo vystymo ir apsaugos srityje yra tikėtinas didesnes teritorijas užimantiems rajono nekilnojamojo kultūros paveldo objektams. Gali būti paveiktos ne tik tokių objektų apsaugos zonos, bet ir pačių kultūros paveldo objektų teritorijos. Didžiausias teritorijas Panevėžio rajono savivaldybėje užima: Siaurasis geležinkelis, Pajuosčio, Rodų II, Paliūniškio, Liberiškių, Jotainių, Rodų I, Alančių, Liūdynės, Naudvario, Jasnagurkos, Kibiškio, Kučių vad. Bistrampolio, Staniūnų, Linkavičių (Slabados) ir kitos dvarų sodybos, partizaninio judėjimo dalyvių užkasimo vieta Mikėnų k., Gasparėlių pilkapis.

Daugeliui smulkesnių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų numatomi bendrojo plano sprendiniai gali daryti netiesioginį poveikį. Jį gali sukelti padidėję ar sumažėję gyventojų ar transporto srautai, pakitęs želdinių kiekis, aplinkos būklė ir pan.

Siekiant, kad būtų išsaugoti visi kultūros paveldo objektai, nedegraduotų jų fizinės ir vizualinės apsaugos zonos, būtina rengti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiuosius planus: Panevėžio rajono savivaldybės kultūros paveldo tinklo schemą, saugomų objektų paveldotvarkos projektus, ribų planus.

Rengiant Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius, bus laikomasi paveldosaugos reikalavimų, todėl jie turėtų prisidėti prie nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos gerinimo ir pritaikymo visuomenės naudojimui.

Įvertinus numatomą Panevėžio rajono savivaldybės plėtros poveikį kultūros paveldui ir galimą paveldo pritaikymą, bendrojo plano sprendiniuose bus siūloma:

- skatinti priemones, padėsiančias kultūros paveldą naudoti visuomenės poreikiams tenkinti, pritaikyti jį turizmo reikmėms;
- Panevėžio rajono savivaldybės administracijai inicijuoti svarbiausių ir nedelsiant tvarkytinų kultūros paveldo objektų tvarkymo bei jų apsaugos zonų specialiųjų planų ir paveldotvarkos projektų, padėsiančių išsaugoti rajono kultūros paveldą, rengimą;
- parengti Panevėžio rajono savivaldybės kultūros paveldo tinklo schemą.

Neįgyvendinus bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių, tęstųsi dabar pasireiškiančios neigiamos nekilnojamojo kultūros paveldo pokyčių tendencijos: urbanistikos ir architektūros paveldo kultūrinės vertės menkėjimas, dalies archeologijos objektų fizinės būklės blogėjimas, nepakankamas kultūros paveldo objektų pritaikymas lankymui.

Kultūros vertybių objektų statuso teisinės apsaugos įtvirtinimas, šių objektų teritorijų naudojimo režimų sąsaja su rekreacijos funkcinio prioriteto zonomis sudarys prielaidas skatinti esamų vertybių išsaugojimo ir atkūrimo procesus.

6.4.3. Gamtinio karkaso ugdymas

Plėtoti Panevėžio rajono savivaldybės gamtinę aplinką reiktų ne tik vystant rajono saugomų teritorijų sistemą, bet ir ugdant gamtinį karkasą. Juo labiau, kad būtent bendrojo teritorijų planavimo dokumentams yra numatytas teritorinis gamtinio karkaso sistemos nustatymas. Jis leistų teisinėmis bei planavimo priemonėmis sudaryti išaiškintoms geoekologiškai svarbioms teritorijoms geresnes sąlygas jų vykdomoms kompensacinėms funkcijoms atlikti, kultūrinio kraštovaizdžio struktūrai harmonizuoti.

Gamtinio karkaso paskirtis - užtikrinti ryšius tarp gamtinių saugomų teritorijų bei sukurti vientisą ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, jungiantį vertingas bei pakankamai natūralias gamtinio pobūdžio teritorijas į bendrą kraštotvarkinę ekologinio kompensavimo zonų sistemą.

Gamtinio karkaso teritorijos - labai svarbi daugiafunkcinė sistema, užtikrinanti teritorijos kraštovaizdžio stabilumą, gyvybingumą bei jame vykstančių migracinių ryšių nepertraukiamumą. Funkcionuojantis gamtinis karkasas padėtų saugoti biologinę įvairovę, gamtinius rekreacinius išteklius, sudaryti sąlygas augalų ir gyvūnų migracijai ir miškų atkūrimui, optimizuoti agrarinio kraštovaizdžio struktūrą geoekologiniu požiūriu, reguliuoti agrarinės veiklos ir kraštovaizdžio plėtrą.

Gamtinės aplinkos stabilumo užtikrinimas, palaikant, formuojant ar gausinant gamtinio karkaso elementų kokybę, garantuoja didesnę teritorijos ūkinį potencialą bei geresnę žmonių gyvenamosios aplinkos kokybę.

Gamtinį karkasą sudarančios dalys yra labai susiję ir gyvybiškai priklauso viena nuo kitos. Dėl to, nagrinėjant ir formuojant rajono gamtinę aplinką, negalima apsiriboti vien tik svarbiausiomis gamtinio karkaso struktūros dalimis. Plėtoti Panevėžio rajono gamtinį karkasą reikia kompleksiskai, susiejant visas jo dalis į vieną visumą.

Probleminiai gamtinio karkaso plotai – tai gamtinio karkaso užimamos teritorijos dalys, kurios persidengia su urbanistinio karkaso ašimis ir branduoliais ar yra užimtos kompaktiškai urbanizuotomis (ne sodybinio užstatymo) teritorijomis.

Panevėžio rajono savivaldybėje esančiame gamtiniame karkase yra pažeistų teritorijų, praradusių natūralią kraštovaizdžio struktūrą, vertingiausius gamtinius elementus ir negalintių atlikti ekologinio kompensavimo funkcijų. Kai kuriose regioninio ir rajoninių migracijos koridorių atkarpose gamtinė įvairovė yra nuskurdinta. Didžiausią žalą gamtinio karkaso būklei daro intensyvi antropogeninė veikla: urbanizacijos plėtra, žemės ūkis, nekontroliuojama rekreacija. Dėl šių, gamtinę aplinką neigiamai veikiančių procesų, daug kur funkciniai biotos ryšiai yra pažeisti. Naujai planuojant teritorijų užstatymą upių prieigose, būtina vengti pernelyg didelio jų priartėjimo prie vandens apsaugos juostos. Atsargiai reikia elgtis su mažas vandens tėkmės turinčiais upeliais. Jų pakrantėse turi vyrauti ekologinė atsvara.

Nevėžio ir Lėvens upių vandenskyra (tarp Nemuno ir Lielupės baseinų) praeinančiai regioninei tarpsisteminei stabilizavimo ašiai, Nevėžio ir Šventosios upių vandenskyra ir jų intakų aukštupiais vingiuojančiai rajoniniai tarpsisteminei stabilizavimo ašiai, regioniniams ir rajoniniams slėninės migracijos koridoriams ir vidiniams stabilizavimo arealams reikalingos tarpusavio sąsajos. Deja, didelėje Panevėžio rajono savivaldybės dalyje gamtinių teritorijų sąsajos su vidiniais stabilizavimo mazgais ir tarp kitų struktūrinių gamtinio karkaso elementų yra siplnos arba visai nutrūkę. Atkurti šiuos itin svarbius ryšius padėtų ne tik migracijos koridorių vystymas ir sujungimas su vidiniais stabilizavimo arealais, bet ir žaliųjų jungčių, galinčių atlikti ekologinio kompensavimo funkcijas, formavimas. Tai ypač aktualu Panevėžio priemiesčių teritorijoms. Tokie ekologinio kompensavimo koridoriai galėtų eiti reljefo pažemėjimais, paviršinio vandens telkinių pakrantėmis, apjungti esamas Panevėžio miesto bendro naudojimo teritorijas, priemiesčių miškus bei kitas ekologiškai vertingas teritorijas. Jie ne tik vykdytų

gaminius ryšius, bet ir mažintų oro užterštumą, triukšmo sklidimą, gerintų oro kokybę, mikroklimatą, estetinį teritorijų vaizdą. Funkcionuojančios gamtinės jungtys būtų svarbios viso regiono aplinkos kokybei.

Teigiamą poveikį Panevėžio rajono savivaldybės gamtinio karkaso teritorijų būklei darytų ne tik esamų rajono gamtinio karkaso elementų vystymas, bet ir trūkstančių jo dalių atkūrimas, žaliųjų jungčių tarp visų lygmenų gamtinio karkaso elementų formavimas, mažai antropogenizuotų teritorijų išsaugojimas, želdinių ugdymas vidinio stabilizavimo arealuose. Rajono gamtinio karkaso būklę pagerintų miškingumo didinimas, aplinkos taršos mažinimas.

Skirtingoms struktūrinėms gamtinio karkaso dalims taikytini skirtingi gamtinio kraštovaizdžio išsaugojimo prioritetai, kraštotvarkos kryptis ir priemonės. Tai leistų palaikyti teritorijos ekologinę pusiausvyrą. Gamtinio karkaso funkcinių dalių nuostatas lengviausia realizuoti įvairaus apsaugos pobūdžio saugomose teritorijose ir, priešingai, tai daryti yra sunkiausia gamtinio karkaso ašių sankirtose su urbanizuotomis ar intensyvaus žemės ūkio teritorijomis. Šiais atvejais reikėtų ieškoti alternatyvių sprendimų, tenkinančių skirtingų funkcinių zonų nuostatas.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniuose siūloma nustatyti šiuos gamtinio kraštovaizdžio apsaugos, formavimo bei ūkinio naudojimo pobūdį nusakančius gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo tipus:

- kraštovaizdžio natūralumą gražinančių ir gausinančių elementų atkūrimo;
- palaikančių ir didinančių esamą kraštovaizdžio natūralumą;
- išlaikančių ir saugančių esamą natūralų kraštovaizdžio pobūdį.

Pirmasis kraštovaizdžio formavimo tipas turėtų būti taikomas žmogaus veiklos, pirmiausia agrarinėse, žymiai pakeistose gamtinio karkaso teritorijose. Šios zonos susiformavo dėl netolygaus žemės naudojimo, pažeidžiant ekologinę pusiausvyrą, nesilaikant racionalios gamtonaudos reikalavimų. Tai intensyvaus ūkininkavimo rezultatas, ypač skaudžiai palietęs dalį geoekologinių takoskyrų bei daugumos migracijos koridorių užimamas teritorijas. Šiose zonose kraštovaizdžio formavimas susijęs su natūralios gamtinės aplinkos atkūrimu ir nauju ekologizuoto požiūrio teritorijų naudojimo taikymu.

Teritorijose, kuriose gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai, būtinas laipsniškas perėjimas prie vidutinio stambumo tvaraus ūkio su pašarų gamybos, gyvulininkystės, augalininkystės bei sodininkystės specializacijomis. Skatintinas ekologinių ūkių kūrimas. Šiose teritorijose būtinas žemėnaudos sąskaidos didinimas, įveisiant įvairaus dydžio želdinių juostas bei grupes ar masyvus, taip pat dirbtinių pelkių ir vandens telkinių formavimas. Būtų tikslingas teritorijos miškingumo didinimas mažai našių naudojamų ir nenaudojamų žemių sąskaita. Šiai zonai būtini didžiausi žemėnaudos struktūros pakeitimai ir žemės dirbimo sistemos perorientavimo mastai.

Antrasis kraštovaizdžio formavimo tipas taikytinas mišrios žemės naudmenų mozaikos teritorijose, kuriose kaitaliojasi miškų ir žemės ūkio naudmenos, taip pat smarkiai pakeistos arba pažeistos gamtinės struktūros miškuose. Šių teritorijų tvarkymas yra kur kas sudėtingesnis, nes reikalingas tiek esamų funkcijų suderinimas, tiek atkuriamosios priemonės gamtinės struktūros galioms stiprinti (teritorijų apmiškinimas).

Svarbiausia šių teritorijų naudojimo kryptis turėtų būti vidutinio stambumo ir smulkių ūkių su ganyklinės žemdirbystės (pieno ūkiai ir galvijų auginimas), daržininkystės, sodininkystės specializacijomis vystymas. Esami ūkiai palaipsniui turėtų būti orientuojami į ekologinius ar pereinamojo tipo (tvaraus ūkininkavimo) ūkius. Dalis dirbamų žemių laipsniškai verčiamos į pievas ir ganyklas. Didinama stambių dirbamų laukų masyvų sąskaida, įveisiant apsaugines želdinių grupes bei juostas, formuojant dirbtines pelkes (biogeninių medžiagų kaupimo baseinus). Pageidautinas miškingumo didinimas mažiau našių, taip pat didelio drėgnumo (su silpnai

funkcionuojančia ar nefunkcionuojančia sausinimo sistema) žemių sąskaita, apželdinant ir savaiminės renatūralizacijos keliu.

Trečiasis kraštovaizdžio formavimo tipas turėtų būti taikomas ištisiniais miško masyvais apaugusiose gamtinio karkaso teritorijose, išsaugojusiose natūralų kraštovaizdžio pobūdį bei ekologinio kompensavimo potencialą. Šių teritorijų perspektyva susijusi su racionalaus subalansuoto miškų ūkio tvarkymu, miškų regeneracinio potencialo išsaugojimu, rekreacinio naudojimo reguliavimu bei nustatyto režimo užtikrinimu šiose zonose įsteigtoms ypač saugomoms teritorijoms.

Siektina, kad pagrindinė šių teritorijų naudojimo kryptis būtų tausojantis miškų ūkis, kuriame vykdomi tik sanitariniai miško kirtimai (netaikant plynų kirtimų). Taip pat veikla, susijusi su racionalių šalutinių miško išteklių panaudojimu, poilsinis turizmas rekreaciniu požiūriu atraktyviose vietose bei medžioklė, derinant naudojimo pobūdį su konkrečių teritorijų naudojimo reglamentu. Mišku neapaugusiose teritorijos dalyse tai būtų ekologinio, tausojančio žemės dirbimo sistemos diegimas. Smulkiasklypė daržininkystė, sodininkystė, bei kiti alternatyvūs verslai, būdingi skirtingiems etnografiniams regionams.

Ugdant Panevėžio rajono savivaldybės gamtinį karkasą ir gamtinės aplinkos sąsajas su gamtinio karkaso elementais bendrojo plano sprendiniuose bus siūloma:

1. Tarpsisteminio stabilizavimo ašyse sukurti patikimo geoekologinio potencialo gamtinį karkasą, padidinant miškingumą iki 80 ir daugiau procentų.
2. Regioniniuose slėninės migracijos koridoriuose atkurti želdinius pažeistose vietose.
3. Rajoniniuose slėninės migracijos koridoriuose didinti želdinių ir daugiametės žolinės augalijos kiekį.
4. Formuoti naujus rajoninius migracijos koridorius.
5. Formuoti žaliąsias ekologinio kompensavimo jungtis ir didinti gamtinio karkaso vientisumą tarp miesto ir užmiesčio gamtinio karkaso struktūrų.
6. Skatinti vietinių želdinių kiekio didinimą.
7. Formuoti apsauginius želdynus prie svarbiausių susisiekimo koridorių.
8. Dėmesį skirti rekreacinėse teritorijose trūkstamos infrastruktūros įrengimui.

Regioninės ir rajoninės tarpsisteminio stabilizavimo ašys. Teigiamą poveikį tarpsisteminio stabilizavimo ašims darytų miškingumo didinimas. Siektina, kad miškingumas jose būtų ne mažesnis nei 80 %.

Regioniniai migracijos koridoriai. Tose regioninių migracijos koridorių dalyse, kuriose gamtinės biocenozės yra skurdžios, tikslinga didinti želdynų kiekį. Regioninių migracijos koridorių biologinė įvairovė turi būti formuojama, atsižvelgiant į upių slėnių tipą ir dirvožemį. Didinant regioninių migracijos koridorių vientisumą, siektina, kad upių pakrantėse dominuotų ne žolinė augmenija, o krūmai ar medynai. Upių pakrančių apsaugos juostas – slėninės migracijos koridorius - tikslinga apželdinti vandens apsauginiais ir priešeroziniais želdiniais.

Rajoniniai migracijos koridoriai. Reikšmingų gamtinio karkaso elementų - rajonių slėninės migracijos koridorių - vystymas ir nutrūkusių koridorių grandžių atkūrimas, taip pat naujų rajoninio lygmens slėninės migracijos koridorių formavimas, yra svarbūs Panevėžio rajono savivaldybės gamtinio karkaso ugdymo uždaviniai.

Urbanizuotose migracijos koridorių dalyse biologinės migracijos srautai yra pažeisti, todėl siektina atkurti sunaikintus pakrančių biotopus, o išlikusiose sąlyginai natūraliose jų atkarpose išsaugoti esamą gamtinę aplinką ir formuoti naujus želdynus. Retas užstatymas ir žemės naudmenų struktūroje vyraujančios žemės ūkio naudmenos (ypač ganyklos) lemia normalų medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaitos funkcionavimą, augalų bei gyvūnų rūšių migraciją.

Siekiant išsaugoti ir pagerinti rajoninių migracijos koridorių funkcionalumą, upių ir upelių pakrantės apsaugos zonose rekomenduojama didinti želdinių kiekį, pakrantes apželdinti kiek įmanoma natūralesne, žoline augmenija ar medynais, vandens apsauginiais ir priešeroziniais želdiniais. Žoline augmenija apaugusiose žemės naudmenose būtų pageidaujamas didesnis daugiametėmis žolėmis apsėtų plotų kiekis.

Gamtinius ryšius padėtų atgaivinti ne tik ugdomi, plečiami ir gausinami pakrančių želdynų plotai esamuose rajoniniuose migracijos koridoriuose, bet ir naujų rajoninių migracijos koridorių suformavimas. Labai svarbus želdinių ugdymas Panevėžio miesto teritorijose. Pagerėjusi miesto ekologinė būklė teigiamai veiktų viso Panevėžio rajono aplinkos kokybę.

Bent iš dalies atstatytos gamtinio karkaso migracinės funkcijos pagerintų Panevėžio rajono savivaldybės ekologinę situaciją.

Vidinio stabilizavimo mazgai. Mažiausiai pažeisti vidinio stabilizavimo arealai reikalauja minimalaus įsikišimo, t.y. natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio saugojimo ir išlaikymo. Labiau pažeistiems vidinio stabilizavimo mazgams būtinas esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas. Labiausiai pažeistiems regioniniams ir rajoniniams vidinio stabilizavimo arealams būtinas kraštovaizdžio natūralumą atkuriančių elementų grąžinimas ir gausinimas.

Silpnai antropogenizuotų teritorijų išsaugojimas ir želdynų plėtojimas vidinio stabilizavimo arealuose padėtų jiems vykdyti ekologines funkcijas.

Vietinio lygmens gamtinio karkaso teritorijose, kuriose biologinė įvairovė yra nuskurdinta, rekomenduojama didinti želdinių kiekį.

Prognozuojama, kad Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcinių sprendinių įgyvendinimas neturės neigiamų pasekmių augalų ir gyvūnų rūšių buveinėms, gyvūnų migracijos keliams ar populiacijų gausai, o gamtinės aplinkos stiprinimo sprendiniai bus palankūs rajono biologinės įvairovės išsaugojimui, gamtinių buveinių būklės gerinimui.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano gamtinio karkaso vystymo sprendinių pasekmės turėtų būti jaučiamos ne tik konkrečioms rajono teritorijos dalims, bet ir viso rajono ir regiono gamtinės aplinkos būklei. Nepageidaujamas poveikis nenumatomas rajone esančioms saugomoms ir svarbioms gamtinėms teritorijoms. Planuojami sprendiniai tikslingai nukreipti į šioms teritorijoms neigiamo poveikio galimybių išvengimą.

Numatomas Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso elementų ugdymas leis padidinti kraštovaizdžio ekologinę įvairovę bei stiprinti jo kompensacinį potencialą didėjančiai antropogeninei apkrovai. Rajono gamtinės aplinkos tvarkymo kryptių įgyvendinimas skatins gamtinės aplinkos ekologinio pilnavertiškumo didinimą.

6.4.4. Rekreacinių teritorijų plėtra

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoje gamtinių išteklių, tinkamų rekreacijai, nėra daug. Vadovaujantis šalies teritorijos bendrajame plane išskirtais rekreaciniais arealais ir jų rekreacinio potencialo įvertinimu, Panevėžio rajone nustatyti gana mažą ir mažą rekreacinį potencialą turintys arealai. Jų kraštovaizdį sudaro lygumos su eglėmis ir lapuočių giraitėmis, šiaurietinėje dalyje pereinančios į banguotą lygumą, apaugusią mišriais pušų ir eglių miškais. Rajono rekreaciniai arealai sudaro lokalinės svarbos Kėdainių – Panevėžio rekreacinę sistemą. Intensyvi rekreacinė plėtra čia nenumatoma.

Panevėžio apskrities teritorijos bendrajame plane, plėtojant rekreacijos ir kultūros paveldo teritorijas, išskirta 30 resursinių arealų, iš kurių Panevėžio rajone yra 8: Krekenavos, Ramygalos, Karsakiškio, Smilgių, Žibartonių, Jotainių – Miežiškių, Raguvos – Vadoklių, Linkaučių. Kiekvienas jų turi rekreacinių resursų potencialo pobūdį pagal: gamtinės aplinkos išteklių

turtingumą; kultūros paveldo turtingumą; rekreacinės aplinkos sveikumą; rekreacinės aplinkos atsparumą. Pagal apibendrintas rekreacijos ir turizmo teritorinės plėtros galimybes rajono rekreaciniai rekursiniai arealai priskirti šioms rekreacinio potencialo kategorijoms:

- daugiau nei vidutinio potencialo kategorijai – Krekenavos, Karsakiškio, sudarantys galimybes formuoti regioninės reikšmės rekreacines teritorines sistemas;
- mažiau nei vidutinio potencialo kategorijai – Ramygalos, sudarantys galimybes formuoti lokalines svarbos rekreacines teritorines sistemas bei kompleksus;
- gana mažo potencialo kategorijai – Raguvos – Vadoklių, sudarantys galimybes kurti kurti pavienius rajoninės ir vietinės reikšmės rekreacinius objektus;
- mažo potencialo kategorijai – Smilgių, Žibartonių, Linkaučių, Jotainių - Miežiškių, sudarantys galimybes kurti daugiausiai tik pavienius vietinės reikšmės rekreacinius objektus.

Išteklų eksploatavimo intensyvumas priklauso nuo teritorijose esamų saugomų teritorijų, kraštovaizdžio bei gamtos išteklų vertės. Saugomose teritorijose rekreacija turėtų būti plėtojama ekstensyviai, atsižvelgiant į saugomose teritorijose taikomus aplinkosauginius apribojimus. Įvertinus techninio paveldo objekto turistinį patrauklumą, kaip rekreacinę ašį siūloma išskirti teritoriją palei Siaurąjį geležinkelį.

Rekreacijos plėtros zonose skatinama privati iniciatyva teikti turizmo ir rekreacijos paslaugas.

Plėtojant viešąją turizmo infrastruktūrą Panevėžio rajone, siūloma plėtoti nacionalines dviračių ir autoturizmo trasas.

Neorganizuotas ir infrastruktūriškai neparengtas rekreacinių zonų įsisavinimo procesas, didėjantys poilsiautojų srautai lengviausiai pasiekiamose ir vaizdingose vietose, gali turėti nepageidaujamas pasekmes rajono gamtinei aplinkai taršos, žmonių saugumo maudyklose (ypač išeksploatuotuose karjeruose) bei gretimos gyvenamosios aplinkos ignoravimo požiūriu. Į turizmo produktų sąrašą dėl nesuformuotų ir neįprasmintų trasų nepatektų atokiau nuo tradicinių maršrutų išsidėstę vertingi etnografiniai, istorijos, kultūros ir gamtos paveldo objektai.

6.5. Teritorijos, kurios gali būti reikšmingai paveiktos

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano saugomų teritorijų ir gamtinio karkaso vystymo bei rekreacinių teritorijų plėtros sprendinių pasekmės turėtų būti jaučiamos ne tik konkrečioms rajono teritorijos dalims, bet ir viso rajono ar net regiono gamtinės aplinkos būklei.

Galimas reikšmingas poveikis Panevėžio rajono savivaldybės teritorijoms susijęs su intensyvia urbanistine, transporto ir inžinierinės infrastruktūros bei rekreacinių teritorijų plėtra.

Reikšmingiausias Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių poveikis numatomas didžiausio ekonominio ir socialinio aktyvumo teritorijai – Panevėžio priemiesčiams bei naujos urbanistinės plėtros zonoms. Šiose teritorijose galima intensyvi pramonės plėtra, paslaugų ir kitokia ekonominė veikla. Šiuo metu svarbiausias Šiaurės-Pietų transporto koridorius yra Via Baltica kelias, kuris kerta Panevėžio rajoną. Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijoje siūloma stiprinti plėtros centrą prie Panevėžio aplinkkelio, Šilagalio sankryžos. Tai įtakoja atsiradęs poreikis išnaudoti VIA Baltica, kaip komercijos, pramonės, turizmo traukos centrą. Dėl šios priežasties, planuojamos teritorijos židiniu laikytina centrinė rajono teritorija, esanti ties pietine ir vakarine Panevėžio miesto riba, apimanti priemiestines gyvenvietes: Dembavą, Velžį, Staniūnus, Molainius, Berčiūnus, Pažagienius. Taip pat Ramygalos miesto rytinis aplinkelis.

Rajono urbanizacinės plėtros nulemti pokyčiai, menkinantys teritorijos kultūrinę vertę,

galimi teritorijose, pasižyminčiose kultūrine ir estetinė kraštovaizdžio verte, tačiau neturinčiose apsaugos statuso (istorinio kraštovaizdžio arealuose, etnoarchitektūros verte pasižyminčiose vietovėse) bei statinių kompleksuose (dvarų sodybose), kurių dabartinis naudojimas neatitinka jų kultūrinės vertės.

Nepageidaujamas poveikis Panevėžio rajone esančioms saugomoms, svarbioms gamtinėms ar rekreacinėms teritorijoms, nenumatomas. Planuojami sprendiniai tikslingai nukreipti į neigiamo poveikio galimybių, šioms teritorijoms, išvengimą.

6.6. Galimos reikšmingos pasekmės aplinkai

Tikėtina, kad Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcinių sprendinių įgyvendinimas neturės neigiamų pasekmių augalų ir gyvūnų rūšių buveinėms, gyvūnų migracijos keliams ar populiacijų gausai, o gamtinės aplinkos stiprinimo sprendiniai bus palankūs rajono biologinės įvairovės išsaugojimui, gamtinių buveinių būklės gerinimui.

Numatomos teritorijos gamtinės aplinkos vystymo kryptys, gamtinio karkaso elementų ugdymas leis padidinti kraštovaizdžio ekologinę įvairovę bei stiprinti jo kompensacinį potencialą didėjančiai antropogeninei apkrovai. Koncepcinių rajono gamtinės aplinkos tvarkymo kryptių įgyvendinimas skatins gamtinės aplinkos ekologinio pilnavertiškumo didinimą.

Kultūros vertybių objektų statuso teisinės apsaugos įtvirtinimas, šių objektų teritorijų naudojimo režimų sąsaja su rekreacijos funkcinio prioriteto zonomis, sudarys prielaidas skatinti esamų vertybių išsaugojimo ir atkūrimo procesus.

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių, susijusių su saugomų teritorijų, kultūros paveldo, gamtinio karkaso ir rekreacinių teritorijų plėtojimu, teigiamos pasekmės turėtų pasireikšti:

- teritorijos vystymo darnai:
 - padėtų pritaikyti saugomas teritorijas, kultūros ir gamtos paveldą;
 - padėtų atgaivinti ir pritaikyti turizmui bei kitiems visuomenės poreikiams didžiausiu kultūriniu ir estetiniu potencialu pasižyminčius objektus;
- ekonominei aplinkai:
 - skatintų turizmo plėtrą;
- socialinei aplinkai:
 - užtikrintų geras rekreacines sąlygas rajono gyventojams ir svečiams;
 - skatintų pažintinę rekreaciją;
 - užtikrintų kultūros paveldo apsaugą;
 - padėtų plėtoti mokslinius tyrimus;
- gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui:
 - užtikrintų gamtos paveldo apsaugą;
 - padėtų ugdyti gamtinį karkasą;
 - saugotų ir gausintų rajono biologinę įvairovę;
 - skatintų gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimą;
 - gerintų aplinkos kokybę;
 - didintų kraštovaizdžio estetinę ir rekreacinę vertę.

6.7. Priemonės reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti

Išvengti neigiamų pasekmių padeda griežtas teritorijų funkcinis zonavimas su privalomais reglamentais. Arčiau esamų vertingų Panevėžio rajono savivaldybės gamtinių ir rekreacinių teritorijų numatomi minimalūs užstatymo intensyvumo rodikliai (mažaaukščių gyvenamųjų namų statyba) padėtų išvengti neigiamo poveikio gamtinei aplinkai ir saugomoms teritorijoms.

Siekiant išvengti galimų neigiamų pasekmių aplinkai, reikalinga:

- teritorinę veiklą vystyti remiantis bendrojo plano koncepcijoje įvardintais teritorijos naudojimo funkciniais prioritetais;
- konkretizuojant Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius, vadovautis aprobuota koncepcija;
- rengiant teritorijos specialiuosius ir detaliuosius planus, vadovautis bendrojo plano koncepcijos, tiesiogiai ir netiesiogiai su aplinkos kokybe bei jos apsauga susijusiais, sprendiniais;
- rengti saugomų teritorijų specialiuosius planus bei eliminuoti neigiamai aplinkos apsaugą įtakojančius juridinius precedentus;
- skatinti ekologinį švietimą ir didinti rajono gyventojų ekologinį sąmoningumą. Supažindinti institucijas ir suinteresuotą visuomenę su bendrojo plano sprendiniais.

6.8. Vertinimo problemos

Atliekant saugomų teritorijų, gamtinio karkaso, bendro naudojimo ir rekreacinių teritorijų plėtros strateginį pasekmių aplinkai vertinimą buvo analizuojama įvairi teminė mokslinė literatūra, statistiniai duomenys, geoinformacinės duomenų bazės, ankstesnių metų Panevėžio rajono savivaldybės teritorijų planavimo bei kiti su plano rengimu susiję dokumentai. Gamtinės ataskaitos dalies vertinimas atliktas, vadovaujantis Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (Žin., 2004, Nr. 130-4650).

Atliekant vertinimą, susidurta su panašiomis vertinimo atlikimo problemomis, kaip ir kitose ataskaitos dalyse, t.y. vertinant teritorijų naudojimą, inžinerinę infrastruktūrą ir susisiekimą: šalyje, apskrityje ir rajone, renkamos ir kaupiamos statistinės informacijos turinys, apimtyr ir detalumas nėra pakankamas tikrosios būklės išsamesnei analizei.

Vertinimo sunkumus kėlė aplinkos oro, vandens ir dirvožemio kokybės tyrimų duomenų trūkumas, ribotos žinios apie antropogeninės veiklos apkrovą vandens telkiniams bei dirvožemiui, jos įtaką gamtinėms ekosistemoms. Daugelis sprendimų buvo grindžiami prielaidomis, kurios, trūkstant rajono biotos monitoringo duomenų, iki šiol nėra pagrįstos aiškiais įrodymais.

Valstybinio visuomenės sveikatos monitoringo sistema šalyje dar tik formuojama, todėl nėra patikimų duomenų apie žmonių sveikatos sutrikimus dėl aplinkos poveikio. Prieinami pernelyg apibendrinti sveikatos apsaugos statistiniai rodikliai dažnai neįvardina susirgimus sukėlusią priežastį, kurios gali būti reikšmingos vertinant strateginius sprendimus.

Įvertinti kultūros paveldo pritaikymo, apsaugos ir tvarkymo galimybes trukdė nepilni ir nepakankamai atnaujinti kultūros paveldo objektų apskaitos duomenys, neaiškios daugumos į Nekilnojamojo kultūros paveldo registrą įrašytų objektų išsaugojimo perspektyvos, nesant sudarytų jų saugojimo sutarčių, ribotos galimybės apžiūrėti saugomus objektus dėl privačiose teritorijose ribojamos servituto teisės bei dėl nepakankamo saugomų objektų ir jų teritorijų ribų ženklavimo. Taip pat menkas vietos gyventojų įtraukimas į kultūros paveldo tvarkymo planavimą

bei šios srities apklausų nebuvimas.

6.9. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas

Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių monitoringas turi būti vykdomas vadovaujantis Valstybine aplinkos monitoringo 2005 – 2010 metų programa, Lietuvos Respublikos Aplinkos monitoringo įstatymu ir kitais, aplinkos monitoringo kryptis nustatančiais, teisės aktais. Bendrojo plano saugomų teritorijų ir gamtinės aplinkos plėtros sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą) turėtų būti vykdoma pagal periodiškumo ir detalumo reikalavimus, nustatytus pagal paveldo objektų tipologiją, jų būklę, teisinę priklausomybę. Stebėsenos rezultatai, t.y. stebėjimo ir fiksavimo duomenys, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas, turėtų būti teikiami už saugomų teritorijų apsaugą ir teritorijų planavimą atsakingoms institucijoms.

Bendrojo plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai monitoringas turi būti vykdomas valstybinių, savivaldybių ir ūkio subjektų lygmenimis, LR aplinkos monitoringo įstatymo (Žin., 1997, Nr. 112-2824) nustatyta tvarka. Monitoringo tikslas - nustatyti nenumatytas reikšmingas neigiamas pasekmes aplinkai ir imtis tinkamų veiksnių susidariusiai padėčiai ištaisyti.

Lietuvoje vieninga aplinkos monitoringo indikatorių sistema dar nėra sukurta, todėl visų lygmenų teritorijų planavimo dokumentams siūloma taikyti galiojančius aplinkos ir visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius.

Naudotini Panevėžio rajono savivaldybės saugomų teritorijų ir gamtinės aplinkos sprendinių įgyvendinimo pasekmių aplinkai stebėsenos rodikliai:

- bendro naudojimo teritorijų plotas, pokytis, ha;
- saugomų teritorijų plotas, pokytis, ha;
- gamtinio karkaso teritorijos, ha;
- nuotekų (bendras ir išvalytų iki normatyvų) išleidimas į aplinką, tūkst.m³/m;
- gyventojų, besinaudojančių centralizuotomis geriamojo vandens sistemomis, %;
- įrengta dviračių ir pėsčiųjų takų, km;
- paviršinio vandens monitoringo stočių, kuriose vandens kokybė atitinka gerą vandens būklę, % nuo bendro matavimo vietų skaičiaus pagal BDS₇ ir bendrąjį azotą (N_b);
- geros ekologinės būklės vandens telkinių skaičiaus pokytis, vnt.;
- teršalų išmetimas į aplinkos orą iš stacionarių šaltinių, t/m;
- buities ir komunalinių atliekų surinkimas ir tvarkymas, t/m;
- pažinimui ir naudojimui pritaikytų saugomų teritorijų, gamtos ir kultūros paveldo objektų skaičius, vnt.

Siekiant kokybiškos Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano gamtinės dalies sprendinių įgyvendinimo stebėsenos, būtina pagerinti statistinių duomenų apie Panevėžio apskrities ir rajono biologinę įvairovę rinkimą ir kaupimą. Sukauptus duomenis turi įvertinti kompetetingos institucijos.

Rengiant bendrojo plano sprendiniuose numatytus investicinius, techninius ir darbo projektus, galinčius turėti neigiamų pasekmių aplinkai, būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir parengti priemonių planus neigiamo poveikio mažinimui.

Rekomenduojama Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo pasekmių aplinkai monitoringą įtraukti į Panevėžio rajono savivaldybės aplinkos monitoringo programą.

6.10. Informacijos santrauka

Saugomų teritorijų, gamtinio karkaso, bendro naudojimo ir rekreacinių teritorijų strateginiame pasekmių aplinkai vertinime:

- aprašomi pagrindiniai Panevėžio rajono savivaldybės saugomų teritorijų sistemos ir gamtinės aplinkos plėtros planavimo tikslai;
- pateikiama Panevėžio rajono savivaldybės saugomų teritorijų, gamtinio karkaso, rekreacinių teritorijų esamos būklės analizė;
- aprašomos rajono aplinkos apsaugos problemos;
- aprašomos bendrajame plane numatomos Panevėžio rajono savivaldybės saugomų teritorijų ir gamtinės aplinkos vystymo kryptys;
- aprašomos teritorijos, kuriose bendrojo plano sprendiniai numato didžiausius pokyčius;
- numatomos priemonės galimam reikšmingam neigiamam poveikiui gamtinei aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti;
- trumpai aprašomos pagrindinės problemos, su kuriomis susidurta, atliekant rajono saugomų teritorijų ir gamtinės aplinkos plėtros vertinimą;
- aprašomos numatomos bendrojo plano saugomų teritorijų, gamtinio karkaso, bendro naudojimo ir rekreacinių teritorijų sprendinių stebėsenos priemonės.